

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva ulica 20–25, 1000 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 09501-3/2021/3

Datum: 30. 6. 2021

**OSMO POROČILO VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE O
POLOŽAJU ROMSKE SKUPNOSTI V SLOVENIJI**

KAZALO

1.	UVODNA POJASNILA.....	3
2.	POMEMBNEJŠI PREMIKI V LETU 2020.....	4
3.	POTEK PRIPRAVE NOVEGA NPUR ZA OBDOBJE 2021–2030.....	6
4.	IZVEDENE AKTIVNOSTI V ZVEZI S PREPREČEVANJEM ŠIRJENJA OKUŽB Z VIRUSOM SARS-COV-2 V OKOLJIH, KJER ŽIVI ROMSKA SKUPNOST	8
5.	URESNIČEVANJE OBVEZNOSTI NA PODLAGI ZROMS-1 V LETU 2020.....	12
5.1	PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA	12
5.2	PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN ŠTIPENDIRANJA	16
5.3	PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA	18
5.4	PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA	20
5.5	PODROČJE UREJANJA BIVANJSKIH RAZMER.....	23
5.6	PODROČJE KULTURNE, INFORMATIVNE IN ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI.....	26
5.7	PODROČJE OZAVEŠČANJA IN BOJA PROTI DISKRIMINACIJI	27
5.8	DELOVANJE SVETA ROMSKE SKUPNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE	30
5.9	AKTIVNOSTI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI, KJER ŽIVIJO ROMI	32
6.	(SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI.....	54
6.1	PREGLED (SO)FINANCIRANJA ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI DRŽAVNIH ORGANOV	54
6.2	(SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI	55
7.	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	57

1. UVODNA POJASNILA

Podlaga za pripravo poročila Vlade Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vlada) o položaju romske skupnosti v Sloveniji sta Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (v nadaljnjem besedilu: ZRomS-1)¹ in Nacionalni program ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2017–2021 (v nadaljnjem besedilu: NPUR 2017–2021)².

ZRomS-1 je sistemski zakon, ki določa skrb državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti pri uresničevanju posebnih pravic romske skupnosti, poleg tega pa ureja tudi organiziranost romske skupnosti na državni in lokalni ravni ter financiranje. Poleg ZRomS-1 je zaščita romske skupnosti vgrajena tudi v druge področne zakone³.

Na podlagi ZRomS-1 je vlada 25. maja 2017 sprejela NPUR 2017–2021, ki predstavlja osrednji programski dokument na tem področju in združuje predvsem ciljno usmerjene ukrepe za spodbujanje hitrejšega vključevanja pripadnikov romske skupnosti v družbo. Poleg NPUR 2017–2021 je skrb za izboljšanje položaja pripadnikov romske skupnosti vgrajena tudi v druge programe, strategije in resolucije s posameznih družbenih področij, kjer Romi predstavljajo eno izmed ranljivih družbenih skupin, na katere se ti dokumenti in njihovi ukrepi nanašajo.

Četrty odstavek 4. člena ZRomS-1 določa, da vlada enkrat letno poroča Državnemu zboru o uresničevanju obveznosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka 4. člena in iz 5. člena ZRomS-1. V poročilih vlade se Državnemu zboru poroča o uresničevanju ZRomS-1 in NPUR 2017–2021. Vsa dosedanja poročila so dostopna na spletni strani vlade⁴.

Zadnje, Sedmo poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji⁵ (v nadaljnjem besedilu: sedmo poročilo) je vlada sprejela 19. novembra 2020 in ga posredovala v obravnavo Državnemu zboru. Poročilo je 4. februarja 2021 obravnaval Odbor Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo, predhodno, 2. februarja 2021, pa tudi Komisija Državnega sveta za državno ureditev. Komisija Državnega sveta za državno ureditev je po zaključeni obravnavi poročila izrazila prepričanje, da se izvajajo koraki v pravo smer. Ocenila je, da je iz predstavitev mogoče zaključiti, da so bila mnoga priporočila iz razprav med državnimi svetniki upoštevana in se jim poskuša slediti. Enako je Odbor Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo ugotovil, da je od obravnave šestega poročila do obravnave tokratnega, sedmega poročila dosežen viden napredek, zato je nadaljnja prizadevanja vlade, Urada Vlade Republike Slovenije za narodnosti (v nadaljnjem besedilu: UN) in pristojnih resorjev odbor podprl.

Pripravljeno je osmo poročilo vlade o položaju romske skupnosti, ki zajema informacije o uresničevanju obveznosti na podlagi ZRomS-1, v prilogi pa je podano tudi podrobnejše poročanje o uresničevanju NPUR 2017–2021 skladno z izhodišči⁶, ki jih je na svoji 6. seji 10. novembra 2017 potrdila Komisija Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti. V poročilu so zajete informacije za leto 2020.

Pripravo poročila je koordiniral UN, o izvedenih aktivnostih pa so poročala vsa pristojna ministrstva in vladne službe, občine, kjer živi romska skupnost in Svet romske skupnosti Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SRSRS). Predlog poročila je bil predhodno

¹ Dostopno prek: [Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije](#) (4. februar 2021).

² Dostopno prek: [Romska skupnost](#) (4. februar 2021).

³ Zakon o lokalni samoupravi, Zakon o lokalnih volitvah, Zakon o evidenci volilne pravice, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o osnovni šoli, Zakon o vrtcih, Zakon o medijih, Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, Zakon o knjižničarstvu, Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Zakon o Radioteleviziji Slovenija, Zakon o varstvu kulturne dediščine, Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju, Zakon o Slovenski tiskovni agenciji, Kazenski zakonik Republike Slovenije, Zakon o socialnem podjetništvu, Zakon o finančni razbremenitvi občin.

⁴ Dostopno prek: [Romska skupnost](#) (4. februar 2021).

⁵ Sedmo poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji (za leto 2019). Dostopno prek: [Romska skupnost](#) (17. februar 2021).

⁶ Izhodišča za spremljanje uresničevanja Nacionalnega programa ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2017–2021 (metodologija), št. 00701-5/2017-UN/21 z dne 17. november 2017.

posredovan v usklajevanje vsem navedenim deležnikom, potrdila pa ga je tudi Delovna skupina za obravnavo romske problematike.

Poročilo vsebinsko zajema vse pomembnejše informacije o aktivnostih na tem področju, ki so bile izvedene v letu 2020. Tako podaja informacije:

- v zvezi s pomembnejšimi premiki na tem področju v letu 2020,
- v zvezi s potekom priprave novega nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2021–2030,
- pregled uresničevanja obveznosti na podlagi ZRomS-1 s strani pristojnih ministrstev in vladnih služb, organov samoupravnih lokalnih skupnosti, kjer živijo pripadniki romske skupnosti in SRSRS ter pregled sofinanciranja za potrebe romske skupnosti,
- v prilogah pa je zajeto podrobno poročanje o uresničevanju NPUR 2017–2021 v letu 2020 po nosilcih ukrepov in samih ukrepih, podrobnejši pregled sofinanciranja na nacionalni ravni in pregled podrobnih področnih programov in ukrepov občin, kjer živijo Romi, sprejetih na podlagi ZRomS-1, delovnih teles občinskega sveta za spremljanje položaja romske skupnosti, sprejetih na podlagi ZRomS-1, ter pregled vzpostavljenega medinstitucionalnega sodelovanja na lokalni ravni.

2. POMEMBNEJŠI PREMIKI V LETU 2020

V Državnem zboru je usmerjene razprave o izzivih na področju romske skupnosti opravil Pododbor za spremljanje romske tematike, ki je ustanovljen v okviru Odbora Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo. Na predlog pododbora je 1. julija 2020 Odbor Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo na svoji 18. seji sprejel sklep, ki se glasi: *»Odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo predlaga Vladi Republike Slovenije, da se temeljito seznanijo s poročilom Ministrstva za notranje zadeve št. 0101-32/2020/1 (141-03) z dne 25. februarja 2020, ki se nanaša na romsko problematiko in odnose med večinskimi prebivalstvom in romsko skupnostjo ter poročilo obravnava na seji in v sodelovanju s pristojnimi ministrstvi (vsaj Ministrstvom za notranje zadeve, Ministrstvom za pravosodje, Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvom za finance, Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvom za okolje in prostor ter Ministrstvom za javno upravo) pripravi ustrezne predloge sprememb zakonodaje in druge ukrepe, ki bodo ugotovljene težave odpravili, ter določi odgovorne akterje in rok za posamezno spremembo ali ukrep. Odbor poziva Vlado, da o realizaciji sklepa poroča Odboru do 31. decembra 2020.«.*

Na podlagi ugotovitev in opravljenih razprav v Državnem zboru in Državnem svetu ob obravnavi Šestega poročila o položaju romske skupnosti v Sloveniji, sklepa Odbora Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo z dne 1. julija 2020 in sestankov, ki so bili izvedeni z nekaterimi župani občin iz JV Slovenije, je vlada 16. julija 2020 na podlagi ZRomS-1 ustanovila Delovno skupino za obravnavo romske problematike⁷ (v nadaljnjem besedilu: delovna skupina), ki je nadomestila prejšnjo vladno komisijo in ki je posvetovalno in koordinacijsko telo vlade. Dne 23. julija 2020 je vlada imenovala še predsednika, namestnika in člane te delovne skupine, ki skladno z ZRomS-1 prihajajo iz državnih organov, samoupravnih lokalnih skupnosti in SRSRS. Delovno skupino je v letu 2020 vodil državni sekretar na Ministrstvu za notranje zadeve, dr. Anton Olaj. Način dela delovne skupine naj bi bil čim bolj operativen, zato so s strani pristojnih ministrstev vanjo imenovani državni sekretarji, s strani samoupravnih lokalnih skupnosti pa župani predvsem tistih občin, kjer so razmere najslabše. Kot tretji izredno pomemben del tripartitne sestave delovnega telesa zastopa interese romske skupnosti SRSRS.

Namen delovne skupine je v prvi vrsti spremljanje položaja romske skupnosti in uresničevanja programa ukrepov iz 6. člena ZRomS-1. Delovna skupina si je na podlagi identificiranih izzivov zadala, da bo:

⁷ Odlok o ustanovitvi Delovne skupine za obravnavo romske problematike (Uradni list RS, št. 101/20). Dostopno prek: [Pravni red Republike Slovenije](#) (4. februar 2021).

- predlagala tiste sistemske spremembe, ki so potrebne in bi jih bilo treba vključiti v sistemske zakonodaje na določenem področju, da bi se doseglo čim bolj uspešno naslavljanje izzivov in zagotovilo čim bolj uspešno izvajanje ukrepov;
- predlagala tiste ukrepe, ki jih je dodatno k že obstoječim ukrepom možno izvesti takoj in
- vzporedno s tem identificirala in oblikovala tudi čim bolj jasne in konkretne cilje in ukrepe, ki bodo vključeni v novi nacionalni program ukrepov za naslednje obdobje (na tem bo delovna skupina delala v prihodnje).

Delovna skupina je od avgusta do decembra 2020 opravila tri redne seje in eno dopisno sejo. Za učinkovitejše delo je oblikovala ožje strokovne podskupine na področjih (1) zaposlovanja in socialne politike, (2) vzgoje in izobraževanja, (3) kaznovalne politike in (4) urejanja prostora, varstva okolja ter financiranja občin.

Na podlagi opravljenega dela delovne skupine do konca leta 2020 je vlada na seji dne 23. decembra 2020 obravnavala in sprejela Poročilo o delu Delovne skupine za obravnavo romske problematike od avgusta do decembra 2020 in ga posredovala v seznanitev Državnemu zboru.

Delovna skupina je v obdobju od konca avgusta do decembra 2020 pripravila konkretne predloge:

- sprememb predpisov, za katere je ocenila, da so potrebne, če se želi doseči čim boljše naslavljanje izzivov in uspešno izvajanje ukrepov NPUR 2017–2021. Predlogi sprememb predpisov so bili usklajeni tako s pristojnimi ministrstvi kot tudi s predstavniki občin, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, in predstavniki SRSRS;
- dodatnih ukrepov k NPUR 2017–2021, katerih nosilci so pristojna ministrstva, ki jih je vlada nato sprejela konec leta 2020.

Vlada je na podlagi predlogov delovne skupine naložila pristojnim ministrstvom (Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ), Ministrstvu za pravosodje (v nadaljnjem besedilu: MP) in Ministrstvu za notranje zadeve (v nadaljnjem besedilu: MNZ)), da v najkrajšem času pristopijo k pripravi sprememb in dopolnitev zakonov in jih pošljejo v obravnavo in sprejem vladi, Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljnjem besedilu: MIZŠ) pa je naložila, da v najkrajšem času sprejme spremembe in dopolnitve podzakonskih aktov. Na podlagi predloga delovne skupine je vlada sprejela tudi dodatne ukrepe k NPUR 2017–2021, ki zajemajo konkretizacijo nekaterih ukrepov oziroma naslednje dodatne aktivnosti:

- pripravo prenovljene in nadgrajene Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji, ki bo predstavljala strateški okvir in podlago na tem področju in bo pripravljena ob sprejemu sistemskih in drugih sprememb, ki jih je pripravila delovna skupina;
- promocijo o pomenu vključevanja otrok v krajše programe vrtcev;
- pripravo analize trenutne zakonodajne ureditve za poučevanje učencev Romov v osnovni šoli;
- vpeljavo dodatnih ur slovenščine ob vključitvi v osnovno šolo po opravljeni analizi trenutne zakonodajne ureditve za poučevanje učencev Romov v osnovni šoli;
- zmanjševanje problematike neobiskovanja pouka preko izplačevanja otroškega dodatka v naravi v primeru neobiskovanja pouka v osnovni šoli;
- spodbujanje nadaljevanja izobraževanja otrok po zaključku osnovnošolskega izobraževanja z izplačevanjem sorazmerno nižjega otroškega dodatka v primeru, da otrok ne nadaljuje z izobraževanjem v srednješolskih programih, s katerimi pridobi višjo raven izobrazbe ali pa višjo raven kvalifikacije;
- zmanjševanje dolgov posameznikov za javne storitve preko sistemske zagotovljene možnosti plačevanja in poplačila dolgov posameznikov za javne storitve (npr. komunala, elektrika, voda itd.) iz naslova denarne socialne pomoči;
- vnos podatkov, pridobljenih v okviru Medresorske delovne skupine za reševanje prostorske problematike Romov, ki se vežejo na urejanje romskih naselij, v prostorski informacijski sistem in priprava predloga vzpostavitve enotne, ustrezno sistemizirane, periodično izvajane in metodološko usklajene zbirke podatkov, ki se vežejo na urejanje romskih naselij;
- nabor ukrepov policije z namenom izboljšanja varnosti v romskih naseljih in njihovi okolici oziroma na varnostno obremenjenih območjih (npr. zagotavljanje učinkovitih policijskih intervencij v romskih naseljih; zagotavljanje večje vidnosti policijskega dela v bližini romskih

naselij; zagotavljanje proaktivnosti pri obravnavi potencialnih varnostnih dogodkov v romskih naseljih; zagotavljanje večje »statistične« varnosti na območjih, kjer živi romska skupnost; zagotavljanje večjega »občutka« varnosti v bližini romskih naselij; okrepitev izvajanja policijskega dela v skupnosti; izobraževanja in usposabljanja delavcev Policije in javnih uslužbencev drugih institucij za dvig usposobljenosti in ozaveščenosti za delo s pripadniki romske skupnosti).

Nadaljnji velik korak naprej je bil narejen v začetku decembra 2020, ko je Državni zbor sprejel Zakon o finančni razbremenitvi občin⁸ (v nadaljnjem besedilu: ZFRO). S tem zakonom se je v Zakonu o financiranju občin⁹ (v nadaljnjem besedilu: ZFO-1) dodal 20. a člen, ki določa, da:

- se občinam, ki imajo evidentirana romska naselja, iz državnega proračuna zagotovijo sredstva za sofinanciranje uresničevanja ustavnih pravic stalno naseljene romske skupnosti, in sicer da se za vsako proračunsko leto ta sredstva zagotovijo v višini 3,5 % primerne porabe občine;
- UN občinam najpozneje do 15. oktobra tekočega leta sporoči seznam občin in njihove deleže za prihodnje proračunsko leto in leto, ki temu sledi, o izračunanih deležih pa jih obvesti v 15 dneh po sprejetju državnega proračuna;
- se sredstva za uresničevanje pravic stalno naseljene romske skupnosti občini nakaže v dveh obrokih, in sicer do 20. marca in do 20. septembra tekočega leta.

Vlada je dne 7. januarja 2021 s sklepom št. 41001-6/2020/3 sprejela dokončen seznam 25 upravičenih občin, ki imajo evidentirana romska naselja in se jim iz državnega proračuna zagotovijo sredstva za sofinanciranje uresničevanja ustavnih pravic stalno naseljene romske skupnosti. Od tega je dvajset občin, za katere je zakonodajalec v Zakonu o lokalni samoupravi¹⁰ določil, da so dolžne zagotoviti pravico v občini naseljene romske skupnosti najmanj do enega predstavnika v občinskem svetu. Gre za občine Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče. Dodatno k temu pa je Medresorska delovna skupina za reševanje prostorske problematike Romov v zaključnem poročilu št. 012-15/2017/366 z dne 17. januar 2020, s katerim se je vlada s sklepom št. 02402-1/2020/3 seznanila dne 23. januarja 2020, ugotovila, da imajo evidentirana romska naselja tudi občine Brežice, Ivančna Gorica, Ribnica, Škocjan in Šalovci.

V prehodnih določbah ZFRO je določeno, da se občinam za leto 2021 ta sredstva zagotovijo v višini 25 %, za leto 2022 v višini 50 % in za leto 2023 v višini 75 % zneska, ki pripada posameznim občinam za proračunsko leto, za katero se izračuna višina sredstev.

V zvezi z uresničevanjem teh določb je UN dne 8. januarja 2021 obvestil vse občine, da je vlada 7. januarja 2021 sprejela dokončen seznam upravičenih občin, ki imajo evidentirana romska naselja in se jim iz državnega proračuna zagotovijo sredstva za sofinanciranje uresničevanja ustavnih pravic stalno naseljene romske skupnosti. UN je obvestilu priložil tudi tabelo, iz katere so razvidni pripadajoči zneski za posamezno občino za leti 2021 in 2022 ob takrat znani povprečnini.

UN je nato tekom leta izvedel vse potrebne korake za izplačila sredstev občinam, kot to določa ZFRO oziroma novi 20.a člen spremenjenega ZFO-1.

3. POTEK PRIPRAVE NOVEGA NPUR ZA OBDOBJE 2021–2030

⁸ Zakon o finančni razbremenitvi občin (Uradni list RS, št. 189/20). Dostopen prek: [Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije](#) (17. februar 2021).

⁹ Zakon o financiranju občin (Uradni list RS, št. 123/06, 57/08, 36/11, 14/15 – ZUUJFO, 71/17, 21/18 – popr., 80/20 – ZIUOOPE in 189/20 – ZFRO).

Dostopen prek: [Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije](#) (17. februar 2021).

¹⁰ Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDLS-1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP-A in 80/20 – ZIUOOPE). Dostopen prek: [Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije](#) (17. februar 2021).

Priprava novega nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2021–2030 (v nadaljnjem besedilu: NPUR 2021–2030) je v teku. Ker se veljavni NPUR 2017–2021 zaključi v letu 2021, bo novi NPUR 2021–2030 sprejet predvidoma sredi leta 2021. V vmesnem času so bili skozi delo vladne delovne skupine identificirani dodatni potrebni ukrepi, ki jih je nato vlada 23. decembra 2020 sprejela kot dodatne ukrepe k NPUR 2017–2021, ki se bodo izvajali tekom leta 2021, nekateri od njih pa bodo vključeni tudi v NPUR 2021–2030.

Koordinator priprave NPUR 2021–2030 je UN, v pripravo pa so vključena vsa pristojna ministrstva, ki so nosilci vsebinskih področij, na področju katerih so potrebni ukrepi. Pri pripravi vsebinsko sodelujejo vsa ključna ministrstva, kot so MIZŠ, MDDSZ, Ministrstvo za zdravje (v nadaljnjem besedilu: MZ), Ministrstvo za okolje in prostor (v nadaljnjem besedilu: MOP), Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (v nadaljnjem besedilu: MGRT), Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljnjem besedilu: MKGP), Ministrstvo za kulturo (v nadaljnjem besedilu: MK), MNZ in nekatere vladne službe, kot je UN. Nabor pristojnih organov se bo po potrebi še razširil.

UN je v zvezi s pripravo NPUR 2021–2030 v letih 2019 in 2020 izvedel številne aktivnosti in o izvedenih aktivnostih v letu 2019 poročal vladi v okviru Sedmega poročila o položaju romske skupnosti v Sloveniji. UN je ob predhodni obravnavi in pozivu vladne komisije 20. decembra 2019 na vse pristojne organe naslovil poziv za pripravo podlag in predlogov strateških ciljev, ciljev in ukrepov, izhajajoč iz ugotovitev in predlogov, ki so bili podani v okviru dogodkov iz projekta Nacionalna platforma za Rome, izvedenih v letu 2019. S pozivom so bila pristojnim resorjem poslana tudi vsa ključna gradiva s teh razprav s predlogi, kako in kje je v prihodnje treba ukrepati. Gradiva so predstavljala izhodišče za pripravo podlag in predlogov strateških ciljev, ciljev in ukrepov, ki naj bi bili vključeni v NPUR 2021–2030, iz pristojnosti posameznega resorja. Poleg teh gradiv je UN vsem resorjem v pomoč poslal tudi kratek pregled ključnih tem in izzivov, ki bi jih NPUR 2021–2030 moral nasloviti, ter okvirno metodološko usmeritev za pripravo prispevkov. V prvih mesecih leta 2020 je UN nato na podlagi tega poziva in vseh pripravljenih in poslanih gradiv zbiral prispevke pristojnih ministrstev in drugih nacionalnih organov, pošiljal urgence in vlagal dodatne napore v vzpostavljanje komunikacije ter usmerjanje in pomoč tistim resorjem, ki se na poziv niso odzivali ali pa so se odzvali pomanjkljivo.

Od avgusta 2020 so se nato zgodili pomembni premiki skozi delo vladne delovne skupine v smeri identificiranja sistemskih ovir, ki preprečujejo, da bi bili ukrepi, namenjeni izboljšanju položaja pripadnikov romske skupnosti in njihove večje aktivacije za udeležbo ter vključevanje v vse njim namenjene ukrepe, bolj učinkoviti. Skozi delo delovne skupine se je okrepila zavezanost vseh pristojnih deležnikov k intenziviranju aktivnosti in prizadevanj za naslavljanje izzivov, s katerimi se soočajo občine in romska skupnost predvsem v okoljih oziroma romskih naseljih, kjer so razmere slabe. V začetku septembra 2020 je nato UN ob podpori delovne skupine na vse pristojne resorje, ki so svoje prispevke za pripravo NPUR 2021–2030 že poslali, naslovil dodaten poziv, in sicer za ponoven pregled in dopolnitev pripravljenih ciljev in ukrepov ter za ustrezno konkretizacijo, da bo mogoča realna izvedba ukrepov, da bodo ti dejansko naslavljali potrebe terena in lokalnih skupnosti (tako občin kot romske skupnosti) in da bodo ciljno usmerjeni ter čimbolj merljivi. UN je pristojne resorje tudi zaprosil, da predloge, ki jih je podal teren in v njihovem predlogu ukrepov niso bili vključeni, proučijo in se do njih opredelijo, ob tem pa je v pozivu v zvezi s tem podal tudi podrobnejše iztočnice in pojasnila. Poseben poziv je UN poslal tudi tistim resorjem, ki do takrat svojega prispevka še niso poslali, posebej pa je pozval še dodatne resorje, za katere je ocenil, da bi glede na vsebinsko področje morali proučiti možnosti za oblikovanje in vključitev konkretnih ukrepov v NPUR 2021–2030. O poteku izvedenih aktivnosti in njihovih učinkih je UN nato oktobra 2020 v okviru 1. dopisne seje poročal delovni skupini vlade, ki je s sklepom pozvala vsa pristojna ministrstva, da do 30. oktobra 2020 UN posredujejo ustrezno dopolnjene in konkretizirane predloge strateških ciljev, podrejenih ciljev in ukrepov za pripravo NPUR 2021–2030. Delovna skupina je pristojne resorje še pozvala, da naj pri tem izhajajo tudi iz ugotovitev in dogovorov v okviru dela ožjih strokovnih podskupin ter na njihovi podlagi pripravijo morebitne dodatne predloge strateških ciljev, ciljev in ukrepov.

Na podlagi oblikovanih predlogov pristojnih ministrstev, lastnih načrtovanih ukrepov in upoštevajoč ugotovitve ter opravljeno delo v okviru vladne delovne skupine je UN pripravil

delovno gradivo osnutka novega dokumenta, ki predstavlja osnovo za najprej nadaljnje usklajevanje s pristojnimi ministrstvi, še posebej na nekaterih ključnih področjih, nato pa za širšo razpravo v okviru vladne delovne skupine in z ostalimi zainteresiranimi deležniki. Priprava celovitega osnutka dokumenta in vsi nadaljnji koraki za sprejem dokumenta s strani vlade bodo izvedeni predvidoma do sredine leta 2021.

4. IZVEDENE AKTIVNOSTI V ZVEZI S PREPREČEVANJEM ŠIRJENJA OKUŽB Z VIRUSOM SARS-CoV-2 V OKOLJIH, KJER ŽIVI ROMSKA SKUPNOST

V letu 2020 in obdobju obeh valov epidemije Covid-19 je UN vseskozi poskušal po najboljših močeh spremljati ukrepe, ki so jih v zvezi z epidemijo sprejemali vlada in pristojne institucije, in se povezovati s tistimi institucijami in organizacijami, ki so v zvezi s pripadniki romske skupnosti, še posebej tistimi, ki živijo v slabih bivanjskih razmerah, lahko največ in najbolj učinkovito ukrepale glede na svoje pristojnosti. V zvezi s tem je UN pridobil večinoma celovite informacije tako pristojnih nacionalnih institucij kot tudi občin ter SRSRS in nekaterih zvez društev, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti.

Glede na vse prejete informacije v letu 2020 in tudi na podlagi dostopnih podatkov s terena, ki jih dobi Nacionalni inštitut za javno zdravje (v nadaljnjem besedilu: NIJZ), je možno oceniti, da je bila epidemiološka situacija v romski skupnosti podobna kot v preostali družbi. Kot pozitivno je možno oceniti pravočasno angažiranost vseh pristojnih institucij, še posebej na lokalni ravni, ki so predvsem preventivno ustrezno ukrepale in zagotovile vso potrebno podporo tako skozi aktivnosti za preprečevanje okužb kot tudi pri zagotavljanju podpore za izvajanje sprejetih epidemioloških ukrepov vlade na različnih področjih. Komplementarno k temu je kot pozitivno možno oceniti tudi sodelovanje SRSRS, različnih organizacij, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti (npr. društva in zveze društev) in različnih nevladnih organizacij, ki delajo v romski skupnosti ali z njenimi pripadniki. Iz vseh informacij, ki so jih s terena posredovali različni deležniki, je možno ugotoviti, da je zavedanje o pomembnosti zagotavljanja pogojev in ozaveščanja ter ustrezne komunikacije o virusu in njegovih posledicah na terenu veliko ter da je bilo že predhodno vzpostavljeno sodelovanje na lokalni ravni, ki je bilo sicer vzpostavljeno za izvajanje rednih ali projektnih aktivnosti, tudi v tem primeru ključno, da je bilo možno kolikor toliko uspešno preprečiti širjenje okužb npr. znotraj romskih naselij, pa tudi zagotoviti podporo predvsem otrokom in družinam v času epidemije in sprejetih ukrepov.

UN je tako že 9. marca 2020 na SRSRS naslovil dopis, s katerim je svetu poslal vse glavne in takrat dostopne informacije v zvezi z virusom SARS-CoV-2 in mu predlagal, da v okviru svojega delovanja in nalog z navedenimi informacijami seznanil člane sveta, čim širši krog organizacij, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti (npr. društva, zveze društev), in morebitne posameznike, za katere ocenjuje, da bi lahko pripomogli k razumevanju informacij na strani romskega prebivalstva. 12. marca 2020 je UN nato na MZ, NIJZ, MDSSZ ter na MIZŠ naslovil dopis, s katerim jih je seznanil, da je v medijih zasledil informacijo, da bo MZ v sodelovanju s Pošto Slovenije po državi razposlalo zloženko z natančnimi navodili o ravnanju v zvezi s Covid-19. UN je navedenim institucijam predlagal, da se poleg razpošiljanja zloženek s Pošto Slovenije na domove prebivalcev dodatna pozornost nameni tudi območjem, kjer živijo Romi (romska naselja) in se v primeru, da obstaja možnost, da zloženke ne bi prišle do objektov, kjer Romi živijo, ključne informacije v zvezi z virusom poda tudi preko vseh obstoječih programov in projektov, ki trenutno potekajo in so namenjeni pripadnikom romske skupnosti (npr. večnamenski romski centri, socialnovarstveni programi, projekti socialne aktivacije, programi izobraževanja odraslih, projekt Skupaj za znanje itd.). UN je izpostavil, da je ključno, da bistvene informacije, ki so pomembne za preprečevanje širjenja okužbe z virusom, dosežejo tudi ta del prebivalstva, kar lahko pripomore, da ne bi prihajalo do morebitnih napačnih ravnanj in poslabšanja stanja primerov na območjih, kjer živi tudi romska skupnost.

V zvezi z dostopom do pitne vode v romskih naseljih in širjenjem virusa ter s tem v zvezi z možnostmi upoštevanja strokovnih navodil glede širjenje virusa v romskih naseljih, predvsem v Jugovzhodni Sloveniji, je bil urad vseskozi v stikih s predstavniki romske skupnosti in občin, kjer Romi živijo. S to problematiko je Urad predsednika Republike Slovenije v dogovoru z UN dne 20. marca 2020 seznanil tudi Urad Republike Slovenije za zaščito in reševanje. UN je bil tudi v

nenehnih stikih s predstavniki romske skupnosti in različnimi institucijami in organizacijami, ki delujejo na lokalni ravni, ter si prizadeval, da bi se v sodelovanju z Upravo RS za zaščito in reševanje v tistih občinah oziroma okoljih, kjer je dostop do pitne vode otežen, vsaj začasno zagotovile cisterne s čisto pitno vodo.

UN je nato 27. marca 2020 na vse občine, kjer živijo Romi, poslal poizvedbo Zagovornika načela enakosti glede ukrepov in aktivnosti, sprejetih in izvajanih za romsko skupnost v času epidemije Covid-19, skupaj s pozivom, da pri sprejemanju vseh ukrepov in izvajanju aktivnosti v zvezi z zaježitvijo in preprečevanjem okužb s koronavirusom, upoštevajo ranljiv položaj pripadnikov romske skupnosti v nekaterih okoljih in so pozorne na slabe razmere v nekaterih romskih naseljih ter predvsem na vse možne in čim bolj primerne načine ozaveščajo (tudi) romsko prebivalstvo o posledicah, ki jih okužba s tem virusom lahko prinese. Poziv se je nanašal med drugim na takojšnje zagotavljanje nemotenega dostopa do čiste pitne vode v romskih naseljih ter na potrebo po zagotavljanju ustreznih prilagoditev izobraževalnega procesa za romske šoloobvezne otroke na način, ki jim bo omogočal, da v dani situaciji kot vsi drugi učenci sodelujejo v procesu izobraževanja.

Poveljnik Civilne zaščite Republike Slovenije, g. Srečko Šestan, je UN dne 8. aprila 2020 obvestil, da naj tiste občine oziroma pristojne institucije, kjer obstajajo potrebe po zagotavljanju čiste pitne vode s cisternami, na Upravo RS za zaščito in reševanje v zvezi s tem naslovijo prošnje. Na podlagi tega bodo s strani Uprave RS za zaščito in reševanje ter v sodelovanju s pristojnimi institucijami na lokalni ravni izvedeni nadaljnji koraki za zagotovitev cistern v tistih okoljih, kjer so te potrebne. UN je s tem dogovorom in usmeritvami oziroma navodili Uprave RS za zaščito in reševanje še isti dan, to je 8. aprila 2020, z elektronskim dopisom seznanil vse občine, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, ter jim tako predal informacijo, da se v zvezi z zagotavljanjem cistern s čisto pitno vodo v romskih naseljih, kjer je to potrebno, s prošnjo obrnejo na Upravo RS za zaščito in reševanje.

Poizvedbo Zagovornika načela enakosti je UN posredoval tudi vsem pristojnim ministrstvom z zaprosilom, da jo skrbno proučijo ter UN posredujejo vse informacije v zvezi z vprašanji, ki so v njihovi pristojnosti: navedejo vse že izvedene ukrepe in aktivnosti ter UN sporočijo, kakšne ukrepe oziroma aktivnosti v zvezi s pripadniki romske skupnosti še načrtujejo. UN je posebej pozval tudi SRSRS in aktivne zveze društev, ki jih ustanovljajo pripadniki romske skupnosti, da UN posredujejo vse informacije o tem, kakšne aktivnosti za informiranje in ozaveščanje romskega prebivalstva so sami izvedli. Vse naslovnike je urad tudi pozval, da pri sprejemanju ukrepov in pri izvajanju aktivnosti v zvezi z zaježitvijo in preprečevanjem okužb s tem virusom, upoštevajo ranljiv položaj pripadnikov romske skupnosti v nekaterih okoljih in so pozorni na slabe razmere v nekaterih romskih naseljih ter predvsem na vse možne in čim bolj primerne načine ozaveščajo (tudi) romsko prebivalstvo o posledicah, ki jih okužba s tem virusom lahko prinese. Na podlagi tega poziva je urad pridobil informacije številnih deležnikov, ki so izkazovale veliko aktivnosti pristojnih institucij in organizacij na tem področju. Pridobljene celovite informacije je UN nato poslal tako Zagovorniku načela enakosti kot tudi Varuhu človekovih pravic na podlagi njegove nekoliko kasnejše pobude.

Za potrebe preprečevanja okužb z virusom SARS-CoV-2 so občine na območjih, kjer so romska naselja in razmere, v katerih živijo nekatere družine, slabe, v sodelovanju z Upravo RS za zaščito in reševanje zagotovile dostavo pitne vode, vsako gospodinjstvo v občini (enako tudi vsa gospodinjstva v romskih naseljih) je prejelo maske, rokavice in razkužila, izvedene so bile tudi različne ozaveščevalne aktivnosti (razdeljeni letaki, podajanje informacij po telefonu ali z obiski v naseljih), v sodelovanju s šolami in različnimi organizacijami, ki delajo s pripadniki romske skupnosti, pa so bili zagotovljeni tudi pogoji za šolanje na daljavo in podpora učencem Romom, kjer je starši niso mogli zagotoviti. V nekaterih občinah so bili zagotovljeni prevozi prebivalcev do zdravnika, če so to pomoč potrebovali, v večini občin pa so bili preko vrtcev, šol ali domov starejših občanov zagotovljeni tudi topli obroki za družine, ki so jih potrebovale. Angažirale so se tudi nekatere zveze društev, ki jih ustanovljajo pripadniki romske skupnosti, in skozi svoje aktivnosti pripomogle k informiranju in ozaveščanju pripadnikov romske skupnosti v romskem jeziku oziroma k izmenjavi informacij med pristojnimi institucijami in organizacijami v zvezi s trenutnim stanjem na terenu v romski skupnosti in občinah, kjer Romi bivajo.

Preko videokonferenčnih povezav so si pristojne institucije in organizacije ter predstavniki romske skupnosti izmenjali informacije in se strinjali, da je informiranost Romov dobra in da je oskrba z vodo v kriznih časih zadovoljiva. Izraženo je bilo tudi zadovoljstvo s koordinacijo informacij in aktivnosti, ki jo je izvajal UN. V nekaterih okoljih je bil še prav posebej uspešno razvit pristop približanja vseh potrebnih informacij romskemu prebivalstvu v romskem jeziku, saj so bili pripravljene številni uporabni materiali. UN je ob spremljanju teh informacij zbral večino različnih informativnih in ozaveščevalnih materialov in gradiv, ki so nastala v času prvega vala epidemije v romskem jeziku in so bila namenjena pripadnikom romske skupnosti. Z naborom materialov, ki so nastali, si je UN prizadeval preseči razpršenost in razdrobljenost rezultatov posameznih programov, projektov in aktivnosti ter zagotoviti prenos informacij, izkušenj in pozitivnih pristopov in s tem omogočiti informiranost večjega števila pripadnikov romske skupnosti ter uporabe teh materialov tudi v drugih okoljih, kjer je to primerno in izvedljivo. S tem namenom je UN nato 5. junija 2020 vse zbrane materiale poslal tako ministrstvu in vladnim službam kot tudi NIJZ, združenjem občin, občinam z romskim prebivalstvom, organizacijam romske skupnosti, nevladnim organizacijam, ki delujejo na področju romske skupnosti, Zagovorniku načela enakosti in Varuhu človekovih pravic, saj gre za materiale, ki so uporabni v različnih okoljih in za različne namene ter so bili uporabni tudi v nadaljevanju epidemije oziroma ob ponovnem poslabšanju razmer.

Poleg navedenega je tudi NIJZ v času epidemije večkrat posredoval vse relevantne informacije v zvezi s Covid-19 v različne romske medije (npr. romske oddaje na RTV Slovenija, Radio Romci itd.).

Ugotovitve na podlagi informacij pristojnih organov:

Epidemija COVID-19 je vplivala na počasnejše reševanje položaja romske skupnosti od načrtovanega v več občinah, saj je bilo zaradi epidemije manj koordinacijskih srečanj, otežena je bila tudi neposredna komunikacija in socializacija otrok, ki zaradi epidemije niso obiskovali pouka, temveč je šolanje potekalo na daljavo. **Kljub temu pa je NIJZ ocenil, da je bila epidemiološka situacija v romski skupnosti podobna kot v preostali družbi.**

Enako je bila zaradi slabe epidemiološke situacije in sprejetih ukrepov okrnjena tudi izvedba številnih programov, ki so jih sofinancirala pristojna ministrstva oziroma nacionalne institucije. Tako je MDDSZ ocenil, da so se vse aktivnosti za brezposelne osebe in s tem tudi za Rome zaradi epidemije COVID-19 izvajale v okrnjenem obsegu, skladno z odločitvami in navodili vlade ter s priporočili NIJZ, vendar pa MDDSZ ocenjuje, da je bilo, kljub epidemiji in z njo povezanimi ukrepi za varovanje zdravja ljudi, število vključitev Romov v različne aktivnosti visoko. Zavod RS za zaposlovanje (v nadaljnjem besedilu: ZRSZ) je v času trajanja krize zaradi virusa SARS-CoV-2 močno okrepljeno posredovanje informacij po telefonu in preko elektronske pošte, saj osebni kontakti niso bili dovoljeni. Na vseh območnih službah so bile na voljo t. i. krizne številke, na katerih so lahko Romi pridobili vse potrebne informacije. Programi javnih del so v tem času potekali nemoteno, nekaj izvajalcev je udeležence napotilo na čakanje na delo (šole) ali pa so ostali doma zaradi višje sile. Sicer pa je okviru javnih del, kamor so vključeni tudi Romi, veljalo, da v kolikor udeležencem javnih del ni bilo mogoče zagotoviti dela, jim je izvajalec odredil ukrep čakanja na domu v skladu s 138. členom ZDR-1. Pri tem so bili upravičeni do nadomestila plače v višini 80 % od osnove, določene v ZDR-1. **Aktivnosti za vključevanje Romov na trg dela so v celotnem obdobju potekale, sicer v spremenjeni in okrnjeni različici, pa vseeno so, kar je izredno pomembno, saj se je s tem ohranjal stik med ZRSZ oziroma izvajalci aktivnosti in Romi.**

Tudi v zvezi s programi, ki so se izvajali na terenu (npr. v romskih naseljih), kot so npr. večnamenski romski centri (VNRC), ki so vzpostavljeni na sedmih lokacijah in sofinancirani iz sredstev Evropskega socialnega sklada (v nadaljnjem besedilu: ESS), je MDDSZ poročal, da so se v letu 2020 aktivnosti izvajale v bolj okrnjenem obsegu, saj je zaradi ukrepov preprečevanja širjenja virusa SARS-CoV-2 in omejevanja združevanja dvakrat v letu 2020 prišlo do daljših prekinitev izvajanja programov. V času, ko so aktivnosti potekale, pa je bila večina aktivnosti usmerjena v seznanjanje Romov z ukrepi za preprečevanje širjenja

virusa in predstavljanje nujnosti upoštevanja ukrepov. Ob tem se je na daljavo, kjer je bilo to možno, staršem preko navodil, usmeritev in razlag nudila pomoč pri šolanju otrok na daljavo.

Kot zelo pomembno in pozitivno je možno oceniti, da je bila zagotovljena pravočasna angažiranost vseh pristojnih institucij, še posebej na lokalni ravni, ki so predvsem preventivno ustrezno ukrepale in zagotovile vso potrebno podporo tako skozi aktivnosti za preprečevanje okužb kot tudi pri zagotavljanju podpore za izvajanje sprejetih epidemioloških ukrepov vlade na različnih področjih. Komplementarno k temu je kot zelo pozitivno možno oceniti vzporedno delovanje in sodelovanje SRSRS in različnih organizacij, ki jih ustanovljajo pripadniki romske skupnosti. Tudi angažiranost UN pri povezovanju vseh pristojnih deležnikov, izmenjavi informacij in naslavljanju ključnih izzivov je bila s strani vseh institucij in organizacij ocenjena kot zelo dobrodošla, pri čemer je bilo ugotovljeno, da je bilo že predhodno vzpostavljeno sodelovanje na lokalni ravni, ki je bilo sicer vzpostavljeno za izvajanje rednih ali projektnih aktivnosti, tudi v tem primeru ključno.

Med zanimivimi in ranljivimi skupinam prebivalstva približanimi pristopi občin je treba izpostaviti pristop Občine Šalovci, ki je v času epidemije bolezni Covid-19 nabavila električno vozilo, s katerim so opravljali brezplačne prevoze za vse ranljive skupine prebivalstva občine, med katerimi so tudi pripadniki romske skupnosti. Prevoze so opravljali do bank, pošt, zdravstvenih postaj, lekarn, centrov za socialno delo (v nadaljnjem besedilu: CSD), živilskih in drugih trgovin, hkrati pa so na željo strank lahko zdravila in druge artikle dostavili tudi na dom. Po poročanju občine je bilo takih prevozov v letu 2020, posebej, ko javni potniški promet ni deloval, zelo veliko.

Kot drug primer pa je treba izpostaviti **proaktiven in angažiran pristop Mestne občine Maribor**, kjer je v letu 2020 epidemija bolezni COVID-19 v občini močno vplivala na vsa področja in aktivnosti, še posebej tudi tiste, namenjene pripadnikom romske skupnosti in drugih ranljivih skupin prebivalstva. Izobraževanje in velik delež svetovalnih storitev sta potekala na daljavo, zato je bilo vsem učencem, tudi Romom, ki so obiskovali osnovno šolo, zagotovljeno nadaljevanje izobraževalnega procesa od doma. Učenci so imeli zagotovljen računalnik in vso podporo za učenje na daljavo ter učno pomoč preko Skypa. V kolikor je bilo potrebno, so bili učenci v kontaktu z romskimi pomočniki, ki so zaposleni v osnovni šoli, da so jim pomagali dostopati do učnih gradiv in po potrebi so jim naloge tudi fizično dostavljali. Poskrbljeno je bilo za prehrano najbolj ranljivim skupinam učencev, med katere sodijo tudi otroci Romov (tudi z dostavo neposredno na dom). V okviru projekta Romska postaja (VNRC) je bila učencem Romom nudena računalniška in telefonska učna pomoč. Nudili so izposojno računalnikov in pripravo kopij učnih nalog ter pomoč pri dostopanju do gradiv, ki so jih pripravljale šole. Letovanje otrok in mladine, ki ga vsako leto organizira Zveza prijateljev mladine Maribor, je bilo izvedeno tudi v teh spremenjenih razmerah, vendar je bilo prilagojeno (upoštevali so se vsi ukrepi in priporočila NIJZ v Sloveniji kot tudi na Hrvaškem), zaradi česar se je letovanja udeležilo zelo malo otrok. Mariborski Rdeči križ je sprejel težko odločitev in v letu 2020 letovanja ni izvedel. Vsa gospodinjstva so v poštne nabiralnike prejela zloženko s kontaktnimi številkami in informacijami o epidemiji bolezni COVID-19 z obrazložitvijo, kaj je virus, kako se virus širi, kakšni so bolezenski znaki, kako se zaščititi pred okužbo ipd. Aktivirana je bila spletna stran www.covid19maribor.si, preko katere se prebivalci seznanjajo z najnovejšimi lokalnimi in državnimi novicami glede epidemije bolezni COVID-19. Na naslovih Preradovičeva ulica in Murkova ulica, kjer po neuradnih podatkih prebiva večje število pripadnikov romske skupnosti, je Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice, ki izvaja antideložacijski program, v času epidemije bolezni COVID-19 stanovalcem na razumljiv način posredovalo vse informacije v zvezi z epidemijo (na vratih skupnostnega prostora so nalepljeni letaki s smernicami glede obnašanja v izrednih razmerah ipd).

Ne glede na oba izpostavljena pristopa je treba poudariti, da so tudi vse ostale občine izvedle številne aktivnosti, s katerimi so zagotovile, da so informacije o ukrepih za preprečevanje okužb z virusom SARS-CoV-2 prišle do pripadnikov romske skupnosti in jim bile predstavljene na razumljiv način, prav tako pa je bila angažiranost občin velika pri zagotavljanju čiste pitne vode s cisternami, kjer je bilo to potrebno in pri zagotavljanju pogojev otrokom za čimbolj uspešno izvajanje šolanja na daljavo. Ob tem je bilo ključno

sodelovanje občin z ostalimi pristojnimi institucijami v lokalnem okolju ter organizacijami, ki so izvajalci različnih programov in projektov, namenjenih pripadnikom romske skupnosti.

5. URESNIČEVANJE OBVEZNOSTI NA PODLAGI ZRomS-1 V LETU 2020

Pridobljene informacije s strani pristojnih ministrstev in vladnih služb ter nekaterih drugih institucij, ki vsebinsko pokrivajo določena področja, kot tudi samoupravnih lokalnih skupnosti, kjer živi romska skupnost, in SRSRS za leto 2020 so v poročilu vključene v okviru posameznih vsebinskih poglavij.

Predstavljene informacije dajejo vpogled v izvedene aktivnosti in ukrepe v letu 2020 ter v to, v kolikšni meri so bile te aktivnosti oziroma ukrepi (tudi v letu 2020 sofinancirani iz državnega proračuna in/ali sredstev EU ter sredstev občinskih proračunov. Glavne informacije o uresničevanju ZRomS-1 in o izvedenih aktivnostih v letu 2020 so vključene v osrednjem gradivu poročila, podrobnejše poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 je v prilogi 1, pregled sofinanciranja pristojnih ministrstev in vladnih služb za potrebe romske skupnosti pa v prilogi 2. V prilogi 3 so zajete informacije o sprejetih podrobnih področnih programih občin, ustanovljenih delovnih telesih občinskih svetov za spremljanje položaja romske skupnosti in o medinstitucionalnem sodelovanju na lokalni ravni.

V letu 2020 je kot posvetovalno telo vlade delovala prej navedena delovna skupina. Administrativno-tehnične naloge za delo delovne skupine je opravljal UN.

Za pripravo poročila za leto 2020 je UN pristojna ministrstva in vladne službe ter nekatere institucije, ki vsebinsko pokrivajo določena področja, zaprosil za informacije o izvedenih aktivnostih v letu 2020, ki naj bi zajele:

- informacije o uresničevanju obveznosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka 4. člena ter iz 5. člena ZRomS-1 (MIZŠ, MDDSZ, MK, MOP, MGRT, NIJZ in Stanovanjski sklad Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SSRS)). Vse pristojne institucije so bile zaprosene za informacije o izvedenih aktivnostih, ki jih izvajajo na podlagi sistemske zakonodaje s svojega delovnega področja ali neposredno na podlagi ZRomS-1;
- informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 iz pristojnosti posamezne institucije v letu 2020 (vsi nosilci ukrepov in sodelujoči). V pomoč pri tem je UN poslal obrazec oziroma prilogo k poročilu za leto 2019, za katero je pristojne nosilce zaprosil, da jo pregledajo in posodobijo z informacijami za leto 2020. UN je pristojne nosilce posebej zaprosil še za informacije o pozitivnih izkušnjah in morebitnih težavah ter ovirah pri izvajanju ukrepov, nadalje, kako je epidemija bolezni COVID-19 vplivala na izvajanje ukrepov in katere aktivnosti so bile izvedene v zvezi s tem ter za ocene o dosežanih učinkih ukrepov. Nosilci ukrepov so bili zaproseni, da v kolikor ocenjujejo, da ukrepi niso bili uspešni oziroma je bil njihov učinek minimalen, da navedejo razloge, zakaj je tako, ter kako vidijo, da bi bilo možno doseči večji učinek ukrepov;
- v posebnem pozivu pristojnim ministrstvom je UN nosilce zaprosil še za informacije o sofinanciranju dejavnosti, programov in projektov v korist romske skupnosti, in sicer o realizaciji dodeljenih finančnih sredstev v letu 2020 in načrtovanih sredstvih v letih 2021 in 2022.

Posebej so bile za informacije o izvedenih aktivnostih v letu 2020 zaprosene tudi občine, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, in SRSRS.

5.1 PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

MIZŠ je poročal, da je v letu 2020 na podlagi sistemske zakonodaje s tega področja ali neposredno na podlagi ZRomS-1 izvajal sofinanciranje dejavnosti predšolske vzgoje otrok Romov in sofinanciranje dejavnosti na področju osnovnošolskega izobraževanja.

Sofinanciranje dejavnosti predšolske vzgoje otrok Romov v letu 2020

MIZŠ sofinancira dejavnosti predšolske vzgoje otrok Romov iz državnega proračuna. Na podlagi Zakona o vrtcih, v skladu s Pravilnikom o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje in Pravilnikom o metodologiji za oblikovanje cen programov v vrtcih, ki izvajajo javno službo, in skladno s sprejetim finančnim načrtom ministrstva MIZŠ zagotavlja sredstva za plačilo višjih stroškov za oddelke otrok Romov v več vrtcih. V šolskem letu 2019/2020 so organizirali oddelke, v katere so bili vključeni otroci Romov, naslednji zavodi:

- Vrtec Murska Sobota,
- Vrtec Mavrica Trebnje,
- OŠ France Prešeren Črenšovci,
- Otroški vrtec Metlika,
- Vrtec Pedenjped Novo mesto.

V naštetih vrtcih zaradi epidemije za zdaj delujeta po največ dva oddelka, navzočnost pa zaradi epidemiološkega stanja v državi ni bila stalna (kar se je odražalo tudi v rednih oddelkih vrtcev, v katerih je ministrstvo zabeležilo približno 30-odstotno navzočnost otrok).

MIZŠ zagotavlja sredstva za financiranje višjih stroškov, ki nastajajo v teh oddelkih, in sicer za stroške dela in stroške materiala in storitev. Stroški dela predstavljajo delež plače za drugega vzgojitelja predšolskih otrok – pomočnika vzgojitelja, ki se vključi v oddelk 1. starostnega obdobja za vsaj tri ure, ko je v oddelk vključenih 12 otrok in prav tako v obsegu treh ure dnevno, ko se vključi v oddelk 2. starostnega obdobja, ko je v oddelk vključenih 21 otrok. MIZŠ vrtcem zagotavlja višje stroške materiala in storitev, ki presegajo sredstva v rednih oddelkih. Skupna realizirana višina sredstev za predšolsko vzgojo otrok Romov iz postavk MIZŠ v letu 2020 je bila 21.297,53 evra.

Krajši programi vrtcev

V šolskem letu 2018/2019 so vrtci prvič organizirali krajše programe. Za šolsko leto 2020/2021 je MIZŠ decembra 2020 objavil javni razpis za vse javne vrtce in jih pozval k prijavi za organiziranje oddelka krajšega programa. Z namenom, da bi vrtcem omogočili bolj prilagodljivo obliko prijavljanja na javni razpis, je ministrstvo tokrat prijavní rok podaljšalo – prijava je možna vse do 30. aprila 2021. Vsak vrtec lahko organizira en oddelk krajšega programa.

V letu 2020 je ministrstvo pripravilo tudi novelo Pravilnika o organiziranju, delovanju in financiranju oddelkov vrtcev, ki izvajajo krajše programe in so financirani iz državnega proračuna, v katerem se je določilo, da lahko omenjene oddelke obiskujejo tudi mlajši sorojenci, stari 4 leta, ter vrtcem ponudilo možnost, da določen del programa izvedejo tudi izven prostorov vrtca. Z določitvijo višjega faktorja je ministrstvo povišalo tudi sredstva, ki so namenjena vrtcem, ki izvajajo krajši program. Cena oddelka krajšega programa, v katerega so vključeni otroci Romov, je 13.407,48 evra.

Sofinanciranje dejavnosti osnovnošolskega izobraževanja otrok Romov v letu 2020

MIZŠ prav tako sofinancira dejavnosti osnovnošolskega izobraževanja otrok Romov iz državnega proračuna. V skladu s Pravilnikom o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole MIZŠ zagotavlja:

- manjši obseg ur pouka za drugega strokovnega delavca v oddelkih 1. razreda, v katerega so vključeni najmanj trije učenci Romi;
- sistemizirano dodatno delovno mesto strokovnega delavca za delo z učenci Romi v skladu z določenimi merili;
- šola lahko delež delovnega mesta razporedi med delovno mesto učitelja za dodatno strokovno pomoč za učence Rome in delovno mesto svetovalnega delavca. V šolskem letu 2019/2020 je MIZŠ zagotavljal sredstva za sistemizacijo 63 delovnih mest učitelja dodatne strokovne pomoči za učence Rome;
- nižji normativ za oblikovanje oddelka, v katerem so najmanj trije romski učenci (redni normativ je 28 učencev, normativ za oddelk z vključenimi romskimi učenci pa je 21 učencev);

- nižji normativ za oblikovanje kombiniranega oddelka iz dveh razredov, v katerega so vključeni najmanj trije učenci Romi (redni normativ je 21 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 16 učencev);
- nižji normativ za oblikovanje kombiniranega oddelka iz treh razredov, v katerega so vključeni najmanj trije učenci Romi (redni normativ je 14 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 10 učencev);
- poleg tega ministrstvo financira tudi sredstva za materialne stroške za romske učence.

Ocenjeni znesek sofinanciranja za Rome na področju osnovnega šolstva je v letu 2020 znašal 2.259.411 evrov.

Druge dejavnosti, namenjene izboljšanju položaja pripadnikov romske skupnosti v letu 2020

MIZŠ je izvajal tudi druge dejavnosti, namenjene izboljšanju položaja pripadnikov romske skupnosti, in sicer:

- projekt Skupaj za znanje (izvajalec: Center šolskih in občolskih dejavnosti): v proračunskem letu 2020 je bilo za izvedbo projektnih aktivnosti namenjenih 1.077.420 evrov, katerih realizacija je bila 100 %. Razčlemba niso na voljo;
- priprava predlogov sistemskih sprememb za reševanje romske problematike: s Pravilnikom o spremembah in dopolnitvah pravilnika o organiziranju, delovanju in financiranju oddelkov vrtcev, ki izvajajo krajše programe in so financirani iz državnega proračuna (Uradni list RS, št. 173/20), je ministrstvo pripravilo nove spodbude za večjo vključitev otrok v programe predšolske vzgoje. Z novostjo se spodbujajo vrtci in občine, da zagotovijo vključitev tistih predšolskih otrok, ki v letu pred vstopom v osnovno šolo še niso bili vključeni v vrtce, vsaj v krajše, 240-urne programe vrtcev;
- Javni razpis za financiranje oddelkov krajših programov v vrtcih v šolskem letu 2020/2021 je bil objavljen 9. decembra 2020. Rok za prijavo je 30. april 2021;
- za sistemsko umestitev romskih pomočnikov v vrtce, osnovne šole in osnovne šole s prilagojenim programom je ministrstvo pripravilo naslednje pravilnike, ki v te institucije uvajajo novo delovno mesto romskega pomočnika: Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje, Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole, Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami in Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole v dvojezičnih osnovnih šolah in osnovnih šolah z italijanskim učnim jezikom. Svet RS za splošno izobraževanje bo ta ukrep predvidoma obravnaval februarja 2021, delovna mesta romskega pomočnika pa bodo začela veljati v šolskem letu 2021/2022;

MIZŠ je skozi delo v okviru vladne delovne skupine pripravil tudi nekatere druge pomembne ukrepe, in sicer:

- priprava učnega načrta za začetni pouk slovenščine za predšolsko vzgojo: ministrstvo je oblikovalo sklep o določitvi Učnega načrta za začetni pouk slovenščine za predšolsko vzgojo. Začetek veljavnosti učnega načrta bo predvidoma v šolskem letu 2021/2022;
- ministrstvo je naročilo analizo trenutne zakonodajne ureditve za poučevanje učencev Romov v osnovni šoli. Izvajalec, Zavod RS za šolstvo (v nadaljnjem besedilu: ZRSŠ), jo bo pripravil do zaključka koledarskega leta 2021. Na podlagi rezultatov izvedene analize bo sprejeta odločitev glede možnosti sistemske vpeljave dodatnih ur slovenščine ob vključitvi v osnovno šolo in morebitnih ostalih zakonodajnih sprememb, ki bi se uveljavile v šolskem letu 2022/2023;
- ministrstvo je predlagalo nacionalno evalvacijsko študijo glede analize potreb, pogojev in možnosti obveznega vključevanja otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje z vidika odpravljanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti. Predlog študije je bil na Svetu za kakovost in evalvacije obravnavan januarja 2021. Študija bo predvidoma dokončana v letu 2022. Izsledki študije bodo služili kot ena od podlag za morebitne spremembe na področju (obveznega) vključevanja otrok v predšolske programe (predvsem krajše programe) predvidoma od šolskega leta 2022/2023 naprej;

- ministrstvo je zasnovalo predlog razvojnega projekta, sofinanciranega s strani Evropskega socialnega sklada »Dvig sporazumevalne zmožnosti romskih otrok in učencev s poudarkom na programih za aktivacijo staršev«. Poleg tega, da je romska tematika prioriteta vlade, se ministrstvo pri tem opira tudi na predlog SRSRS in na izsledke evalvacijske študije Evalvacija modelov učenja in poučevanja slovenščine kot drugega jezika za učence in dijake, ki jim slovenščina ni materni jezik (izvajalec Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik), kjer je opredeljeno, da *»dosežki učencev Romov pri opravljenem testu kažejo, da dosegajo nekateri romski učenci zelo nizko bralno zmožnost, zato bi veljalo resno premisliti, ali obstoječa pomoč pri učenju slovenščine daje dovolj dobre rezultate, in kako bi učinkovitost učenja slovenščine v začetnih razredih osnovne šole še povečali«*. Pomembno je izpostaviti še izobraževanje in aktivacijo staršev, saj so le ti ključni za podporo otrokom in njihovo lažje in manj boleče vključevanje v sisteme vzgoje in izobraževanja;
- ministrstvo je pripravilo nadgradnjo Strategije vzgoje in izobraževanja Romov. Besedilo je pripravljeno za obravnavo pri strokovnem telesu;
- v kontekstu promocije o pomenu vključevanja otrok v krajše programe vrtcev je ministrstvo dne 15. januarja 2021 poslalo okrožnico vsem vrtcem in osnovnim šolam s priporočili ob vpisu v osnovno šolo, v kateri posebej poziva, da strokovni delavci staršem in skrbnikom otrok, ki do vpisa v razred še niso bili vključeni v vrtec, priporočijo, naj do začetka šolskega leta 2021/2022 svoje otroke vključijo v krajši program predšolske vzgoje, ki ga izvaja vrtec v šolskem okolišju, seveda takoj, ko bo ob izboljšanju epidemiološkega stanja in ponovnem odprtju vseh vrtcev to možno. Glede na to, da šole in vrtci najboljše poznajo razmere v okolju, v katerem delujejo, je ministrstvo vrtcem in šolam svetovalo, da se med seboj povežejo in zagotovijo možnost pravočasnega organiziranja krajšega programa v vrtcu. V slednjega se bodo še pred začetkom obiskovanja osnovne šole lahko vključili vsi tisti otroci, ki doslej še nikoli niso obiskovali vrtca, kar jim bo zagotovo v pomoč pri lažjem prehodu v osnovno šolo.

Ugotovitve in predlogi na podlagi dosedanjih izkušenj:

MIZŠ je opozoril, da se je v letu 2020 zelo izkazal pomen **podpornih aktivnosti za romske učence, ki se izvajajo v okviru vzgojno-izobraževalnega dela v naseljih. Brez že vnaprej izoblikovanega odnosa zaupanja z otroki in starši ne bi bilo mogoče uspešno izpeljati izobraževanja na daljavo s to ranljivo skupino.** Pozitiven doprinos je jasno razviden v primerjavi z lokacijami, kjer ni tovrstnih podpornih aktivnosti in kjer ni romskih pomočnikov, saj so tam imeli bistveno večje težave že s samo vzpostavitvijo kontaktov, v nadaljevanju pa tudi z ohranjanjem komunikacije in rednega sodelovanja med strokovnimi delavci šol, starši in otroki.

Prav tako večletne izkušnje z izvajanjem tovrstnih podpornih aktivnosti na področju izobraževanja v naseljih jasno dokazujejo, da so romski otroci, ki so vključeni v tovrstne aktivnosti, mnogo bolje pripravljene na vstop v šolo in se tudi kasneje v izobraževalnem procesu bolje znajdejo in izkažejo. Tega sicer ni vedno možno dokazati tudi z boljšim učnim uspehom, ker imajo ti otroci še vedno veliko predhodnih primanjkljajev zaradi ne vključenosti v predšolske programe in se soočajo tudi z drugimi (jezikovnimi, čustvenimi, socialnimi) ovirami, a vseeno lažje sledijo učnemu procesu in so tudi bolj motivirani za šolsko delo, saj imajo na voljo stalno podporo in pomoč s strani izvajalcev na terenu.

Na podlagi ugotovitev o pomenu podpornih izobraževalnih aktivnosti v romskih naseljih in njihovem vplivu na uspešnost romskih otrok v izobraževalnem procesu **bi bilo treba zagotoviti nadaljnje financiranje teh aktivnosti na terenu, saj se konec avgusta 2021 projekt Skupaj za znanje izteče.** Z iztekom tega projekta bodo ugasnile obstoječe aktivnosti na terenu na področju izobraževanja, kar bi bilo ob prepoznanih primanjkljajih in ovirah romskih otrok, ki jih je izobraževanje na daljavo najverjetneje še poglobilo, zelo neugodno in bi v veliki meri izničilo ves do sedaj narejen napredek na tem področju. **MIZŠ je še opozoril, da bi bilo treba resno razmisliti o možnostih nadaljnjega izvajanja predšolskega programa za romske otroke v okviru pripravljalnega vrtca v naselju Kerinov grm v občini Krško, saj je trenutno zagotovljeno izvajanje programa le do 31. avgusta 2021,** ko se izteče projekt Skupaj za znanje. Ta se je do sedaj izkazal kot primeren in učinkovit model posebnega predšolskega programa, ki uspešno deluje že deset let in ob tem ustrezno upošteva specifične in potrebne prilagoditve za to ciljno skupino.

Prav tako na MIZŠ ocenjujejo, da bi bilo **treba razmisliti o predlogu, da bi se vsebinsko povezale podpirne aktivnosti za pripadnike romske skupnosti na področju izobraževanja, ki se izvajajo v večnamenskih centrih v okviru projekta Skupaj za znanje, in aktivnosti za krepitev socialnih veščin, ki se izvajajo v večnamenskih romskih centrih v okviru projektov pod okriljem MDDSZ**. Področji sociale in izobraževanja sta pri tej ranljivi skupini namreč neločljivo povezani in vplivata eno na drugo, zato bi usklajeno delovanje na tem področju lahko prineslo še bolj optimalne rezultate.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2020 so podane v prilogi 1 tega poročila.

5.2 PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN ŠTIPENDIRANJA

MDDSZ je v zvezi s področjem zaposlovanja poročal, da je bilo v letu 2020 v ukrep »Vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela« vključenih skupaj 3.163 Romov, kar je 10,5 % manj kot v letu 2019, ko je bilo v ukrep vključenih 3.534 Romov.

V letu 2020 je bilo:

- v sklop Aktivne politike zaposlovanja (v nadaljnjem besedilu: APZ) vključenih 362 brezposelnih Romov (v letu 2019: 447),
- v delavnice Storitve za trg dela 41 Romov (v letu 2019: 146) in
- v Karierna središča 2.760 Romov (v letu 2019: 2.941).

V sklop APZ sodijo: Usposabljanje in izobraževanje, Spodbude za zaposlovanje, Kreiranje delovnih mest in Spodbujanje samozaposlovanja. Kot že izpostavljeno v prvi alineji, je bilo v letu 2020 v programe APZ vključenih 362 Romov, od tega 183 moških in 179 žensk oziroma 19 % manj kot v letu 2019, ko je bilo v ukrep APZ vključenih 447 Romov. V letu 2020 je bilo največ brezposelnih Romov vključenih v Programe formalnega izobraževanja (122 Romov) in v javna dela (93 Romov).

V letu 2020 se je število obiskov Romov v Kariernih središčih (osnovno in poglobljeno karierno svetovanje, rehabilitacijsko svetovanje itd.) v primerjavi z letom 2019 nekoliko zmanjšalo, in sicer za 6,15 %. V letu 2019 je te storitve uporabilo 2.941 Romov, v letu 2020 pa 2.760 Romov, od tega 1.430 moških in 1.330 žensk.

MDDSZ je poudaril, da se nabor programov ukrepa »Vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela« glede na stanje in gibanja na trgu dela stalno dopolnjuje, s tem pa se tudi Romom povečujejo možnosti za usposabljanje (tudi v konkretnem delovnem okolju) kot tudi možnosti za prehod v zaposlitev. Za povečanje zaposljivosti in izboljšanje pogojev za vstop na trg dela so se v letu 2020 nadaljevali programi, ki so se izvajali tudi že v letu 2019, in sicer:

- na področju usposabljanja in izobraževanja: Programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja, Programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja za mlade, Lokalni programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja, Programi formalnega izobraževanja;
- na področju spodbud za zaposlovanje: Spodbujanje zaposlovanja – Zaposli.me, Spodbude za zaposlovanje prejemnikov denarnega nadomestila in program Spodbujanje zaposlovanja starejših – Aktivni do upokojitve;
- prav tako sta se v letu 2020 nadaljevala program Učne delavnice, katerega namen je praktično usposabljanje brezposelnih v konkretnem delovnem okolju socialnega podjetništva in povečanje njihove socialne, poklicne in delovne integracije, konkurenčnosti na trgu dela ter pridobitev in krepitev njihovih kompetenc, znanj, veščin in spretnosti in program Spodbude za zaposlovanje oseb iz programa Učne delavnice, katerega namen je spodbujanje zaposlovanja tistih brezposelnih oseb, ki so bile predhodno vključene v Učne delavnice.

Za leto 2020 je bil za vključitev Romov v ukrep »Vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela« načrtovan obseg porabe sredstev v višini 1,5 milijona evrov, dosežena je bila realizacija v

skupni višini 1.061.972 evrov, kar je za približno 29,2 % manj od načrtovane vrednosti. Iz sredstev integralnega dela proračuna RS je bil ukrep sofinanciran v višini 816.512 evrov, iz sredstev ESS pa v višini 245.460 evrov.

Na področju štipendiranja v letu 2020 ni bilo izvedenih nobenih aktivnosti, ki bi bile namenjene posebej pripadnikom romske skupnosti. Na podlagi 12. člena Zakona o štipendiranju¹¹, ki določa splošne pogoje za pridobitev štipendije, lahko za štipendijo zaprosijo tudi pripadniki romske skupnosti. Štipendije se podeljujejo za srednješolsko in terciarno izobraževanje, s čimer se želi spodbuditi pripadnike romske skupnosti, da se po končanem obveznem osnovnošolskem izobraževanju odločijo za nadaljevanje šolanja. Informiranje o možnosti prejemanja štipendije za nadaljnje izobraževanje se je izvajalo prek osnovnih šol, centrov za socialno delo in lokalnih skupnosti tudi v regijah, kjer se šolajo pripadniki romske skupnosti.

Ugotovitve in predlogi na podlagi dosedanjih izkušenj:

MDDSZ ocenjuje in ponovno opozarja, da je **problematika vključevanja romske populacije v zaposlitev večplastna in zahteva predhodno ukrepanje na različnih medresorskih področjih. Največja ovira pri vključevanju brezposelnih Romov na trg dela je njihova (1) nizka raven izobrazbe in pomanjkanje delovnih izkušenj ter (2) zmožnost in pripravljenost pripadnikov romske skupnosti za še aktivnejši pristop k identifikaciji lastnih sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev na področju izobraževanja, usposabljanja in izbire poklica ter zaposlovanja.**

Glede na to je **ukrepanje** na področju uresničevanja ciljev NPUR 2017–2021 za prioriteto področje zaposlovanja **ciljno usmerjeno v:**

- **povečanje izobrazbene ravni brezposelnih Romov in pridobivanje delovnih izkušenj:** konec leta 2020 je bilo v evidenci brezposelnih oseb prijavljenih 2.434 Romov, od tega 1.332 Romov z nepopolno šolsko izobrazbo (55 % od vseh prijavljenih konec leta), 852 pripadnikov romske skupnosti oziroma 35 % vseh pa je imelo osnovnošolsko izobrazbo. V letu 2020 je bilo z namenom izboljšanja izobrazbene ravni brezposelnih in pridobivanja delovnih izkušenj 251 Romov vključenih v ukrep usposabljanje in izobraževanje (neformalno in formalno izobraževanje, usposabljanje na delovnem mestu, delovni preizkus, ipd.) oziroma 2,6 % več kot v letu 2019, ko je bilo v ta ukrep vključenih 342 brezposelnih Romov. Programi, v katere je bilo vključenih največ Romov, so bili: **122 brezposelnih Romov je bilo vključenih v osnovno šolo za odrasle** (za pridobitev javno veljavne formalne izobrazbe, ti programi torej zajemajo veljavne izobraževalne programe v osnovnih šolah itd.); **100 Romov je bilo vključenih v neformalno izobraževanje in usposabljanje** (namen teh programov je povečanje zaposljivosti in izboljšanje pogojev vstopa na trg dela z dvigom usposobljenosti in pridobitvijo neformalno pridobljenih veščin/ključnih kompetenc), od tega je bilo v ta program vključenih 20 mladih Romov; **6 Romov je bilo vključenih v aktivnosti Projektno učenje mlajših odraslih, ki je namenjeno pridobitvi funkcionalnih znanj, potrebnih za uspešno vključitev na trg dela oziroma reintegracijo v šolsko okolje in vsakdanje življenje;**
- **načrtovanje in pomoč pri izobraževalni ali zaposlitveni karieri:** storitve kariernega središča (bivši CIPSi) so namenjene brezposelnim, iskalcem zaposlitve, katerih zaposlitev je ogrožena ter drugim iskalcem zaposlitve (učenci, dijaki, študenti, zaposleni, ki iščejo ustrežnejšo zaposlitev idr.). V kariernih središčih lahko osebe samostojno ali ob pomoči svetovalcev dostopajo do pripomočkov za samostojno iskanje zaposlitve in vodenje kariere ter se udeležujejo kratkih delavnic veščin iskanja zaposlitve ali predstavitev aktualnih prostih delovnih mest, ki jih ZRSZ organizira v sodelovanju z delodajalci. Ena oseba lahko koristi več storitev kariernih središč. **V letu 2020 se je število Romov, ki so bili zainteresirani za storitve v Kariernih središčih (2.760), v primerjavi z letom 2019 (2.941) nekoliko zmanjšalo, vendar je kljub temu ostalo na dokaj visoki ravni, kar kaže na še vedno izdatno usmerjenost Romov v načrtovanje izobraževalne ali zaposlitvene kariere in intenzivno delo ZRSZ na tem področju.** V letu 2020 je 2.760 Romov koristilo storitve

¹¹ Zakon o štipendiranju (Uradni list RS, št. 56/13, 99/13 – ZUPJS-C, 8/16, 61/17 – ZUPŠ in 31/18). Dostopen prek: [Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije](#) (17. februar 2021).

Kariernih središč, od tega kar 2.610 osnovno karierno svetovanje. Pri osnovnem kariernem svetovanju se ZRSZ z brezposelno osebo dogovori glede zaposlitvenih ciljev in aktivnosti za zaposlitev. V najkrajšem možnem času po prijavi ZRSZ naredi prvi svetovalni intervju in prvi zaposlitveni načrt. V kasnejših svetovanjih ZRSZ spremlja realizacijo dogovorov in stopnjuje ukrepe in prilagaja pogostost obravnav. Pri osnovnem kariernem svetovanju svetovalci veliko pozornosti namenjajo motiviranju in pripravi brezposelnih oseb za vključitev v ukrepe APZ ter pripravi brezposelnih oseb na predstavitve delodajalcem. 152 Romov je bilo vključenih v poglobljeno karierno svetovanje. Storitve poglobljenega kariernega svetovanja (karierno, rehabilitacijsko in zdravstveno zaposlitveno svetovanje) ZRSZ nudi prednostno brezposelnim osebam s kompleksnejšimi težavami za vstop na trg dela z namenom čim hitrejšega odpravljanja morebitnih ovir in s tem preprečevanja prehoda v dolgotrajno brezposelnost. Ostali so koristili informativne seminarje (52 oseb), informativne sestanke za vključitev v program Socialne aktivacije, katerega cilj je opolnomočenje najranljivejših skupin prebivalstva s kompleksno socialno in zdravstveno problematiko (73 oseb) ipd.;

- **izhodi brezposelnih Romov v zaposlitev v letu 2020: v obdobju januar–december 2020 je ZRSZ beležil skupaj 262 izhodov v zaposlitev.** V okviru APZ se je v javna dela in druge zaposlitvene programe vključilo 105 Romov. Poleg vključitev Romov v zaposlitvene programe APZ se je 157 Romov zaposlilo na trgu dela pri različnih delodajalcih, in sicer v trgovski dejavnosti, gradbeništvu, prevozništvu, gozdarstvu, čistilnih servisih, kadrovskih agencijah, ipd.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2020 so podane v prilogi 1 tega poročila.

5.3 PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA

Na področju socialnega varstva, socialnega vključevanja in zaščite otrok, žensk in mladih, je MDDSZ poročal, da je v okviru sofinanciranja mreže socialnovarstvenih programov tudi v letu 2020 sofinanciral štiri socialnovarstvene programe socialnega vključevanja Romov, od tega dva javna (Dnevni center za romske otroke izvajalca Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto in Dnevni center Kher Šu Beši izvajalca CSD Dolenjska in Bela krajina – enota Trebnje) in dva razvojna programa (Z roko v roki izvajalca Društvo Mozaik – društvo otrok in Zeleno in zdravo vključevanje Romov – ZZ ROM izvajalca Raziskovalno in izobraževalno središče Dvorec Rakičan).

Za sofinanciranje javnih in razvojnih socialnovarstvenih programov je bilo tudi v letu 2020 namenjenih 159.050 evrov, in sicer za stroške dela zaposlenih v socialnovarstvenih programih in nujne posredne stroške. Izvajalca javnih programov sta bila skladno s pogodbami sofinancirana v višini 110.100 evrov, med razvojnimi programi pa je MDDSZ v letu 2020 sofinanciral dva programa v skupni višini 48.950 evrov.

V zvezi s programi večnamenskih romskih centrov (v nadaljevanju: VNRC), ki so vzpostavljeni na sedmih lokacijah in sofinancirani iz sredstev ESS, je MDDSZ poročal, da so se v letu 2020 aktivnosti izvajale v bolj okrnjenem obsegu, saj je zaradi ukrepov preprečevanja širjenja virusa SARS-CoV-2 in omejevanja združevanja dvakrat v letu 2020 prišlo do daljših prekinitvev izvajanja programov. V času, ko so aktivnosti potekale, jih je bila večina usmerjena v seznanjanje Romov z ukrepi za preprečevanje širjenja virusa in predstavljanju nujnosti upoštevanja ukrepov. Ob tem se je na daljavo, kjer je bilo to možno, staršem nudila (z navodili, usmeritvami in razlagami) pomoč pri šolanju otrok na daljavo. Aktivnosti izven področij, vezanih na preprečevanje širjenja virusa SARS-CoV-2, so obsegala skrb za okolje in okolico, ohranjanje zdravega življenjskega sloga, predstavljanje možnosti in koristi vključevanja v programe socialne aktivacije in nudenje učne pomoči.

VNRC-ji nudijo prostor pogovora in seznanjanja o temah, ki zadevajo vse profile in generacije pripadnikov romske skupnosti. Kjer so VNRC-ji v romskih naseljih, se aktivnosti, ki jih organizirajo, udeležujejo predvsem ženske, otroci in mladostniki. Zavedajoč se, da dolgoročni proces integracije in izboljšanja socialno-ekonomskega položaja Romov v veliki meri temelji na ukrepih, namenjenih mladim (kot bodočim predstavnikom in nosilcem identitete skupnosti), so izvajalci, skladno z razpisom številne aktivnosti namenjali mladim in (mladim) družinam, znotraj katerih potekajo temeljni procesi primarne socializacije kot nastavka za nadaljnjo sekundarno socializacijo. Navkljub prekinitvam izvajanja aktivnosti zaradi preprečevanja širjenja epidemije MDDSZ pričakuje, da bodo upravičenci dosegli v javnem razpisu določene kazalnike. Beležijo se precejšnje vključevanje predvsem žensk, zanimanje Romov za delovanje in vsebine, ki jih zagotavljajo VNRC-ji ter detabuizacija posameznih tem. Vključevanje mladih je odvisno od tem – dogodkov, na katerih se obravnavajo teme, ki se jim zdijo zanimive, se udeležujejo v večjem številu. Vse navedeno kaže na interes vključenih za seznanjanje z vsebinami z določenih področij. Vključevanje pripadnikov romske skupnosti v aktivnosti VNRC-jev slednjim daje širši pogled na možnosti, ki jim jih ponuja lokalno okolje ter daje priložnost za širitev socialnih mrež in novih, praktičnih znanj, za katera se kaže, da vključene še posebej zanimajo.

V zvezi z ukrepom priprave usmeritev in priporočil za delo strokovnih delavcev CSD v primerih bega mladoletnih oseb v škodljiva okolja je MDDSZ poročal, da UN koordinira pripravo »Priročnika o prepoznavanju in ukrepanju v primerih »prezgodnjih« in prisilnih porok otrok v romski skupnosti«, ki bo namenjen seznanjanju in ozaveščanju javnih uslužbencev in drugih deležnikov, ki delajo s pripadniki romske skupnosti, živečimi v RS, o različnih vidikih obravnave primerov »prezgodnjih« in prisilnih porok otrok v romski skupnosti, kar predstavlja ogrožajoče okolje za varstvo koristi otroka. MDDSZ je v letu 2020 sodeloval pri pripravi tega priročnika.

Financiranje svetovalnih programov za romsko populacijo na temo t. i. prezgodnjih in prisilnih porok ter posledic takih ravnanj se s strani MDDSZ v letu 2020 ni izvedlo, so pa bili izvajalci projektov vzpostavitve VNRC-jev in udeleženci teh programov povabljeni k sodelovanju pri zagotavljanju oziroma posredovanju informacij in izkušenj v zvezi z navedenimi pojavi.

Dodatno je MDDSZ še poročal, da so se v zadnji četrtini leta 2019 začeli izvajati programi po *Javnem razpisu za sofinanciranje programov socialne aktivacije*, ki je usmerjen v zagotavljanje kakovostnih programov socialne aktivacije, ki bodo s svojimi ukrepi in aktivnostmi na celovit način prispevali k reševanju problemov socialne izključenosti in tveganja revščine za udeležence ter k izboljšanju njihove zaposljivosti. Ti programi so se izvajali tudi v letu 2020. Sklop III predmetnega javnega razpisa je neposredno namenjen socialni aktivaciji polnoletnih romskih žensk, ki imajo dovoljenje za stalno bivanje ali slovensko državljanstvo in so upravičenke/prejemnice denarne socialne pomoči ali na podlagi Zakona o urejanju trga dela vpisane v evidenco brezposelnih oseb ali na podlagi istega zakona vpisane v evidenco oseb, ki so začasno nezaposljive ali neaktivne osebe s kompleksno socialno problematiko. Programi se izvajajo na petih lokacijah (dva na območju JV Slovenije, eden na območju SV Slovenije in dva na območju Pomurja). Programi se bodo izvajali do 30. septembra 2022.

Ugotovitve in predlogi na podlagi dosedanjih izkušenj:

V okviru socialnovarstvenih programov in projektov se kažejo pozitivne izkušnje pri starših, saj je možno zaznati močnejšo zavest o pomenu vključevanja otrok v predšolsko vzgojo ter šolanje in posledično tudi večjo vključenost otrok v predšolsko vzgojo in osnovnošolsko izobraževanje, krepitev socialnih veščin Romov in krepitev socialnih stikov posameznikov in družin. Otroci v programih okrepijo občutek lastne vrednosti in povezanosti z ostalimi otroki in voditelji aktivnosti, kar pripomore k lažjemu vključevanju v obvezno osnovno šolo. **MDDSZ predlaga, da se v prihodnje ukrepanje še poveča in da se zagotovi povečanje obsega sredstev, namenjenih sofinanciranju socialnovarstvenih programov**, ki se osredotočajo na opolnomočenje, socialno varstvo in socialno integracijo Romov (vseh generacij) **ter da se zagotovi spodbujanje širitve tovrstnih socialnovarstvenih programov v okolja, v katerih prebiva večje število Romov (in se po takih programih kažejo potrebe), vendar se tam še ne izvajajo.**

MDDSZ tudi ocenjuje, da so pripadniki romske skupnosti, ki se udeležujejo aktivnosti VNRC-jev, projekt sprejeli za svojega in v veliko primerih sami izrazili predloge oziroma ideje, kako izboljšati določene zadeve, ki predstavljajo izziv tako zanje kot za večinsko lokalno prebivalstvo (npr. skrb za red v avtobusih, ki prevažajo romske otroke do osnovnih šol – kjer je to potrebno). V večini primerov je prišlo do izboljšanja sodelovanja in razumevanja med državnimi organi/organizacijami (policija, gasilci, osebje zdravstvenih domov) in večinskim lokalnim prebivalstvom na eni ter Romi na drugi strani. VNRC-ji, kot prostori, kjer lahko pripadniki romske skupnosti pridobijo vrsto zanje koristnih informacij, **Romom omogočajo kvalitetnejšo izrabo časa in direktno ter indirektno prispevajo k dvigu kvalitete njihovega življenja in oblikovanju novih praks in stališč** (npr. do skrbi za zdravje, skrbi za okolje, v katerem bivajo, ter odnosa do predšolske vzgoje in šole).

Po oceni MDDSZ je izboljšanje družbeno-ekonomskega položaja pripadnikov romske skupnosti dolgotrajen proces, katerega konkretnjših učinkov ni mogoče pričakovati v kratkem času – projekt vzpostavitve VNRC-jev glede na odzive vključenih in izvajalcev predstavlja pomemben dejavnik in faktor pospeševanja realizacije ciljev navedenega procesa. V prihodnji evropski finančni perspektivi (tj. za obdobje 2021–2027) MDDSZ načrtuje nadaljevati in okrepiti ta ukrep. Po oceni MDDSZ bi, glede na zaznane potrebe, bilo treba vzpostaviti dodatne VNRC-je (okvirno 19, tj. 17 na območju Kohezijske regije Vzhodna Slovenija in dve na območju Kohezijske regije Zahodna Slovenija) in še natančneje specificirati in zamejiti vsebinske sklope (okvirno na šest vsebinskih sklopov z bolj natančneje predpisanimi vsebinami), ki bi jih izvajalci morali zagotavljati skladno s prizadevanji za njihovo učinkovitejšo integracijo v širše družbeno okolje, za njihovo opolnomočenje, socialno aktivacijo in približevanje različnim trgom dela.

V zvezi s pojavi t. i. prezgodnjih in prisilnih porok MDDSZ ugotavlja, da se skozi aktivnosti UN in tudi vsebine, ki jih zagotavljajo VNRC-ji, spodbuja širši dialog in bolj odprt pogovor v zvezi s precej tabuiziranimi temama med pripadniki romske skupnosti. Med njimi je prisotno zmotno stališče, da gre za pojave, ki so del »romske kulture oziroma običajev«. Še vedno obstaja precejšnja nepripravljenost na pogovor o teh temah. Nekateri Romi zavračajo pobude za pogovor o tovrstnih temah s stališčem, da so dogovorjene poroke del njihove kulture in tradicije (tj. del romske skupnosti tovrstnih porok ne vidi kot spornih). **Napredek je zaznati predvsem v tem, da se v pogovore v zvezi z navedenimi temami vse bolj aktivno vključujejo ženske** – tudi take, ki so imele bolj ali manj neposredne izkušnje s primeri prisilnih ali prezgodnjih »porok«. **MDDSZ predlaga, da bi bila potrebna izvedba tovrstnih programov na čim več lokacijah oziroma na lokacijah, kjer v večjem številu živijo Romi: Kočevska, Posavje, Dolenjska-Bela krajina, Maribor in v Pomurju; da bi bilo treba okrepiti multidisciplinarni pristop k obravnavi problematike – intenzivnejše vključevanje policije, socialnih služb in tudi oseb, ki so imele tovrstne izkušnje pri predstavljanju spornosti takšnih praks; ter da bi bilo treba okrepiti delo z ozaveščenimi pripadniki romske skupnosti v smeri preprečevanja takih pojavov.**

Po oceni MDDSZ pomemben napredek predstavljajo tudi programi socialne aktivacije, še posebej sklop socialne aktivacije romskih žensk, kjer gre za operacijo, ki pomembno prispeva k njihovi integraciji, krepitvi socialnih mrež, opolnomočenju, pridobivanju novih socialnih in funkcionalnih kompetenc ter približevanju k trgom dela. **Romske ženske so (poleg otrok in ostarelih) najbolj ranljiva (pod)skupina znotraj romske skupnosti, zato MDDSZ načrtuje vključitev tega ukrepa tudi v NPUR 2021–2030.**

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2020 so podane v prilogi 1 tega poročila.

5.4 PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

MZ je poročal, da redno spremlja delo, ki ga opravljajo zdravstvene ustanove na območjih, kjer živijo Romi. Gre za posamezne aktivnosti v romskih naseljih, za zdravstveno vzgojno delo, ki ga opravljajo posamezni centri, ter za delo patronažnih uslužbencev po romskih naseljih v sklopu njihovega rednega dela.

MZ ocenjuje, da je zdravje Romov zaradi specifičnosti romske populacije manj kot pri ostalih skupinah prebivalstva odvisno le od zdravstvenega varstva. Njihovo zdravje je odvisno tudi od izboljšanja stanovanjskih in bivalnih razmer, higienskih razmer, zaposlovanja in večje socialne varnosti, pa tudi od vzgoje in izobraževanja. Aktivnosti, ki so se izvajale tudi v letu 2020, so zajemale:

- skrb za izbranega zdravnika – namesto obiskov dežurnih ambulant,
- konstantno delo na področju zdravstvene ozaveščenosti romske populacije in nezdravega življenjskega sloga (kajenje, prehrana, pomanjkanje gibanja),
- pozornost se je namenjala izboljšanju sodelovanja Romov v preventivnih programih, pri zdravljenju kroničnih bolezni, izobraževanju zdravstvenih delavcev o romski kulturi in o pristopih k romski populaciji, hkrati pa tudi stalnemu pojasnjevanju glede koriščenja službe nujne medicinske pomoči.

MZ vsako leto objavi *Javni razpis za sofinanciranje programov neposredne pomoči, svetovanja in oskrbe ranljivih, ogroženih oseb ter bolnikov z redkimi boleznimi*, ki jih izvajajo humanitarne organizacije. Romskim vsebinam je bil v letu 2020 namenjen Sklop 2, kjer se razpisujejo programi zdravstvenega varstva s poudarkom na zdravju romskih mladostnic, žensk in otrok. Cilji razpisa so bili:

- povečanje ozaveščenosti in izobrazbe o tveganju v nosečnosti mladoletnih deklic,
- zmanjšanje števila nosečnosti mladoletnih deklic,
- zvišanje števila Rominj z izbranim ginekologom,
- krepitev in razvoj programov pomoči, osredinjenih na zdravje romskih mladostnic, žensk in otrok,
- opolnomočenje navedenih skupin,
- opozarjanje na zdravju škodljive življenjske sloge,
- ustvarjanje podpornih okolij,
- zagotoviti večjo dostopnost svetovalnih razgovorov in nudenja pomoči,
- napotitev na ustrezne institucije,
- spremljanje (ko je to potrebno) in informiranje,
- vzpostaviti in vzdrževati medsebojno sodelovanje med različnimi institucijami z namenom učinkovitejšega in hitrejšega reševanja problemov,
- terensko delo in svetovalna pomoč v krajih, kjer romske mladostnice, ženske in otroci prebivajo z namenom doseganja skrite populacije,
- ustvarjanje novih zamisli.

Prednostna področja razpisa so bili programi, osredotočeni na:

- zgodnjo rodnost, mladoletna rojstva in zgodnjo umrljivost,
- »brezpravnost« mladih romskih žensk,
- socialno-ekonomsko odvisnost romskih žensk (krepitev zdravja, preprečevanje poslabšanja zdravstvenega stanja, ustvarjanje možnosti za čim bolj kakovostno in samostojno življenje),
- povezovanje različnih akterjev pri načrtovanju, zagovorništvo in izvajanju celovite obravnave ranljivih romskih mladostnic, žensk in otrok,
- oblikovanje in udejanjanje inovativnih modelov in metod pomoči ciljni skupini,
- izobraževanje izvajalcev,
- enakopravno vključevanje v življenje,
- ohranjanje in izboljšanje kakovosti življenja.

Pri pregledu opravljenih vsebin izstopajo:

- lajšanje stisk na področju duševnega zdravja in ohranjanje stabilnega duševnega zdravja preko razbremenilnih telefonskih pogovorov v času Covid-19 in prepovedi izvajanja skupinskih aktivnosti,
- psihosocialna pomoč in podpora romskim ženskam ter vključitev psihoterapevke in psihologinje,

- vključevanje Rominj in njihovih otrok v specialistične obravnave, pri čemer je zagotovljena tako podpora kot fizično spremstvo in pogosto tudi prvi stik z zdravnikom specialistom ter celotna komunikacija preko telefona,
- tolmačenje, zagovorništvo in prevajanje (spremstvo v zdravstvene ustanove, skupno klicanje, pisanje elektronske pošte, branje zdravniške dokumentacije in prevajanje v jezik, ki je razumljiv uporabnici/-ku),
- informiranje in tolmačenje o stanju v državi na uporabnikom razumljiv način,
- poudarjanje pomena osebne higiene in razkuževanja rok,
- pomoč pri vključevanju otrok v šolanje na daljavo,
- pomoč pri uporabi virtualne tehnologije pri sodelovanju s šolami in kopiranje gradiva za opravljanje šolanja na daljavo,
- pomoč, podpora in svetovanje nosečim romskim ženskam za lažje spopadanje z nastalo situacijo,
- usmerjanje romskih žensk, da poiščejo zdravniško pomoč (kljub ukrepom in izrednim situacijam v državi),
- informiranje, da je takšna podpora na voljo in da lahko gredo v zdravstvene ustanove ob upoštevanju preventivnih ukrepov.

Na razpisu v letu 2020 so bile izbrane naslednje organizacije:

- Romsko društvo Romani Union s projektom: Zdravje romskih žensk, mladostnic in otrok,
- Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice s projektom: Osveščanje, informiranje in vključevanje romskih otrok, žensk in mladostnic z namenom izboljšanja kvalitete življenja in zdravja v Mariboru,
- Rdeči križ Novo mesto s programom: Bolj zdravo ter
- Slovenska Zveza za JZOTK s programom: Izboljšanje zdravja romskih žensk, mladostnic in otrok v Podravski regiji.

Za aktivnosti nevladnih organizacij s tega področja je bilo predvidenih približno 100.000 evrov. Ta sredstva pa predstavljajo le manjši delež, saj MZ iz proračuna zagotavlja tudi sredstva za nujno zdravljenje nezavarovanih oseb in povračilo občinam za plačilo obveznega zdravstvenega zavarovanja.

Ugotovitve in predlogi na podlagi dosedanjih izkušenj:

MZ izvajanje aktivnosti nevladnih organizacij na tem področju ocenjuje kot zelo pozitivno, še posebej tistih organizacij, ki jih ustanovljajo pripadniki romske skupnosti. Nevladne organizacije so želele približati romsko skupnost javnemu zdravstvu in tako občutno vplivale na zmanjšanje obolevnosti in umrljivost med romsko populacijo.

MZ meni, da so tovrstne aktivnosti nujno potrebne, saj premoščajo jezikovno in kulturno oviro pri potrebnih osnovnih zdravstvenih oskrbi in zdravstvenih preventivi, katere zaradi nerazumevanja jezika (in morda tudi drugih elementov kulture) posamezniki niso deležni v obsegu, kot bi ga potrebovali. Posledično je prisotnih v romski skupnosti več zdravstvenih težav in tudi nezdravljenih bolezenskih simptomov, kar lahko povzroča dodatne notranje stiske ob tem pa se niža kakovost življenja. **Pri delu se je pokazalo, da so Romi dovzetni za sodelovanje** in tudi koristijo tovrstne možnosti, pomoč in povezave, ko uvidijo koristnost sodelovanja. Za slednje so tudi zelo hvaležni.

MZ načrtuje, da bi se projekti nadaljevali v smeri povečane vključenosti romskih otrok ob sistematskih pregledih in cepljenju, za izboljšanje zdravstvenega stanja Romov in zmanjševanja neenakosti na področju zdravja. Želeli bi nadalje vplivati na zmanjšanje zgodnje nosečnosti in zgodnjo umrljivost (1. do 4. leto starosti), prav tako na zmanjšanje umrljivosti, obolevnosti romske populacije zaradi zdravstvenih težav in nezdravega življenjskega sloga. MZ bi pri nadaljnjem delu želel udeležiti priporočila Romov za povečanje vključenosti romskih otrok v predšolske vzgojno-izobraževalne ustanove.

MZ je na podlagi izvedenih aktivnosti še ocenil, da se terensko delo izkazuje za najbolj uspešno, moralo pa bi biti kontinuirano in še bolj pogosto. To je temelj programov, ki jih

izvajajo tako nevladne organizacije kot tudi strokovne službe zdravstvenih ustanov. Žal je bilo veliko programov v letu 2020 zaradi epidemije COVID-19 prilagojenih ali odpovedanih, kar se bo poznalo tudi v prihodnje.

V letu 2021 je MZ objavil nov razpis za leto 2021 in 2022, s čimer MZ zagotavlja kontinuiteto aktivnosti.

O izvedenih aktivnostih v letu 2020 je poročal tudi NIJZ, ki je v letu 2020 izvedel naslednje aktivnosti:

- javno predstavljena strokovna monografija »Javnozdravstveni pristopi, namenjeni romski etnični skupnosti v Sloveniji¹²«;
- ustanovljena multidisciplinarna delovna skupina za zdravje Romov na NIJZ;
- pripravljen ustanovitveni dokument delovne naloge za zdravje Romov (VVDN ZR): predlog celovitega programa za izboljšanje javnega zdravja pripadnikov romske etnične skupnosti;
- pripravljen program aktivnosti NIJZ za obdobje 2020–2023;
- zagotovljena strokovna podpora za izvajanje ukrepov obvladovanja epidemije Covid-19;
- izvedene medijske aktivnosti v romskih medijih: intervjuji za oddaje na RTV Slovenija, Radio Romi ter pripravljeni prispevki za časopis Romano them na temo preprečevanja okužb z virusom SARS-CoV-2, duševnega zdravja, zdravega življenjskega sloga – telesne dejavnosti in zdrave prehrane;
- pripravljeni odgovori na vprašanja zunanjih deležnikov;
- sodelovanje pri aktivnostih, namenjenih tematiki romskega zdravja v sodelovanju z Zvezo Romov Slovenije in ostalimi nevladnimi organizacijami;
- aktivno vključevanje v reševanje aktualne romske problematike lokalnih skupnosti (udeležba NIJZ Območne enote Murska Sobota na strokovnem srečanju CSD Pomurje);
- aktivna udeležba na spletni konferenci o okužbah s Covid-19 v romski skupnosti.

NIJZ je kot pozitivno izkušnjo navedel visoko pripravljenost za izvajanje celovitega programa za izboljšanje javnega zdravja Romov med strokovnjaki NIJZ in pripravljen predlog celovitega programa, ki trajnostno in koordinirano povezuje vse akterje na področju zdravja Romov. Dogovori o dejanskem uresničevanju takšnega celovitega programa izboljšanja zdravja Romov še potekajo. NIJZ je še navedel, da so statistični podatki in podatki iz raziskav pokazali občutno slabše kazalnike zdravja pripadnikov romske skupnosti. Obstajajo razlike v zdravju znotraj romske skupnosti, na način, da so pri Romih v Pomurju kazalniki zdravja nekoliko boljši kot pri Romih v drugih regijah. Po mnenju NIJZ je zato nujno treba graditi na primerih dobre prakse iz Pomurja.

NIJZ priporoča implementacijo celovitega in trajnostnega programa krepitev javnega zdravja v romski skupnosti, ki sloni na obstoječih nacionalnih zdravstvenih preventivnih programih in bi se izvajal v vseh regijah, kjer živijo Romi.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2020 so podane v prilogi 1 tega poročila.

5.5 PODROČJE UREJANJA BIVANJSKIH RAZMER

MOP je poročal, da tudi v letu 2020 ni neposredno financiral dejavnosti, programov in projektov v korist romske skupnosti, saj v proračunu ministrstva ni načrtovanih sredstev za te namene.

MOP je poročal, da je v letu 2020 potekala priprava novega Gradbenega zakona. Ta je v zaključni fazi priprave, v njem pa bodo na novo opredeljena merila in pogoji za pridobitev upravnih dovoljenj za že zgrajene objekte. S tem bo omogočena hitrejša in enostavnejša pridobitev projektne dokumentacije in posledično pridobitev gradbenega dovoljenja.

¹² Dostopno prek: [Javnozdravstveni pristopi, namenjeni romski etnični skupnosti v Sloveniji](#) (17. februar 2021).

Na podlagi opravljenega dela Medresorske delovne skupine za reševanje prostorske problematike Romov, ki je pod vodstvom MOP delovala od 11. maja 2017 do 31. maja 2018, je bil po poročanju MOP do sedaj že izveden ukrep, ki daje pozitivne rezultate, in sicer gre za vzpostavitev pregleda stanja prostorske problematike po posameznih romskih naseljih. Pregled stanja na terenu, ki ga je opravila medresorska delovna skupina, je zajel približno 100 naselij. Zbirka naselij je bila nato tudi digitalizirana, kar pomeni, da so ta naselja prvič vodena enako kot druga naselja v Sloveniji. Poleg tega je s tem država pridobila enotno zbirko, ki jo je mogoče posredovati občinam, te pa jo lahko uporabijo pri pripravi novih občinskih prostorskih načrtov, kar izdelovalci občinskih načrtov po poročanju MOP že uporabljajo.

MOP ni naklonjen reševanju problematike urejanja bivanjskih razmer pripadnikov romske skupnosti na način, da bi se pripravil poseben zakon za interventno urejanje romskih naselij, ki bi vseboval določbe, ki bi občinam olajšale izvajanje ukrepov pri prostorskem urejanju romskih naselij, saj meni, da je treba vztrajati, da je sistem urejanja prostora enoten in da se vanj izjeme ne vgrajujejo.

V zvezi z reševanjem bivanjske problematike romske skupnosti je pomembno omeniti tudi dejavnost SSRS, ki je promoviral možnosti sofinanciranja občin na podlagi Programa sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj v letih 2016 do 2020¹³ (tudi) za začasna reševanja stanovanjskih problemov (bivalne enote) pripadnikov romske skupnosti v okoljih, kjer so razmere slabe. Po poročanju SSRS se je z 31. decembrom 2020 ta program zaprl. Gre za splošni integracijski ukrep, v okviru katerega so Romi le ena od ciljnih skupin, ukrep pa je namenjen pridobivanju javnih najemnih stanovanj in bivalnih enot na območju celotne Slovenije za vse skupine prebivalstva kot zagotavljanje možnosti sofinanciranja za upravičene prosilce, med katerimi so tudi samoupravne lokalne skupnosti in javni nepremičninski skladi lokalnih skupnosti, kjer živijo Romi. Prosilci so lahko v okviru obstoječih možnosti in modelov programa prijavi projekto – podali vloge za sofinanciranje projektov, s katerimi bi pripomogli k zagotavljanju bivanjskih zmogljivosti v občinah, kjer živijo Romi. Bivalne enote so bile lahko predmet sofinanciranja po tem programu. SSRS je tudi v letu 2020 ob oglaševanju, kjer je predstavljal ta program, poudaril možnost sofinanciranja zagotavljanja stanovanj za Rome in tudi možnosti zagotavljanja bivalnih enot za Rome po razpoložljivih modelih tega programa. S tem je uresničeval ukrep, k čemur je zavezan na podlagi NPUR 2017–2021.

SSRS se je udeleževal aktivnosti in usmerjenih programov za Rome in redno poročal o svojem delu na tem področju preko MOP in UN. SSRS za izvajanje tega ukrepa ni prejel nobenih finančnih sredstev s strani države.

SSRS je poročal, da žal v nobeni prejeti vlogi ali spremljajoči dokumentaciji v letu 2020 in posledično v nobeni prejeti ali odobreni vlogi ni bilo izrecno navedeno, da bi bile stanovanjske enote (stanovanja oziroma bivalne enote) namenjene za potrebe pripadnikov romske skupnosti.

SSRS je v letu 2020 zaradi epidemiološke situacije, povezane s COVID-19 v Sloveniji, promocijo programa vodil le preko svoje spletne strani in v sodelovanju z občinami, med katerimi so tudi občine, v katerih živi romsko prebivalstvo, pri čemer pa morajo potrebe za tovrstne projekte in za vključevanje v program prepoznati v občinah, za kar je potrebna politična volja in predhodna ureditev odnosov med romsko skupnostjo in občinami.

O izvajanju aktivnosti v letu 2020 je poročal tudi MGRT, in sicer o izvajanju regijskega projekta, ki je bil vključen v Dogovor za razvoj regije JV Slovenija: »Prostorsko-komunalna ureditev romskega naselja Žabjak–Brezje«, pri katerem so sodelovali MGRT, Ministrstvo za infrastrukturo (v nadaljnjem besedilu: MZI), Ministrstvo za obrambo (v nadaljnjem besedilu: MO) in Mestna občina Novo mesto (v nadaljnjem besedilu: MONM). Ta projekt se je s koncem leta 2020 zaključil.

¹³ Program sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj v letih 2016 do 2020 (Uradni list RS št. 41/16, z dne 10. junij 2016, št. 88/16, z dne 22. december 2016 in št. 10/19, z dne 15. februar 2019). Dostopen prek: [Stanovanjski sklad Republike Slovenije](#) (17. februar 2021).

Realizacija sofinanciranja s strani MGRT je bila 98,9 %. V celoti bo projekt predvidoma zaključen do konca aprila 2021.

Ugotovitve in predlogi na podlagi dosedanjih izkušenj:

MOP si na področju urejanja bivanjskih razmer pripadnikov romske skupnosti prizadeva, da bi bile vse oblikovane rešitve skladne z Ustavo RS in da bi upoštevale enakopravnost državljanov. V zvezi s tem je stališče MOP, da bi bil način reševanja te problematike s pripravo posebnega zakona za interventno urejanje romskih naselij, ki bi vseboval določbe, ki bi občinam olajšale izvajanje ukrepov pri prostorskem urejanju romskih naselij, vprašljiv in da je treba vztrajati, da je sistem urejanja prostora enoten ter da se vanj izjeme ne zapisujejo.

Ker 65. člen URS določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon, prav tako pa tudi ZRomS-1 pristojnost za urejanje položaja in posebnih pravic romske skupnosti deli med državne organe in organe samoupravnih lokalnih skupnosti, **je bila s sprejemom in uveljavitvijo ZFRO oziroma novega 20.a člena spremenjenega ZFO-1 zagotovljena podlaga za povečanje sredstev občinam z romskim prebivalstvom.** Gre za korektiv primerne porabe občine in ne za plačilo za dejanske potrebe romske skupnosti v konkretni občini. **Po dolgih letih je namreč prvič prišlo do konkretne zakonske rešitve, ki prepoznava potrebe občin z romskim prebivalstvom in jih tudi sistemsko rešuje.** Sredstva sofinanciranja so nenamenska, tako da občinam ni treba poročati o porabi teh sredstev, državnim organom pa porabe teh sredstev ne nadzirati. Ob tem je določena skupna značilnost vseh občin z romskim prebivalstvom, in sicer romska naselja, ki dokazano povzročajo občinam večje stroške. **Vlada bo tudi na tem področju spremljala učinke, ki jih bo sprejeta rešitev imela na lokalni ravni.** Če se bo čez čas izkazalo kot potrebno, bo sprejeto rešitev preverila in takrat po potrebi predlagala spremenjeno oziroma dopolnjeno zakonsko vsebino.

MGRT bo še naprej izvajal 14. člen Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in si bo, v okviru pristojnosti in proračunskih zmožnosti, še naprej prizadeval pomagati občinam pri sofinanciranju izgradnje osnovne infrastrukture, namenjene Romom. MGRT bo podpiral le tiste projekte iz regionalnih razvojnih programov, ki uresničujejo razvojne prioritete razvojne regije in izkoriščajo njene razvojne potenciale. Govorimo o projektih, ki se od lokalnega projekta razlikujejo po celovitem reševanju določene problematike v okviru razvojne regije oziroma širšem razvojnem vplivu na razvojno regijo in izven nje.

SSRS je sporočil, da je v »Poslovni politiki Stanovanjskega sklada RS za obdobje 2021–2025« skladno z ReNSP15-25 predvidel pripravo in sprejem novega programa, s katerim bo nadaljeval tradicijo financiranja tudi v obdobju do konca 2025. SSRS bo tudi v prihodnje v sklopu promocije o vsakokratnih možnostih financiranja obveščal UN in občine, v katerih prebivajo Romi.

MGRT je v zvezi z izvajanjem regijskega projekta »Prostorsko-komunalna ureditev romskega naselja Žabjak–Brezje« poročal, da se je ta konec leta 2020 zaključil in da je bil v delu, ki je bila v pristojnosti MGRT, uspešno realiziran. Odprt je ostal le še del, ki je v pristojnosti MZI (Direkcija za infrastrukturo: »Rekonstrukcija regionalne ceste R3651/1198 Mirna Peč – Novo mesto (Bučna vas) od km 5,143 do km 6,591 v dolžini 1.448 m (ob naselju Žabjak Brezje)«, in sicer bodo dela zaključena predvidoma 14. aprila 2021. Prav tako je ostal odprt del, ki se nanaša na potrebo po trajni ureditvi stvarno pravnih pravic zemljišča, na katerem leži naselje. Naselje je trenutno še na zemljiščih v lasti Republike Slovenije in v upravljanju MO. MO je v okviru regijskega projekta urejanja romskega naselja sodeloval kot partner in je MONM ob teh postopkih predhodno že opozarjal ter pozival k trajni ureditvi stvarno pravnih pravic. Pri tem je potrebno ločiti med pristojnostjo MGRT za brezplačen prenos zemljišča za potrebe regionalnega razvojnega projekta (to je bilo realizirano) od pristojnosti Ministrstva za javno upravo za izvedbo postopka ureditve stvarno pravnih pravic med Republiko Slovenijo (MO) in MONM.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2020 so razvidne iz priloge 1 tega poročila.

5.6 PODROČJE KULTURNE, INFORMATIVNE IN ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI

MK je poročal, da vključevanje v družbeno in kulturno življenje in s tem tudi krepitev vloge skupnosti spodbujajo skoraj vsi veljavni zakoni na področju kulture, jezika in medijev, dodatno pa tudi vsi strateški in programski dokumenti iz pristojnosti ministrstva, ki romsko skupnost v omenjene predpise in dokumente vključuje kot eno od ustavno priznanih manjšinskih skupnosti. Vse obveze in aktivnosti za spodbujanje ohranjanja in razvoja romskega jezika ter kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti, ki jih izvaja MK, so vključene v NPUR 2017–2021.

MK še posebej spodbuja ohranjanje in razvoj romskega jezika ter kulturno, informativno in založniško dejavnost romske skupnosti preko posebnega programa, to je vsakoletnega javnega razpisa za financiranje kulturnih projektov na področju romske skupnosti. Na razpis se lahko prijavijo nepridobitne kulturne organizacije s statusom pravne osebe zasebnega prava na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji, ki so registrirane za opravljanje kulturno-umetniških dejavnosti in posredovanje kulturnih dobrin v Sloveniji in delujejo vsaj eno leto od datuma registracije na področju romske skupnosti, ter ustvarjalci na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji s statusom samozaposlenih v kulturi.

Poleg posebnega programa se romska društva, organizacije in ustvarjalci lahko prijavijo tudi na druge razpise in pozive MK, če izpolnjujejo pogoje in projekti ustrezajo zadostnemu številu kriterijev. Prav tako Republika Slovenija na podlagi veljavne zakonodaje na področju medijev spodbuja in finančno podpira dejavnosti, namenjene ozaveščanju javnosti o romski kulturi in jeziku, pa tudi dejavnostim, namenjenim spodbujanju informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti.

Ugotovitve in predlogi na podlagi dosedanjih izkušenj:

MK ocenjuje, da so bili ukrepi v letu 2020 pravilno zastavljeni in tudi vsi uspešno izvedeni. V zvezi z uresničevanjem ukrepa posebnega javnega razpisa za izbor kulturnih projektov na področju romske skupnosti MK ugotavlja, da je bila v letu 2020 nizka realizacija, najnižja od vseh let, odkar se izvaja posebni razpis. Razlog je epidemija COVID-19, saj ne samo, da so imeli izvajalci težave pri izvajanju projektov ali jih celo niso mogli izvesti, težava je nastala že pri podpisovanju pogodb, kar se je pri nekaterih izvajalcih zavleklo v jesen zaradi začasnega prenehanja prevzemanja obveznosti proračuna. Za olajšanje situacije so imeli izvajalci možnost zaprositi za podaljšanje roka za dokončanje projekta (do največ enega leta), nekateri izvajalci so to storili in so z ministrstvom podpisali anekse k pogodbam. Tudi pri vseh ostalih ukrepih je bilo zaznati vpliv ukrepov zaradi epidemije COVID-19, vendar so se večinoma uspešno izvajali.

V Uradnem listu RS je bilo 18. decembra 2020 objavljeno obvestilo o objavi Javnega razpisa za izbor kulturnih projektov na področju romske skupnosti za leto 2021.

MK je glede ukrepa spodbujanja večkulturnosti v knjižnicah posebej poudaril, da knjižnicam ne uspeva enako uspešno organizirati knjižnične dejavnosti za Rome kot za večinsko populacijo, pri čemer ovire predstavljajo objektivni in subjektivni razlogi, zlasti pa različni romski jeziki, ki po vsej verjetnosti še poglobljajo slabo pismenost oziroma nepismenost, zato morajo knjižnice svoje delo za te skupine prebivalstva prilagoditi z drugačnimi načini dela. Tako mora vsaka knjižnica sama identificirati drugačnost svojega okolja in nato najti model, po katerem bo delovala. **Splošne knjižnice v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi (ustanovitelji) iščejo skupne rešitve, da bi Romom omogočili dostopnost do knjižničnih storitev.** V letu epidemije je postala fizična dostopnost do knjižničnih storitev za vse, še posebej pa za posebne uporabniške skupine, skržena na osnovno dejavnost izposoje, ki pa zahteva določeno raven bralne kulture in pismenosti. Ob normalizaciji družbenega življenja pričakujejo,

da bodo z načrtovanimi programi nadaljevali in jih tudi izpeljali ter vanj pritegnili čim več uporabnikov, pripadnikov romske skupnosti. **Tudi v prihodnje si bodo prizadevali za sistematično nadgradnjo in razvoj storitev, ki bodo izboljševale informacijsko in funkcionalno pismenost pripadnikov romske skupnosti v svojem okolju.**

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2020 so razvidne iz priloge 1 tega poročila.

5.7 PODROČJE OZAVEŠČANJA IN BOJA PROTI DISKRIMINACIJI

Aktivnosti na področju ozaveščanja in boja proti diskriminaciji se izvajajo na podlagi NPUR 2017–2021. Tudi v letu 2020 so jih spodbujali in izvajali predvsem UN, MNZ oziroma Policija, SRSRS in različne romske nevladne organizacije (predvsem zveze društev).

UN je v letu 2020 **izvajal tako ukrepe v okviru NPUR 2017–2021 kot tudi vse ostale naloge**, ki jih izvaja v okviru svojih pristojnosti in nalog na področju romske skupnosti. Tako je tudi v letu 2020:

- sofinanciral delovanje SRSRS,
- zagotavljal sredstva SRSRS za izvedbo javnih razpisov podpore aktivnostim društev in zvez društev, ki jih ustanovljajo pripadniki romske skupnosti, ter medijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti,
- sofinanciral je medijske programe RTV Slovenija, ki so namenjeni romski skupnosti (posebej za romsko skupnost radijska oddaja Naše poti – Amare drama in televizijska oddaja Kaj govoriš – So vakeres),
- izvajal je projekt Nacionalna platforma za Rome (SIFOROMA 4), in sicer je izvedel naslednje dogodke:
 - uvodni dogodek, ki je bil namenjen predstavitvi rezultatov spletne ankete o vrednotenju kakovosti izvedbe dogodkov v okviru projekta v preteklem letu in predstavitvi predvidenega poteka aktivnosti projekta v letu 2020 ter izmenjavi idej (*brainstorming*) o nadaljnjih korakih oziroma prihodnjih aktivnostih projekta;
 - delovni sestanki za pripravo dogodkov v občinah Lendava in Turnišče (3. junij 2020);
 - sestanek z namenom spremljanja preteklih aktivnosti projekta v občini Beltinci (3. junij 2020);
 - večdeležniški dogodek v občini Lendava (23. junij 2020);
 - videokonferenca s hrvaškim vladnim Uradom za človekove pravice in pravice narodnih manjšin na temo Nacionalne strategije za vključevanje Romov v Republiki Hrvaški in Republiki Sloveniji – izmenjava znanj in izkušenj (14. julij 2020);
 - sestanek z namenom spremljanja aktivnosti, ki so bile dogovorjene na dogodku v Lendavi 3. junija 2020 (ta sestanek je bil izveden virtualno dne 2. decembra 2020);
 - priprava *Priročnika o prepoznavanju in ukrepanju v primerih »prezgodnjih« in prisilnih porok v romski skupnosti* (potekala skozi celo leto);
 - peti sestanek delovne skupine UN za področje obravnave primerov »prezgodnjih« in prisilnih porok v romski skupnosti (18. decembra 2020), v okviru katere se je pripravljala tudi priročnik. Gradivo priročnika bo v končni verziji in lektorirano objavljeno v spletni obliki, nekaj sto izvodov pa bo tudi natisnjenih;
- koordiniral je pripravo Sedmega poročila vlade o položaju romske skupnosti v Sloveniji (za leto 2019);
- izvajal je aktivnosti v zvezi s pripravo novega NPUR za obdobje od zaključka aktualnega programa do leta 2030;
- v vlogi nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov je poročal Evropski komisiji, in sicer pripravil potrebne informacije, jih uskladil s pristojnimi resorji in jih vnesel v sistem Evropske komisije za poročanje držav članic EU na podlagi EU okvirja za nacionalne strategije vključevanja Romov do 2020;
- izvajal naloge v zvezi z delom delovne skupine vlade (pripravljala gradiva za seje in v okviru realizacije sklepov delovne skupine, vodil in usklajeval zapisnike).

MNZ je poročal o izvajanju ukrepov, ki so vključeni v NPUR 2017–2021, in sicer o ukrepu »Usposabljanje javnih uslužbencev, ki se v okviru svojih pristojnosti srečujejo s pripadnicami in pripadniki romske skupnosti«, ukrepu »Izobraževanje in usposabljanje delavcev Policije po programu Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov ter preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti« in o ukrepu »Izvajanje policijskega dela v skupnosti«.

V letu 2020 je bilo izvedeno usposabljanje za javne uslužbence, ki se v okviru svojih pristojnosti srečujejo s pripadniki romske skupnosti, in sicer 18. februarja 2020 in sicer za uslužbence Finančne uprave Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: FURS), Območna enota Murska Sobota. Usposabljanja se je udeležilo sedem predstavnikov te institucije. Težave pri izvajanju tega ukrepa so se v letu 2020 pokazale zaradi vseh dejavnikov, ki jih je povzročila epidemija bolezni COVID-19. Policija se je za izvedbo usposabljanj že dogovorila s posameznimi lokalnimi skupnostmi, institucijami, vendar jih zaradi spoštovanja ukrepov za preprečevanje okužb s SARS-Cov2, ni izvedla oziroma prestavila do izboljšanja razmer, ko bo to spet mogoče. Policija je že v letu 2019 vzpostavila sodelovanje s predstavniki Skupnosti občin Slovenije, Združenja občin Slovenije in Združenja mestnih občin Slovenije glede ozaveščanja javnih uslužbencev, da prepoznajo potrebo in dodano vrednost teh usposabljanj. Poudarek je bil tudi na vzpostavitvi in okrepitvi večdeležniškega pristopa reševanja posameznih problemskih situacij v lokalnih skupnosti in okrepitvi dela v varnostnih svetih, občinskih komisijah za romska vprašanja in drugih posvetovalnih telesih. Za 2020 je bila dogovorjena izvedba strokovnega posveta predstavnikov vseh občin v organizaciji stanovskih združenj občin, kjer bi policija predstavila prej navedene vsebine, vendar to zaradi vseh ukrepov preprečevanja okužb s SARS-Cov2 ni bilo izvedeno.

V letu 2020 je bilo izvedeno tudi usposabljanje za policiste iz vsebin programa »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti«, in sicer prav tako 18. februarja 2020 in sicer na PU Murska Sobota. Usposabljanja se je udeležilo 23 policistov. Policija je v letu 2020 sicer imela dogovorjene izvedbe usposabljanj, vendar jih zaradi vseh ukrepov za preprečevanje širjenja okužb s SARS-Cov2 ni izvedla.

Policija posamezne vsebine predstavlja tudi v procesu izobraževanja, in sicer v programih Višje policijske šole pri predmetih Etika in človekove pravice in Policija v družbi, kjer določene ključne vsebine s področja enakosti obravnavanja in posebnosti v večkulturni skupnosti ter preprečevanja diskriminacije s specifikami romske skupnosti predavajo študentom Višje policijske šole in kandidatom za nadzornike državne meje. V 2020 so bili predavanj deležni študenti šestih (6) oddelkov. Za vodstvene delavce policija izvaja usposabljanja »Vodenje v policiji«, kjer se udeleženci usposabljanja v 1. modulu, pri predavanju na temo »Vloga vodstvenih delavcev pri delu policije v multikulturnih skupnostih«, seznanijo tudi z vsebinami in specifikami dela policije v romski skupnosti. V 2020 sta bili opravljeni dve predavanji 15. in 16. generacije.

Policijske uprave in policijske postaje so v letu 2020 načrtovale in izvedle skupno 125 preventivnih aktivnosti, ki so bile skladno z Usmeritvami za izvajanje preventivnega dela in Navodilom o evidentiranju preventivnih aktivnosti vnesene v evidenco preventivnih aktivnosti. Dodatno k temu sta Center za raziskovanje in socialne veščine na Policijski akademiji v okviru Generalne policijske uprave in stalna delovna skupina Generalne policijske uprave v letu 2020 opravila še 126 preventivnih aktivnosti v romski skupnosti. Te najrazličnejše aktivnosti, namenjene romski skupnosti, so se nanašale na izvajanje sestankov, neformalnih razgovorov, svetovanj in opozarjanj, ozaveščanj o posameznih problemskih situacijah in neposrednih aktivnosti z romsko skupnostjo na terenu. Skupno je policija v letu 2020 tako izvedla 251 preventivnih aktivnosti.

Policija pri izvajanju policijskega dela v skupnosti in z vsakodnevno prisotnostjo v romski skupnosti z najrazličnejšimi oblikami dela aktivno sodeluje z romsko skupnostjo. Pri tem sodeluje s posamezniki, kot so npr. legitimno izvoljeni romski svetniki v občinskih svetih občin z romsko skupnostjo in predstavniki romskih zvez, ki delujejo v Sloveniji (Svet romske skupnosti, Zveza Romov Slovenije, Zveza Romov za Dolenjsko, Zveza za razvoj romske skupnosti Preporod, Zveza za razvoj romske skupnosti – Bela krajina, Zveza romske skupnosti Umbrella–Dežnik in Forum romskih svetnikov). Policija vzdržuje redne stike in redno sodeluje z legitimnimi

predstavniki romske skupnosti, si izmenjuje informacije in sodeluje pri reševanju konkretnih problemskih situacij. V zvezi s tem je bil dne 5. februarja 2020 v prostorih Občine Krško izveden 6. skupni sestanek med policijo, romskimi svetniki in Forumom romskih svetnikov, UN, ostalimi institucijami in predstavniki Občine Krško. Policija se je v letu 2020 udeležila tudi dveh sestankov Komisije za integracijo romske skupnosti pri Skupnosti občin Slovenije, in sicer 21. januarja 2020 v VNRC Brezje in 4. septembra 2020 v prostorih Občine Krško. Policija se pri izvajanju policijskega dela v (romski) skupnosti na vseh treh nivojih udeležuje vseh sestankov, posvetov, komisij, multidisciplinarnih timov, kjer predstavlja svoje aktivnosti in sodeluje pri iskanju rešitev posameznih problemskih vprašanj.

Prav tako so se predstavniki policije v letu 2020 udeležili nekaterih pomembnejših dogodkov in opravili nekatere aktivnosti:

- udeležba na sestanku »Obravnavanje primerov begov otrok v škodljiva okolja (prezgodnje poroke) in prisilnih porok v romski skupnosti«;
- udeležba na posvetu projekta Nacionalna platforma za Rome – »SIFOROMA4: »Skupaj smo uspešnejši: izmenjava idej o nadaljnjih korakih oziroma prihodnjih aktivnostih projekta Nacionalne platforme za Rome«;
- udeležba na nacionalnem dogodku Nacionalne platforme za Rome »Prenova Nacionalnega programa ukrepov za Rome 2021–2030«;
- udeležba s prispevkom »Begi otrok v škodljiva okolja – prezgodnje poroke« na seminarju »Delo z žrtvami trgovine z ljudmi«, ki ga je organizirala Socialna zbornica Slovenije v sodelovanju z Društvom Ključ;
- sestanek s predstavniki Amnesty International Slovenije pri generalni direktorici policije.

Posebej velja pri izvajanju policijskega dela v skupnosti poudariti tudi sodelovanje policije (na vseh treh nivojih) s predstavniki civilnih iniciativ, in sicer Regijsko civilno iniciativo za reševanje romske problematike Novo mesto, Vaško skupnostjo Mihovica in Stop nasilju v Kočevju, s katerimi ima policija stalne kontakte. Predstavniki policije so se v letu 2020 udeležili tudi rednega letnega sestanka med policijo (Center za raziskovanje in socialne veščine v Policijski akademiji, Generalna policijska uprava, Policijska uprava Novo mesto – direktor, inšpektorji Sektorja uniformirane policije, komandirji policijskih postaj s Policijske uprave Novo mesto, ki imajo območja z romskimi naselji, pomočnik komandirja Policijske postaje Kočevje), predstavniki civilnih iniciativ (Regijske civilne iniciativa za reševanje romske problematike Novo mesto), županoma občin Šentjernej in Škocjan, predsednikom KS Senuše, udeležil pa se ga je tudi državni sekretar MNZ, dr. Anton Olaj. Predstavniki policije je aktivno sodeloval na seji Pododbora Državnega zbora za spremljanje romske problematike, kjer je konkretno predstavil najpogostejše problemske situacije, ki jih policija obravnava in se z njimi sooča na terenu, imajo velik vpliv na občutek varnosti ljudi in premoženja in si prizadeva za njihove rešitve.

Ugotovitve in predlogi na podlagi dosedanjih izkušenj:

Z dodeljevanjem sredstev krovni romski organizaciji v Sloveniji in drugim romskim organizacijam in združenjem se je tudi v letu 2020 nadaljevala podpora krepitvi zmogljivosti romske skupnosti in romske civilne družbe, medtem ko so postopki vključevanja romske civilne družbe v načrtovanje, izvajanje in spremljanje akcijskih načrtov in ukrepov zagotovljeni tako v zakonskih določilih ZRomS-1 kot tudi v praksi, ko pristojna ministrstva in vladne službe ter lokalne samoupravne skupnosti obravnavajo vprašanja, povezana s pripadniki romske skupnosti.

UN ugotavlja, da se sodelovanje občin pri pripravi letnih poročil vlade iz leta v leto izboljšuje, prav tako izmenjava informacij, saj sta s strani UN vzpostavljeni dobra komunikacija in sodelovanje z občinami, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, k čemur je pozitivno pripomogla tudi prepoznavnost in način dela v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome, odzivnost UN na sestanke in dogodke v občinah, vsekakor pa k temu pripomore tudi do sedaj opravljeno delo vladne delovne skupine in sprejem ZFRO decembra 2020. Po drugi strani je odziv občin na povabila UN v zvezi s podporo, ki jo UN lahko nudi v okviru projekta, zelo slab, prav tako izvajanje nadaljnjih aktivnosti občin, ko se UN s projektom umakne.

Izkušnje in povratne informacije po izvedenih usposabljanjih, ki jih izvaja policija tako za policiste kot ostale javne uslužbence, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti, in so brezplačna, kažejo na potrebo po nadaljevanju tovrstnih usposabljanj in pridobitve znanj, saj poleg teoretičnih osnov, ki so cilj usposabljanja, udeleženci dobijo tudi praktičen vpogled v reševanje posameznih problemskih situacij, s katerimi se najpogosteje srečujejo pri svojem delu. Te se nanašajo tudi na njihovo specifično okolje in konkretne primere. Ravno vpogled v vlogo in pristope policije pri delu v večkulturni družbi in s subkulturnimi skupinami kaže na potrebo javnih uslužbencev, da spoznavajo specifične različnih multikulturnih skupnosti v Sloveniji, s katerimi se srečujejo pri svojem delu. Nepoznavanje specifik na eni strani in prisotnost predsodkov in stereotipov na drugi strani, pomeni veliko oviro pri delu javnih uslužbencev tako s pripadniki romske skupnosti kot tudi s pripadniki ostalih manjšinskih skupnosti.

MNZ (policija) v zvezi z nadaljnjimi usposabljanji predlaga, da se na ustrezen način posameznim javnim uslužbencem predstavijo prednosti takih usposabljanj, tako v smislu ozaveščanja o specifikah pri delu z romsko skupnostjo kot tudi pri boljšem delu javnih uslužbencev. Treba je vzpostaviti védenje pri javnih uslužbencih, da taka usposabljanja obstajajo, in zavedanje, da lahko za tovrstna usposabljanja zaprosijo. Že vzpostavljene povezave in dogovori o sodelovanju pri izvedbi usposabljanj, ki so zaradi epidemije COVID-19 v letu 2020 zastali, se bodo obnovili in okrepili takoj, ko bo boljša epidemiološka situacija to dopuščala, predvidoma že v letu 2021, te aktivnosti pa bodo vključene tudi v NPUR 2021–2030.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2020, ki so v pristojnosti Policije in UN, so razvidne iz priloge 1 tega poročila.

Aktivnosti SRSRS v letu 2020 so predstavljene v nadaljevanju.

5.8 DELOVANJE SVETA ROMSKE SKUPNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE

Skladno z ZRomS-1 je krovna organizacija romske skupnosti v Sloveniji SRSRS. SRSRS je pravna oseba javnega prava in predstavlja interese romske skupnosti v Sloveniji v razmerju do državnih organov. SRSRS skladno z ZRomS-1 sestavlja 21 članov, od tega 14 članov, predstavnikov Zveze Romov Slovenije (ZRS) in 7 članov, predstavnikov romske skupnosti v svetih samoupravnih lokalnih skupnosti (romski svetniki). SRSRS se na novo konstituira po vsakokratnih lokalnih volitvah.

SRSRS je poročal, da v letu 2020 zaradi situacije, ki je bila v začetku leta, in razglasitve epidemije COVID-19 ter ukrepov, ki so bili v zvezi s tem sprejeti, ni mogel izvesti toliko sej, sestankov in drugih dogodkov, kot jih je prvotno načrtoval. SRSRS tako v letu 2020 ni mogel izvesti načrtovanih štirih rednih sej in štirih izrednih sej, ampak je skupaj izvedel tri seje, ki so predstavljene v nadaljevanju. Videokonferenčnih sej SRSRS ni mogel izvesti, saj vsi člani SRSRS nimajo potrebne tehnične opreme (računalnik, kamera itd.), je pa glede na to izvedel dve korespondenčni seji in v zvezi s tem dopolnil Poslovnik Sveta romske skupnosti Republike Slovenije¹⁴. Zaradi izredne situacije, ki je bila posledica epidemije, je SRSRS namesto načrtovanih sej nekatere aktivnosti usmeril v obveščanje in informiranje Romov v zvezi z epidemijo in sprejetimi ukrepi.

SRSRS je v letu 2020 izvedel tri redne seje, na katerih je obravnaval naslednje teme in vprašanja:

- 1. seja (18. junija 2020): aktualne teme na področju romske tematike v RS ter mnenja, predlogi in stališča. Na seji so bili, poleg članov SRSRS, prisotni tudi mag. Stanko Baluh, v. d. direktor UN in Darko Rudaš, predsednik Foruma romskih svetnikov Slovenije;
- 2. seja (29. avgusta 2020): polletno vsebinsko in finančno poročilo SRSRS, informacije o postopkih in rezultatih razpisov, ki jih je razpisal SRSRS, informacije o pomembnih dogodkih

¹⁴ Poslovnik Sveta romske skupnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 94/07, 42/16 in 173/20). Dostopen prek: [Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije](#) (17. februar 2021).

SRSRS, načrt dela SRSRS za delo na terenu v drugi polovici leta 2020, predlogi članov SRSRS, razno.

- 3. razširjena seja (8. septembra 2020): je bila namenjena pobudi za sodelovanje med SRSRS, romskimi združenji in romskimi aktivisti. Na seji so bili, poleg članov SRSRS, prisotni tudi predsedniki zvez društev (Haris Tahirovič, Darko Rudaš, Zvonko Golobič) in romska aktivistka Nataša Brajdič.

Tudi v letu 2020 je SRSRS dajal pobude za srečanja raznim ministrstvom, predstavnikom pristojnih organov, institucijam, poslanskim skupinam in občinam. Med drugim je SRSRS pozval predsednika RS, g. Boruta Pahorja, k organizaciji srečanja oziroma razprave na temo zagotavljanja ustreznih bivalnih razmer in zagotavljanja pitne vode in elektrike pripadnikom romske skupnosti v Sloveniji. Do realizacije ni prišlo zaradi epidemije, vendar SRSRS upa, da se bo razprava v prihodnosti izvedla, saj je nujno potrebna. Kljub zdravstvenim razmeram oziroma epidemiji so se predstavniki SRSRS udeležili:

- seje Odbora Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo,
- seje Pododbora Državnega zbora za spremljanje romske tematike,
- pogovora z Varuhom človekovih pravic, g. Petrom Svetino,
- delovnih sestankov na UN,
- raznih drugih sestankov, na katere je bil vabljen in so bili pomembni za romsko skupnost.

Prav tako je SRSRS organiziral kar nekaj delovnih sestankov z vodstvom SRSRS, kjer so bile teme predvsem aktualne zadeve v zvezi z romsko skupnostjo.

V letu 2020 je SRSRS podal tudi razne pisne predloge, pobude in mnenja ter odziv na osnutek sedmega poročila vlade, ki ga je posredoval vsem pristojnim institucijam. UN je mnenje SRSRS na osnutek poročila prejel dne 18. maja 2020 in ga dne 19. maja 2020 poslal v proučitev in odziv pristojnim ministrstvom. Po pridobitvi odzivov je UN dne 10. junija 2020 SRSRS seznanil s prejetimi odzivi pristojnih resorjev.

Ker je pglavitna naloga SRSRS spremljanje položaja romske skupnosti v Sloveniji in aktualnih dogodkov na področju Romov, o tem SRSRS razpravlja in sprejema sklepe na svojih sejah, kjer so dogovorjene aktivnosti, ki jih bo SRSRS izvedel na določenem področju, kjer se bo pojavila potreba ali težava.

SRSRS je tako tudi v letu 2020 pomagal romskim društvom in pripadnikom romske skupnosti preko naslednjih aktivnosti:

- nudenje pomoči romskim društvom pri prijavih na različne razpise: SRSRS obvešča romska društva in ostale romske organizacije o različnih objavljenih razpisih ter jim pomaga tudi pri izpolnjevanju vlog ter prijavi na razpise;
- nudenje pomoči Romom posameznikom: na SRSRS se velikokrat obrnejo Romi posamezniki za pomoč pri pisanju različnih prošenj, prijavih na delovno mesto, pisanju prošenj za pomoč v primeru bolezni, izpolnjevanju obrazcev za pridobitev denarnih socialnih pomoči itd. Na SRSRS nikogar ne zavrnejo in vsem pomagajo, kolikor je to mogoče;
- nudenje pomoči romskim društvom in romskim organizacijam pri pripravi zaključnih bilanc in poročil: SRSRS pomaga tudi romskim društvom in ostalim romskim organizacijam pri oddaji zaključnih poročil in bilanc. Še posebej jim je treba nuditi pomoč pri oddaji poročil za Ajpes in FURS, saj večina romskih društev nima računalniške opreme in potrebnih pooblastil za oddajo poročil, zato večina romskih društev, predvsem iz Prekmurja, zaprosi za pomoč.

V okviru sofinanciranih programov aktivnosti zvez društev, v katere se združujejo pripadniki romske skupnosti v letu 2020 (JR-PRS 2020¹⁵) so se izvajale aktivnosti zvez društev, ki so bile namenjene spodbujanju aktivacije in večjega vključevanja pripadnikov romske skupnosti v družbo in ki bodo prispevale k njihovemu opolnomočenju, izboljšanju njihovega položaja in ki bodo

¹⁵ Javni razpis je bil objavljen dne 27. decembra 2019 v Uradnem listu RS, št. 80/19. Dostopen prek: [Uradni list Republike Slovenije](#) (12. februar 2021).

prispevale k odpravljanju nestrpnosti med večinskim in manjšinskim prebivalstvom, še posebej v lokalnih okoljih.

V okviru sofinanciranih programov in projektov romskih društev (JR-RD 2020¹⁶) so se v letu 2020 izvajale aktivnosti na področjih vseživljenjskega učenja, medgeneracijskega sodelovanja, spodbujanja enakosti, spodbujanja izobraževanja, ohranjanja, razvoja in promocije romske kulture in identitete ter ozaveščanja in boja proti diskriminaciji in nestrpnosti na terenu.

SRSRS je v letu 2020 sofinanciral tudi medijske programe, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti (JR-MPR-2020¹⁷), in sicer tiste medijske programe, ki so zagotavljali uravnoteženo prikazovanje romske tematike iz različnih zornih kotov (z vidika Romov, večinskega prebivalstva, državnih organizacij, države, lokalne skupnosti, mednarodne javnosti, strokovne javnosti), ki so utrjevali in ohranjali narodno, jezikovno in kulturno identiteto Romov, ki so vključevali Rome v pripravo in predvajanje oddaj, ki so osveščali večinsko in romsko prebivalstvo o medsebojnem spoštovanju, razumevanju in sprejemanju ter programe, ki so vključevali pozitivne primere medsebojnega sobivanja v lokalnem okolju.

5.9 AKTIVNOSTI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI, KJER ŽIVIJO ROMI

Samoupravne lokalne skupnosti so bile za pripravo tega poročila zaprosene za informacije o izvedenih ukrepih in aktivnostih v letu 2020 na lokalni ravni, ki jih izvajajo skladno s svojimi pristojnostmi in se tičejo občanov, pripadnikov romske skupnosti. Šlo je za naslednje informacije:

- ali je občina sprejela podrobni področni program in ukrepe skladno z drugim odstavkom 6. člena ZRomS-1. Če je občina to naredila, je bila zaprosena za posredovanje tega dokumenta oziroma povezave na dokument, če je ta objavljen na svetovnem spletu; če občina tega (še) ni naredila, je bila zaprosena za navedbo razlogov, zakaj do tega še ni prišlo in kdaj načrtuje realizacijo te določbe ZRomS-1 ter v kakšni obliki;
- katere ukrepe oziroma aktivnosti je v letu 2020 izvedla občina z namenom izboljšanja položaja pripadnikov romske skupnosti in sobivanja med večinskim in manjšinskim prebivalstvom na območjih, kjer so razmere (morda) slabše, in kako se občina vključuje ter sodeluje pri izvajanju ukrepov in aktivnosti ostalih institucij. Občina je bila zaprosena, da navede in na kratko predstavi izvedene ukrepe oziroma aktivnosti, ki jih je izvedla, ter navede tudi pozitivne in negativne izkušnje oziroma ovire, s katerimi se je srečevala pri njihovi izvedbi. Občina je bila tudi zaprosena, da navede, kako je sodelovala pri izvajanju ukrepov oziroma aktivnosti ostalih institucij – npr. ukrepov, ki so vključeni v NPUR 2017–2021 in jih izvajajo različni izvajalci na terenu (šole, centri za socialno delo, ljudske univerze, nevladne organizacije itd.). Dodatno je bila zaprosena tudi za informacije o tem, kako je epidemija bolezni COVID-19 vplivala na izvajanje ukrepov in aktivnosti ter katere aktivnosti so bile v zvezi s tem izvedene;
- kakšne oblike sodelovanja med institucijami in organizacijami, ki delujejo na območju občine, ima vzpostavljene občina (npr. različne oblike povezovanja, formalnega ali neformalnega sodelovanja pri izvajanju uradnih postopkov ali preventivnih nalog (timi, sosveti, redno obveščanje in pretok informacij itd.)) in ali ima občina vzpostavljeno delovno telo občinskega sveta za spremljanje položaja romske skupnosti skladno s 7. členom ZRomS-1. Če je to delovno telo vzpostavljeno, je bila občina zaprosena za informacije o tem, kolikokrat se je delovno telo sestalo in katere zadeve je obravnavalo. Občina je bila v zvezi s tem zaprosena, da navede tudi, koliko sej oziroma sestankov je bilo izvedenih s strani delovnega telesa občinskega sveta v aktualnem mandatu občinskega sveta, katere zadeve je to delovno telo obravnavalo in kakšne so dosedanje izkušnje v zvezi z njegovim delovanjem;
- koliko finančnih sredstev je občina zagotovila v občinskem proračunu v letu 2020 za potrebe izvajanja aktivnosti in ukrepov na področjih, ki se nanašajo na romsko skupnost, in za katere namene.

¹⁶ Javni razpis je bil objavljen dne 15. maja 2020 v Uradnem listu RS, št. 69/20. Dostopen prek: [Uradni list Republike Slovenije](#) (12. februar 2021).

¹⁷ Javni razpis je bil objavljen dne 12. junija 2020 v Uradnem listu RS, št. 85/20. Dostopen prek: [Uradni list Republike Slovenije](#) (12. februar 2021).

UN je prejel odgovore in prispevke s strani 27 samoupravnih lokalnih skupnosti (poziv za posredovanje informacij je bil poslan 29 samoupravnim lokalnim skupnostim)¹⁸. Pridobljene informacije so podale vpogled v izvedene aktivnosti občin v letu 2020, v kolikšni meri so bile te aktivnosti financirane iz občinskega proračuna, s kakšnimi izzivi se občine na tem področju soočajo in kako so se občine tudi v primeru pripadnikov romske skupnosti odzivale na potrebe, povezane z epidemijo COVID-19, ter kako so ukrepale. Občine so posredovale tudi informacije o vzpostavljenosti in aktivnosti delovnih teles občinskega sveta za spremljanje položaja romske skupnosti skladno z ZRomS-1 ter o drugih oblikah medinstitucionalnega sodelovanja, ki ga imajo vzpostavljenega na lokalni ravni ter preko njega obravnavajo izzive, povezane z romsko skupnostjo in njenimi pripadniki v občini.

Na podlagi odgovorov občin je v nadaljevanju podan pregled izvedenih aktivnosti občin v letu 2020, v prilogi 3 pa je podan pregled po občinah glede sprejetih podrobnih področnih programov na podlagi ZRomS-1, glede delovanja posebnih delovnih teles občinskega sveta po ZRomS-1 in glede morebitnega vzpostavljenega medinstitucionalnega povezovanja in sodelovanja na lokalni ravni v letu 2020.

Pregled aktivnosti samoupravnih lokalnih skupnosti na področju romske skupnosti v letu 2020

1. Občine z romskim svetnikom in ustavljenim delovnim telesom občinskega sveta za spremljanje položaja romske skupnosti:

Občina Beltinci je poročala, da se je v letu 2020 ukvarjala predvsem s problematiko prostorskega urejanja romskega naselja v Beltincih. V zvezi s tem je občino obiskal direktor UN s sodelavkami, na podlagi tega sestanka pa so se nato predstavniki občine skupaj z županom sestali na delovnem sestanku s predstavniki SSRS. V letu 2021 želi občina narediti načrt in poiskati primerne evropske razpise, da bi potem lahko začeli z urejanjem naselja. Eni prebivalci romskega naselja in njeni vnučkinji je občina konec leta s pomočjo KS Beltinci uredila stanovanje v kontejnerjih, kjer je bila prej info točka oziroma učni center. Poleg tega je občina vse leto skrbela za odvoz odpadkov in gramoziranje ter utrjevanje površin v tem naselju. Prebivalcem v obeh romskih naseljih v občini (naselji Beltinci in Dokležovje) je občina priskrbela tudi drva za kurjavo, v zvezi z reševanjem romske problematike pa je sodelovala s CSD Pomurje, OŠ Beltinci in Vrtcem Beltinci. Občina je podpirala in sofinancirala delovanje programa Dnevni center za otroke in mladostnike Kekec in delovanje RIS Rakičan. Zaradi epidemije ni bilo izpeljano letovanje otrok, ki ga je občina sofinancirala v prejšnjih letih. Občina je v času epidemije sproti obveščala prebivalce obeh romskih naselij o ukrepih za zavezitev širjenja korone in razdelila zaščitna sredstva prebivalcem (maske, razkužila).

Občina je v zvezi z zagotavljanjem finančnih sredstev za potrebe izvajanja ukrepov za romsko skupnost poročala, da je iz proračuna občine v letu 2020 porabila 24.021,67 evra, in sicer:

- za sofinanciranje javnih del 18.677,47 evra (za javne delavce na programu urejanja romskega naselja),
 - za vodarino in kanalščino 94,84 evra,
 - za odvoz smeti in odpadkov 5.199,36 evra in
 - za sofinanciranje Dnevnega centra za otroke in mladostnike Kekec Murska Sobota 50 evrov.
- Občina je v letu 2020 izplačala tudi enkratne socialne pomoči prebivalcem obeh romskih naselij v skupnem znesku 13.714,37 evra.

Občina Cankova je v letu 2020 v romskem naselju Krašči omogočila vsem gospodinjstvom priklop na električno energijo in sprejela občinski prostorski načrt (OPN), ki vključuje vsa romska naselja v občini. V letu 2021 namerava občina sprejeti OPPN in urediti legalizacijo zemljišč, saj

¹⁸ UN je zaprosilo za posredovanje informacij pred pripravo poročila naslovil na 29 občin, in sicer na občine Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje, Turnišče, Brežice, Ribnica, Škocjan, Ivančna Gorica, Šalovci, Ljubljana, Maribor, Velenje in Celje. UN je prejel odgovore s strani 27 občin, odgovora nista poslali občini Turnišče in Ivančna Gorica.

ima največ težav v naselju Krašči s prostorskim urejanjem, ker so posamezni objekti zgrajeni na črno in v nekaterih primerih tudi na zemljiščih, ki niso v lasti graditelja, zato namerava izdelati in naročiti OPPN, kar pa občini predstavlja velik problem zaradi zagotavljanja finančnih sredstev za odpravo nastale situacije. Zaradi tega vsakodnevno spremljajo razpise in glede na to, da bo občina prejela dodatna sredstva za romsko populacijo, upa, da bodo omenjeni projekt lahko realizirali.

Občina je v proračunu za leto 2020 namenila sredstva v višini 3.500 evrov, realizirala pa 3.300 evrov, in sicer za ponovno popravilo rastlinske čistilne naprave v romskem naselju Krašči. Namenila je tudi 8.520,83 evra za nakup zemljišča za namen igrišča za romsko populacijo.

Občina Črenšovci je v letu 2020 izvedla čistilno akcijo v obeh romskih naseljih in finančno poravnala vse odvoze različnih kosovnih in ostalih, tudi nevarnih odpadkov na ustrezne deponije. Prav tako je v prejšnjem letu sproti izvajala deratizacijo in dezinsekcijo naselij. V prednovoletnem času je obdarila romske otroke, ob 8. marcu pa vse žene. Skupaj s koncesionarjem, medobčinskim inšpektoratom in svetniki so organizirali skupni sestanek v romskem naselju, na katerem so obravnavali problematiko odlaganja smeti in neplačevanja odvoza odpadkov, saj želi občina prebivalce ozaveščati o tej problematiki in jim omogočiti zdravo življenjsko okolje. V letu 2020, ki je bilo zaznamovano z epidemijo koronavirusa, so za potrebe romskih učencev zbirali računalnike, ki so jih donirali občani in organizacije, tako da so imeli vsi romski učenci zagotovljeno tehnično opremo za pouk na daljavo. Šola je dostavljala otrokom tudi dnevni topel obrok. Občina sofinancira delovanje romskega društva Romano pejtaušago in sodeluje s šolo, vrtcem in CSD. V romskem centru je zagotovljena računalniška oprema, občina tam zagotavlja tudi možnost fotokopiranja in drugih računalniških storitev za celotno romsko naselje in tudi krije vse stroške delovanja tega centra.

Za potrebe izvajanja aktivnosti in ukrepov, ki se nanašajo na romsko skupnost, je občina namenila naslednja sredstva:

- odpadki in čistilna akcija; 3.576 evrov;
 - elektrika romski center: 300 evrov;
 - deratizacija in dezinsekcija: 1.360 evrov;
 - obdarovanje otrok in žena: 2.200 evrov;
 - investicija – nogometno igrišče v letu 2020: grediranje v višini 500 evrov, ostalo v letu 2021 – ureditev in nabava namakalnega sistema cca. 10.000 evrov;
 - nakup zemljišča ob romskem naselju za rešitev stanovanjske problematike: 11.948 evrov.
- Skupaj je občina v letu 2020 namenila: 19.884 evrov.

Občina Črnomelj je v letu 2020 na podlagi »Programa ukrepov za Rome v Občini Črnomelj za obdobje 2017–2021« izvajala le ukrep: »Priprava projektov (projektne dokumentacije, pregled obstoječe, izdelava novih)«. Ostali ukrepi iz programa so v veliki meri realizirani. Nerealiziran ostaja finančno največji ukrep, gre za projekt gradnje kanalizacijskega sistema v največjem romskem naselju Lokve. Projekt miruje, saj občina sama nima zadostnih finančnih sredstev za njegovo realizacijo. Projekt je v grobem ocenjen na cca. 1.243.000 evrov. Občina bo v tem mandatnem obdobju sredstva proračuna namenila za izgradnjo novega vrtca in izgradnjo največje osnovne šole v občini. Posledično bodo ostale investicije odložene.

V letu 2020 je občina zgradila vodovodno omrežje na vinogradniškem območju »Rodin«, kjer prav tako živijo nekatere romske družine. Dve družini, ki sta vsaka prispevali po 500 evrov, sta se tako priključili na vodovodno omrežje.

Na občini poskušajo čim več Romov prepričati v legalizacijo objektov in s tem v urejanje lastniških razmerij. Gre za ureditev lastništva zemljišč, ki so v občinski lasti in na katerih so postavljeni nelegalni objekti. V obdobju od 1. januarja 2020 do 31. decembra 2020 so s strani prebivalcev romskega naselja Jama pri Kanižarici prejeli tri (3) vloge za odkup zemljišč, ki so v lasti občine. Do 31. decembra 2020 sta bili sklenjeni dve (2) prodajni pogodbi (vzpostavljeno je obročno odplačevanje) za nakup nepremičnin, na katerih se nahajajo stanovanjski objekti, ki so v lasti kupcev zemljišč. Pred odkupom nepremičnine s strani tretjega interesenta za nakup zemljišča pa je bilo treba predhodno izvesti geodetsko izmero na zemljišču, tako da se bo prodajna pogodba

sklenila v letu 2021 (po pravnomočnosti geodetske odločbe). Vrednost nepremičnin, ki so na območju romskih naselij v občini, je določena v višini 5 evrov/m² za vsa romska naselja. Večinoma so stranke zainteresirane za odkup nepremičnin, ker želijo pridobiti električni priključek za objekt, v katerem živijo. Kasneje pa se za odkup ne odločijo, ker si morajo pridobiti ustrezno dokumentacijo za pridobitev gradbenega dovoljenja za nelegalno zgrajen stanovanjski objekt in enostavno ne pristopijo k rešitvi zadeve, nekateri tudi ne želijo prevzeti navedenih stroškov. Pred samo odprodajo nepremičnin je treba velikokrat naročiti geodetsko odmero na zemljiščih, saj objekti posegajo tudi na sosednja zemljišča in je treba predhodno urediti katastrsko stanje nepremičnin. S slednjim so prav tako povezani stroški, zaradi česar se ne odločajo za nakup zemljišč. Istočasno se pojavljajo tudi primeri, ko obstajajo med samimi romskimi družinami v naseljih (tako na Lokvah kot tudi Kanižarici) medsosedske spori in nesoglasja, tako da tudi sami velikokrat ne želijo, da bi določeni med njimi z nakupom zemljišča postali njihovi sosedi; posledično se slednji za odkup ne odločijo.

Na področju predšolske vzgoje je bilo v največji vrtec v občini, Vrtec Otona Župančiča Črnomelj, s 1. septembrom 2020 vključenih 11 romskih otrok, od tega je bilo šest (6) novincev. Otroci so vključeni v drugo starostno obdobje oziroma v skupine 4-5 in 5-6 let (en otrok je letnik 2016, 10 otrok pa letnik 2015). Mlajši otroci se ne vključujejo. V šolskem letu 2019/2020 je bilo vključenih devet otrok, tako da so letne vključitve primerljive. Vrtec in občina sta bila v preteklosti naklonjena »romskemu oddelku«, vendar kljub naporom oddelek ni zaživel zaradi premajhnega vpisa. Še vedno se pojavlja strah staršev pred neznanim okoljem, skupaj s strahom pred predsodki in diskriminacijo. Starši so zelo zaščitniški do svojih otrok in težko zaupajo novemu okolju. Pokazalo se je, da se otroci lažje vključujejo v redne skupine, če je tam nekdo iz njihovega okolja in ga poznajo. Tako se npr. dogaja, da želi biti pet otrok v istem oddelku. Vendar zadeva ni vedno izvedljiva, saj se zgodi, da so skupine polne in da ni prostora, hkrati pa je izredno težko za vzgojni proces v oddelku, da je v njem vključenih več romskih otrok (težave z jezikom, sledenjem dejavnostim, koncentracijo, pozornostjo, navajanjem na rutino, poleg tega so v skupinah tudi otroci s posebnimi potrebami, ki potrebujejo pomoč in podporo). Potrebno bi bilo postopno uvajanje v sistem, sprva v obliki poldnevnega programa, nato pa vključevanje v redne oddelke. V primeru vključitve več romskih otrok v skupino bi bilo potrebno razmišljati o pomoči, v obliki tretje osebe in tudi znižanega normativa v oddelku.

Občina sofinancira stroške za delovanje programa Večnamenskega romskega centra Črnomelj, ki deluje pod okriljem CSD Dolenjska in Bela krajina, Enota Črnomelj, v višini 2.400 evrov. Namen aktivnosti je zmanjševanje tveganja revščine, socialna vključenost s spodbujanjem enakih možnosti in dejavnega sodelovanja ter opolnomočenje pripadnikov romske skupnosti za približevanje trgu dela. Program financirata MDDSZ, ESS in občina. V letu 2020 je občina pristopila k višjemu deležu sofinanciranja zaposlitve strokovnega delavca za reševanje romske tematike. S tem je občina želela okrepiti delo z Romi na samem terenu, v romskih naseljih.

Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj (ljudska univerza) izvaja številne programe, v katere se vključujejo Romi. Romi so vključeni v osnovno šolo za odrasle, program socialne aktivacije, v svetovalno središče, program čistilec prostorov, program opismenjevanje Romov ter v Središče za samostojno učenje. Po podatkih za leto 2019 je bilo v izobraževanje za odrasle vključenih 272 Romov, kar predstavlja 11 % vseh udeležencev izobraževanj za odrasle. Glede na spol je bilo vključenih več moških. Podatek velja za celotno Belo krajino.

V JP Komunala Črnomelj d.o.o. se je v obdobju od 1. marca do 31. decembra 2020 izvajal program javnih del, na katerega se je prijavilo šest udeležencev (petkrat I. stopnja in enkrat IV. stopnja izobrazbe). Od tega je bilo pet Romov. V sklopu izvajanja programa so udeleženci v celotni dolžini trajanja deset mesecev vsakodnevno izvajali dela na področju urejanja večjih krajevnih središč (Vinica, Adlešiči, Griblje, Stari trg, Dragatuš), urejanja spominskih obeležij na področju celotne občine, urejanje bregov reke Lahinje in Dobličice, vzdrževanja parkovne opreme v parkih ter sprehajalnih poti.

V zvezi z zagotavljanjem finančnih sredstev je občina poročala, da so bila izključno za romsko skupnost v proračunu občine namenjena sredstva na postavkah:

- »Projekti na romsko tematiko in ureditev prostorov«, kjer so bila namenjena sredstva v višini 2.400 evrov za delovanje Večnamenskega romskega centra Črnomelj, ki deluje pod okriljem CSD Dolenjska in Bela krajina — enota, Črnomelj;
- »Dodatni program v centrih za socialno delo«, kjer gre za sofinanciranje zaposlitve strokovnega delavca za reševanje romske tematike (plača 37,5 %, od 10/2020 občina sofinancira 87,50 % plače delavca, materialni stroški) v skupni višini 12.871,63 evra.

Za izvajanje javnih del na področju komunalnih zadev je občina v letu 2020 porabila 19.000 evrov z DDV. Na podlagi Pravilnika o dodeljevanju občinske denarne socialne pomoči v Občini Črnomelj pa je občina v letu 2020 odobrila pomoč Romom v višini 9.691,99 evra, kar predstavlja 72,27 % od dodeljene občinske socialne pomoči v tem letu. Občina je tudi plačnik obveznega zdravstvenega zavarovanja za svoje občane, tudi Rome, ki jim je priznana ta pravica s strani CSD – podlaga 21. točka 15. člena ZZVZZ. V povprečju je zavarovanih 249 Romov, kar predstavlja več kot 50 % vseh zavarovancev. Letno je bilo za Rome za ta namen porabljenih okrog 104.072,04 evra.

Občina Dobrovnik je v letu 2020 v proračunu zagotovila sredstva za izvedbo različnih ukrepov, namenjenih romski skupnosti. Poleg izvedbe manjših posegov v sklopu rednega vzdrževanja površin in infrastrukture v obeh romskih naseljih v občini je občina v letu 2020 v rebalansu proračunu, pod posebno proračunsko postavko 1804001-Podpora romski skupnosti, zagotovila sredstva v znesku 3.000 evrov. Realizacija sredstev za izvajanje socialno-humanitarnega programa za pomoč romski skupnosti je znašala 2.096,82 evra.

Na podlagi javnega razpisa za sofinanciranje javnih programov in projektov društev je občina sofinancirala tudi programe Romskega kulturnega društva Dobrovnik v znesku 778,08 evra.

V romskem naselju, ki je ob regionalni cesti, je občina v letu 2020 začela pripravljati projekt za zagotovitev prometne varnosti prebivalcev tega zaselka. Za realizacijo projekta bi potrebovali sofinanciranje s strani države, kar pa v preteklem letu ni bilo zagotovljeno, zato si občina v prihodnje zelo želi ponovne vzpostavitve javnih razpisov MGRT za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih.

Občina Grosuplje se je tudi v letu 2020 v zvezi z uresničevanjem ukrepov za izboljšanje položaja romske skupnosti v občini osredotočala na izboljšanje infrastrukturnih razmer v romskih naseljih in na dva osnovna programa, ki sta namenjena izključno romski populaciji in jih občina izvaja že več let:

- izobraževanje odraslih pripadnikov romske skupnosti,
- preprečevanje in preseganje socialne izključenosti Romov v Občini Grosuplje.

V občini so štiri romska naselja (»Smrekec I«, »Smrekec II«, »Oaza« in »Pri Nikotu«), ki se ne širijo več, se pa v njih kontinuirano ureja infrastruktura. Občina je za te namene pridobila tudi sredstva na razpisu MGRT. Dodatno k informacijam, ki jih je občina posredovala v preteklih letih in so bile vključene v prejšnja poročila vlade, je občina sporočila, da je tudi v letu 2020 v obsegu glede na veljavni in sprejeti proračun nudila romskemu prebivalstvu različne oblike pomoči, in sicer:

- enkratno socialno pomoč v obliki denarja, plačila položnic ali nakupa življenjskih potrebščin;
- subvencioniranje kosil v šoli;
- subvencioniranje šolskih potrebščin;
- Romom se, tako kot ostalim občanom, ki to potrebujejo, namenjajo sredstva za obvezno zdravstveno zavarovanje, subvencioniranje profitnih najemnin, pokritje stroškov pogreba pokojnih, denarno darilo ob rojstvu novorojenca, otroci so vključeni v šolski prevoz, ki se izvaja s kombiniranimi vozili (postajališča so v vseh romskih naseljih);
- občina podpira, razvija in nadgrajuje različne programe, namenjene romski populaciji. V največjem izmed štirih romskih naselij, v Smrekcu, je občina že v letu 2006 postavila mobilni objekt, v katerem se odvijajo različni preventivni programi. Objekt je postavila z namenom, da bi romskim otrokom omogočila pridobitev potrebnih veščin in znanj, ki jih potrebujejo za učinkovitejše vključevanje v redne oblike šolanja, napredovanje v šoli in posledično za hitrejši vstop na trg dela in večjo socializacijo. Aktivnosti so namenjene šoloobveznim in predšolskim

- otrokom in se primarno osredotočajo na nudenje učne pomoči v sodelovanju z OŠ Louisa Adamiča Grosuplje, VVZ Kekec Grosuplje in Mestno knjižnico Grosuplje. Projekt se je nadgrajeval in kontinuirano potekal v letih od 2015 do 2020. Ker je bil mobilni objekt v preteklem obdobju večkrat poškodovan (vlomi, kraje, razbita okna in vrata), je občina poskrbela za nujna popravila in vzdrževanje. Konec leta 2014 je v objektu zaživel nov projekt – integracija romskih predšolskih otrok v javni vrtec, ki ga izvajajo vzgojiteljice občinskega javnega zavoda. Nadaljeval in nadgrajeval se je v obdobju od leta 2015 do leta 2020;
- občina financira tudi preventivne programe, namenjene Romom, preko javnih razpisov pa tudi preko CSD – enota Grosuplje, ki izvaja in koordinira posamezne programe (npr. Jutro nove misli, Tikno them). Programi so namenjeni predvsem romskim otrokom in mladini. Izvajani so bili tudi v letu 2020.

Občina je poročala, da je tudi v letu 2020 za uresničevanje navedenih ukrepov zagotovila proračunska sredstva. Finančna sredstva občine so bila namenjena za različne pomoči Romom v višini 15.230 evrov, za upravljanje kontejnerja v romskem naselju Smrekec v višini 1.585 evrov, za sofinanciranje programov, namenjenih romski populaciji v višini 4.400 evrov, za odobritev pomoči zaradi socialne stiske v višini 5.825 evrov, za regresiranje šolskih potrebščin v višini 3.655 evrov, za subvencioniranje prehrane v šoli v višini 5.400 evrov in za vzdrževanje socialnih stikov v višini 350 evrov. Skupaj je bilo za uresničevanje ukrepov za izboljšanje položaja romske skupnosti namenjenih torej 36.445 evrov.

Občina Kočevje je v letu 2020 izvajala predvsem aktivnosti na področju reševanja bivanjske problematike v romskih naseljih. Za romski naselji Mestni log in Stari log je bila izdelana kompletna projektna dokumentacija, izdelan je bil tudi program opremljanja romskega naselja Trata, za kar so bila pridobljena vsa gradbena in ostala dovoljenja. Realizirana je bila vzpostavitev električne energije, izdelana protihrupna ograja, izvedena parcelacija.

Občina je poudarila, da bi za realizacijo ostalega dela projekta, in sicer za izgradnjo vodovodnega in kanalizacijskega sistema, potrebovala dodatna sredstva v višini približno 150.000 evrov. Pri urejanju tega naselja se je občina soočala predvsem s problematiko, da so Romi tem mestu že več generacij, kar je občini predstavljal dodaten problem pri preselitvi družin na opremljene parcele. Občini je v tem primeru uspelo omejiti območje romskega naselja in zgraditi protihrupno ograjo, ki ločuje bivalni del romskega naselja Trata od industrijske cone, pri čemer gre za pilotni projekt dobave električne energije v romsko naselje, kar pomeni naslednje:

- v primeru neplačevanja energije gre za daljinski odklop električne energije;
- delavci Elektra ne bodo več imeli stika s prebivalci romskega naselja;
- tudi sam priklop je daljinsko voden;
- nedovoljen poseg v električno omarico pomeni odklop celotnega naselja.

Namen občine pri urejanju romskega naselja je predvsem pridobiti in vzpostaviti plačilno disciplino in prebivalce naselja naučiti racionalne porabe vseh dobrin.

Za potrebe reševanja izzivov na področju romske tematike je občina iz občinskega proračuna namenila:

- za potrebe urejanja bivanjskih razmer skupaj: 68.134,59 evra, in sicer za:
 - celoten projekt in delno realizacijo osnovnega komunalnega opremljanja romskega naselja Mestni log (znesek projekta, nadzora in vzpostavitve električne energije v romskem naselju znaša 32.701,69 evra z DDV; postavitve štirih cistern za vodo družinam, ki nimajo urejenega vodovodnega priključka, za kar je občina namenila 468,48 evra);
 - celoten projekt in delno realizacijo osnovnega komunalnega opremljanja romskega naselja Stari log (znesek projekta, nadzora in vzpostavitve električne energije v romskem naselju znaša 3.762,70 evra z DDV; vzpostavitev dodatnega električnega odjemnega mesta v romskem naselju Trata za preselitev družine (za ta namen je občina namenila 3.762,70 evra);
 - vzdrževalna in gradbena dela v romskih naseljih (za ta namen je občina zagotovila 27.439,02 evra z DDV);

- za potrebe reševanje okoljevarstvenih vprašanj je občina za čiščenje okolice in odvoz smeti namenila cca. 10.000 evrov;
- za potrebe reševanje različnih vprašanj in preprečevanja kaznivih dejanj je občina za odvetniške storitve namenila 9.484,96 evra;
- za ostale stroške (deratizacija, dezinsekcija, urejanje cest, posek nevarnih dreves, ki so ogrožala alternativne bivalne objekte Romov, ostali nepredvideni stroški) pa je občina namenila 5.000 evrov.

Občina je z namenom boljše integracije in socializacije romskih družin v celoti financirala dva romska koordinatorja, ki delujeta v okviru CSD, enota Kočevje. Za ta namen je občina namenila 41.056,83 evra. Za financiranje programa vključevanja romskih otrok v predšolsko vzgojo (delo na terenu) je občina namenila 2.000 evrov, pred vzpostavitvijo dobave električne energije pa je občina vsem družinam v romskem naselju Mestni log v času trajanja epidemije COVID-19 pomagala pri plačilu električne energije in za ta namen namenila 6.214,93 evra.

Občina Krško je poročala, da je bila tudi v letu 2020 aktivna na področju izboljšanja položaja romske skupnosti v občini. V največjem romskem naselju Kerinov Grm še vedno potekajo postopki legalizacije romskih objektov. Občina pri teh postopkih daje logistično in organizacijsko podporo romskim družinam, ki se odločijo za nakup zemljišča. Proces, ki se je začel leta 2007 še ni dokončan. V tem času je bilo legaliziranih že 18 romskih hiš. Cena gradbenega zemljišča za Rome znaša 7 evrov/m², kar je zelo ugodno. Pogodbe o odkupih so praviloma na obroke, ki omogočajo večletno odplačilo kupnine. Kerinov Grm je v dobrem delu že komunalno urejen. V naselju je urejena oskrba z elektriko, do hišnih pip je pripeljana pitna voda, urejena je dostopna cesta do naselja, enako tudi ulice v naselju. Problem fekalne kanalizacije občina rešuje z vgradnjo malih komunalnih čistilnih naprav. Kljub velikim naporom in finančnim vložkom pa se je zaradi rasti števila prebivalcev začel pojavljati problem pomanjkanja gradbenih parcel v naselju. Kapaciteta naselja je omejena, širitev naselja je zelo težko izvedljiva, ker je naselje obdano s samimi kmetijskimi zemljišči. Vse več romskih družin išče možnost izhoda iz romskega naselja in vključitev v okolje z večinskim prebivalstvom.

V romskem delu naselja Drnovo se občina še vedno srečuje z neurejenimi lastniškimi odnosi. Parcela, ki jo je pred časom kupila občina za potrebe legalizacije romskih hiš, je še vedno v lasti občine. Na predmetni parceli že stojijo romske hiše, večinoma nelegalne. Posledično nastajajo težave pri oskrbi z elektriko, vodo, kanalizacijo, dostopnimi cestami itd. V naselju je občina uredila vodovod s pitno vodo in kanalizacijske priključke. Konec leta 2020 je bila izvedena parcelacija zemljišča v lasti občine. S pravnimi postopki se bo zemljišče preneslo v last tam živečih Romov. S tem bo omogočena legalizacija obstoječih romskih objektov. Tako kot v Kerinovem Grmu je tudi v romskem delu naselja Drnovo zaznati pomanjkanje življenjskega prostora.

Občina je v strategiji zapisala, da naj bi se v kratkoročnem obdobju razrešil status naselja Loke, ki leži v celoti na zasebni lastnini. Občina si prizadeva, da tam živečim ljudem (družinam) omogoči nakup nepremičnin na lokacijah izven romskih naselij. V letu 2020 občina beleži eno odselitev romske družine z Lok v lastni režiji.

Na lokaciji Rimš pa že vrsto let živijo romske družine, ki za to nimajo nobene pravne podlage. Lokacija nima elektrike, pitne vode, kanalizacije, gre tudi za 100 % kmetijsko zemljišče, ki je v lasti gospodarske družbe.

Na področju reševanja stanovanjske problematike Romov je občina v letu 2018 sofinancirala nakup stanovanjske hiše na Bregah (vas z večinskim prebivalstvom), in sicer za romsko družino z Lok, v višini 26.000 evrov, kar predstavlja 50 % vrednosti objekta. V tem primeru gre dejansko za posojilo, romska družina pa mora občini odplačati vložena sredstva. Postopki so v reševanju. Model reševanja primera romske družine z Lok je občina večkrat predstavila predstavnikom vlade, zavedajoč se, da pravnih podlag za izvajanje teh postopkov ni. Primer iz leta 2018 občina omenja zato, ker predstavlja nov pristop k reševanju stanovanjskih težav Romov. Gradnja in urejanje izključno romskih naselij se nista izkazala kot dober primer. Tako nastajajo romski geti (ne glede na to, kako so urejeni), ki nikakor ne rešujejo problemov. Občina je poudarila, da je novi Zakon o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti (Uradni list RS, št.

11/18 in 79/18), ki ne predvideva obročnega odplačevanja in pod vprašaj postavlja obstoječ način legalizacije tudi v naselju Kerinov Grm, zadeve še otežil.

Občina podpira in sodeluje tudi pri izvedbi projekta VNRC (Večnamenski romski center Drom), in za delovanje centra brezplačno zagotavlja prostore v Kerinovem Grmu ter nudi logistično podporo strokovni delavki pri izvajanju projekta. Gre za štiriletni interdisciplinarni projekt, namenjen pripadnikom romske skupnosti na območju UE Krško. Nosilec projekta je CSD Posavje, projekt pa je sofinanciran s strani MDDSZ in ESS. Projekt se izvaja v obdobju od 9. 11. 2017 do 8. 11. 2021 v večnamenskem prostoru v Kerinovem Grmu, po potrebi pa tudi v drugih romskih naseljih ter v prostorih CSD Posavje, enota Krško. Ciljne skupine, ki jih projekt zajema, so: romski predšolski in šoloobvezni otroci, romski najstniki in najstnice, odrasli, polnoletni pripadniki romske skupnosti, ranljive skupine posameznikov (invalidi, brezposelni, ostareli v romski skupnosti), pripadniki skupnosti z nedokončano osnovno šolo, romske ženske in družine, širša strokovna in občja javnost, v projekt vključeni strokovni delavci ter mediji. Poleg tega občina aktivno sodeluje pri organizaciji in sofinanciranju programov javnih del, ki vključujejo tudi romsko populacijo.

V zvezi z zagotavljanjem finančnih sredstev za potrebe izboljšanja položaja romske skupnosti je občina poročala, da je v letu 2020 namenila cca. 106.200 evrov za naslednje namene:

- v letu 2020 je izvedla investicijo Postavitev malih komunalnih čistilnih naprav v romskem naselju Kerinov Grm, ki še nima urejene kanalizacije. Investicija je bila vredna 24.500 evrov. V prvi fazi, v letu 2019, so bile vgrajene tri testne čistilne naprave. V letu 2020 pa je občina nadaljevala s projektom in z lastnimi sredstvi uredila še tri čistilne naprave. Tako jih je v naselju skupaj sedem: šest jih je financirala v celoti občina, eno čistilno napravo pa je financirala romska družina v lastni režiji. Izkušnje so za zdaj pozitivne, občina Krško ima namen nadaljevati s programom komunalnega opremljanja hiš, za katere so lastniki pridobili veljavno gradbeno dovoljenje. Za financiranje teh se bo zagotovo namenil tudi del sredstev, ki jih bo občina prejela s strani države že v letu 2021 in v nadaljnjih letih;
- iz lastnih virov občina financira materialne stroške delovanja pripravljalnega vrtca, sem sodijo tudi stroški rednega in investicijskega vzdrževanja ter nabava opreme. V letu 2020 je tako OŠ Leskovec, ki upravlja objekt vrtca, za ta namen dobila nakazanih 5.300 evrov;
- v Kerinovem Grmu je bila v letu 2020 legalizirana ena črna gradnja, občina je plačala izdelavo geodetskega posnetka v višini 1.200 evrov;
- tudi v letu 2020 je bila izvedena deratizacija naselja Kerinov Grm, v vrednosti 1.000 evrov;
- vse leto je občina čistila črna odlagališča v bližini romskih naselij, za katera je nedvomno ugotovljeno, da jih večinoma povzročata romska skupnost, za kar je namenila 7.000 evrov;
- v romskem delu naselja Drnovo je občina izvedla postopek ureditve parcelnih meja ter izvedla parcelacijo zemljišča v svoji lasti, na katerem so zgrajene romske hiše. Cena geodetskih storitev je bila 1.500 evrov. V letu 2021 bo občina uredila še zemljiško knjižno lastništvo nad novoustanovljenimi parcelami. Zemljišče bo prodala romskim družinam, ki sicer že nezakonito uporabljajo omenjeno zemljišče. Pred časom je občina pridobila državna sredstva za odkup zemljišča, iz občinskega proračuna je bil plačan samo davek na promet nepremičnin;
- v romskem naselju Loke občina ni finančno sodelovala v nobenem projektu, naselje je predvideno za preselitev. Podobna situacija je tudi na lokaciji Rimš;
- občina sofinancira izvajanje javnih del na področju izobraževanja in sociale, skupno je bilo v letu 2020 porabljenih 7.700 evrov;
- prevoz šoloobveznih otrok je v pristojnosti lokalne skupnosti, za kar je občina v koledarskem letu 2020 porabila 54.000 evrov. Organizacija prevozov z rednim pogodbenim izvajalcem prevozov v občini Krško (družba Nomago) ni izvedljiva iz različnih razlogov. Prevoze otrok v osnovno šolo Leskovec in podružnico Veliki Podlog izvaja podjetnik iz romskih vrst, kar se je izkazalo kot najboljša varianta;
- za reševanje problematike psov v romskih naseljih (odlov in odvoz v zavetišča) je občina v letu 2020 namenila 4.000 evrov.

Občina Kuzma je v zvezi s svojimi aktivnostmi in ukrepi v letu 2020 poročala, da Romi živijo v treh zaselkih, to je na Gornjih Slavečih, Doliču in v Kuzmi. V Gornjih Slavečih so Romi najbolj samostojni, saj jih večina dela v Sloveniji ali v sosednji Avstriji. Z zasluženim denarjem imajo urejen socialni in bivanjski problem. Drugače je v naselju Dolič, kjer je le nekaj ljudi, ki so

zaposleni in ti večinoma delajo v sosednji Avstriji. Romi v naselju Dolič imajo slab socialni status, saj jih večina prejema denarno socialno pomoč, nekateri pa nimajo niti osnovnih bivalnih sredstev. Živijo v starejših hišah brez elektrike, vode in sanitarnih prostorov. V tem naselju je kar nekaj mladih družin, ki niso zaposlene in prejemajo samo socialno pomoč ter otroški dodatek. V zadnjih letih bi si mlade družine rade zgradile nov dom za bivanje, ker pa je naselje zgrajeno na črno, saj so parcele oziroma zemljišča po OPN-ju njive ali travniki, tega ne morejo urediti. Že pred nekaj leti so te družine vložile vloge za spremembo namembnosti zemljišča, ker pa OPN še ni bil spremenjen, ne morejo pridobiti ustrezne dokumentacije, da bi lahko začeli z gradnjo. V naselju Dolič predstavljajo velik problem odpadki, saj ima le nekaj gospodinjstev zabojnike (za mešane in biološke odpadke), ostali pa odpadke odlagajo okrog hiše, v gozd ali pa kar v jarek, ki teče skozi naselje. Dva svetnika vasi Dolič, romski svetnik in župan občine so se v zadnjih dveh letih večkrat zglasili v romskem naselju Gornji Slaveči in Dolič, da bi pomagali izboljšati romski status v obeh vaseh. V letu 2020 je občina socialno ogroženim v naseljih Gornji Slaveči in Dolič pomagala s tem, da jim je plačevala osnovno zdravstveno zavarovanje in nakazala tudi nekaj enkratnih izrednih socialnih pomoči. V naselju Dolič je občina z nasutjem nekaj ton sekanega gramoza uredila tudi pot, ki je kategorizirana kot gozdna pot, ter omogočila, da se lahko Romi varno vozijo skozi naselje. Ta gozdna pot vodi skozi romsko naselje Dolič vse do športnega centra »INTER DOLIČ«, ki so ga Romi zgradili sami s pomočjo sredstev iz preteklih proračunov občine. Občina je namenila finančna sredstva tudi za prevoz otrok v šolo in vrtec do naselja Kuzma, prav tako pa tudi za prevoz otroka, ki ima posebne potrebe in se vsak dan vozi iz naselja Dolič do Murske Sobotne in obratno, saj obiskuje osnovno šolo s prilagojenim programom.

V mesecu decembru 2020 je občina sodelovala s CSD Pomurje, enota Murska Sobota. Naselje Dolič je takrat obiskal strokovni delavec CSD, saj je ena izmed občank vložila vlogo za enkratno socialno pomoč. Pri ogledu na terenu pri družini je strokovni delavec ugotovil, da starejša ženska živi skupaj s sinom in bivata v skromnih prostorih brez sanitarnih prostorov in brez vhodnih vrat. CSD je družini pomagal z enkratno denarno socialno pomočjo za nakup novih vhodnih vrat, občina pa jima je pomagala z enkratnim nakupom prehranskih izdelkov.

V zvezi z zagotavljanjem finančnih sredstev v občinskem proračunu je občina poročala, da bo v letih 2021 in 2022 v proračun zagotovila več denarja za romsko skupnost, predvsem za izgradnjo infrastrukture in sofinanciranje malih čistilnih naprav, izgradnjo vodovodnega omrežja, legalizacijo zemljišč, prenovu vozišča in ureditev javne razsvetljave v naselju Dolič. Po ocenah občine je v letu 2020 za različne potrebe Romov namenila skupaj približno 50.000 evrov, in sicer predvsem za plačilo osnovnega zdravstvenega zavarovanja, pomoč režijskega obrata občine Kuzma, urejanje vozišča skozi romsko naselje Dolič, pomoč pri nakupu trdih goriv (drv) in dodelitev enkratne socialne pomoči ogroženim Romom v obeh naseljih Gornji Slaveči in Dolič. Prav tako je bil vsak otrok in starejši občan v naselju Gornji Slaveči in Dolič deležen enkratne pomoči z darilnim bonom v trgovini.

Občina Lendava je poročala, da so v letu 2020 aktivnosti v romskem naselju izvajale različne organizacije, podlaga za izvajanje aktivnosti pa je projekt VNRC Dolinsko, ki ga vodi LU Lendava, partner v projektu pa je tudi občina. V ta namen se je v naselju izvedlo več kot 100 aktivnosti, vzpostavila sta se tudi kontinuirano nudenje učne pomoči ter možnost dostopa do IKT opreme z namenom spremljanja pouka na daljavo. Vse izobraževalne institucije so v času pouka na daljavo romskim učencem in dijakom pomagale tudi z računalniško opremo, predvsem zaposleni na LU Lendava in DOŠ I Lendava (romska pomočnica) pa so učencem in dijakom nudili tudi individualno učno pomoč. Prav tako se je v času šolanja na daljavo vsem učencem in dijakom dostavljala literatura in naloge, ki so jih morali opraviti. V poletnih mesecih je LU Lendava v sodelovanju z občino in Zvezo Preporod ter drugimi organizacijami izvedla poletni tabor v romskem naselju. LU Lendava pa izvaja še program Socialna aktivacija, Sklop 3, v katerega se vključujejo tudi Rominje iz naselja Dolga vas.

Občina ugotavlja, da je sodelovanje med organizacijami in javnimi zavodi na področju reševanja romske tematike vedno boljše. Izpostaviti je potrebno predvsem sodelovanje CSD Pomurje, enote Lendava, Urada za delo Lendava in izobraževalnih organizacij, ki vedno tesneje sodelujejo z namenom izboljšanja položaja pripadnikov romske skupnosti. Poudariti je treba predvsem dejstvo, da so skoraj vsi otroci iz romskega naselja vključeni v program predšolske vzgoje in da

je v srednješolske programe vključenih že deset romskih dijakov. V preteklem šolskem letu samo ena dijakinja ni uspešno dokončala letnika, vendar se je odločila za ponavljanje, tako da je še vedno vključena v sistem vzgoje in izobraževanja.

Velik premik so v občini izvedli tudi na področju zaposlovanja pripadnikov romske skupnosti, saj je trenutno zaposlenih devet pripadnikov romske skupnosti.

V zvezi z zagotavljanjem finančnih sredstev je občina sporočila, da je v letu 2020 kupila novo opremo (mize, stoli, omare) za potrebe izvajanja različnih aktivnosti v objektu VNRC Dolinsko. Ostale opisane aktivnosti so financirane iz različnih projektov, ki jih izvaja LU Lendava. V letu 2020 je bil na področju reševanja različnih težav pripadnikov romske skupnosti in izvajanja aktivnosti in ukrepov na območju občine Lendava zaznan velik napredek, predvsem pa se je začelo aktivno sodelovanje med različnimi organizacijami in javnimi zavodi, ki si izmenjujejo ključne informacije ter po svojih najboljših močeh skušajo pomagati pripadnikom romske skupnosti pri vključevanju v širšo družbeno skupnost.

V letu 2020 je bilo v proračunu občine na postavki Legalizacija in modernizacija romskega naselja v Dolgi vasi zagotovljenih 30.000 evrov (poraba 119,74 evra) na postavki Projekt — Večnamenski romski center (VNRC Dolinsko) pa 3.908 evrov (poraba 156,01 evra; nabava nove opreme je bila plačana v začetku leta 2021).

Občina Metlika je v letu 2020 izvajala ukrepe in aktivnosti skladno s sprejetim proračunom Občine Metlika. Izvedene so bile naslednje aktivnosti:

- urejanje poti v romska naselja,
- sofinanciranje zaposlitev preko javnih del, kjer so bili vključeni brezposelni Romi,
- sofinanciranje romskega oddelka v Otroškem vrtcu Metlika,
- plačilo obveznega zdravstvenega zavarovanja brezposelnim,
- plačilo šolskih prevozov in drugo.

V Otroškem vrtcu Metlika je že več let oblikovan oddelek, ki ga obiskujejo otroci Romi. V oddelku se izvaja 20-urni program in poteka od ponedeljka do petka, od 8. do 12. ure. V vrtec otroke pripelje in odpelje kombi, spremlja pa jih tudi romska pomočnica. Vsakodnevni prenos informacij poteka ob predaji otrok v naselju, saj je udeležba na roditeljskih sestankih slaba. Otroci se udeležujejo vseh predstav in prireditev in ob Svetovnem dnevu Romov pripravijo prireditev. V šolskem letu 2019/2020 je vrtec redno obiskovalo šest otrok. Štirje otroci so bili stari 5-6 let, dva otroka pa 3-4 leta. Dve deklici sta vrtec obiskovali že tretje leto, ostali otroci so bili novinci. Med otroki so prisotne velike razlike tako na gibalnem področju, govornem področju in samostojnosti. V uvajalnem obdobju je bil jezik dvojezičen (slovenski in romski), saj so imeli otroci težave pri razumevanju slovenskega jezika. Otroci romskega oddelka se udeležujejo vseh aktivnosti v organizaciji vrtca.

V občini sta dve osnovni šoli, in sicer Metlika in Podzemelj. Na obeh šolah sta zaposleni romski pomočnici in javni delavki, ki otrokom pomagata pri učenju, domačih nalogah, spremljata jih na poti domov, ipd. Otroci, ki prihajajo v šolo redno in imajo s strani staršev podporo, imajo do šole primeren odnos, kar se kaže pri napredovanju v višji razred. Velikokrat pa je učni neuspeh povezan s pogosto odsotnostjo od pouka, z domačim nedelom in neodgovornim odnosom do šolskega dela. Nekaj učencev Romov pa je tudi problematičnih, saj se neprimerno vedejo, predčasno odhajajo iz šole, razgrajajo, se nasilno obnašajo in ustrahujejo sošolce. Kljub pogovorom o šolskih pravilih in primernem vedenju se stanje ne izboljšuje, saj na strani staršev ni podpore. Starši se ne udeležujejo roditeljskih sestankov, kar kaže na nezanimanje za vedenje in učenje njihovih otrok. Pri navezovanju stikov s starši imata posebno vlogo romska pomočnica in javna delavka, ki je prav tako Rominja. V osnovnih šolah in na poti v šolo občina opaža, da se nasilje stopnjuje. Romi ustrahujejo mlajše otroke, izsiljujejo denar, motijo voznika avtobusa med vožnjo, v avtobus mečejo kamenje. Zaradi razglašene epidemije in posledično dela od doma so tudi romske družine prejele računalnike, da so otroci lahko sledili učni snovi. Kljub temu je zaposlena preko javnih del določenim družinam še dodatno dostavljala delovne liste, izpolnjene pa vrnila na šolo in učencem pomagala pri učenju.

Romski otroci so vključeni tudi v aktivnosti, ki jih izvaja Društvo prijateljev mladine Metlika. V mesecu decembru so bili predšolski otroci obdarjeni, nekaj otrok pa je vključenih v projekt »Botrstvo«. Posebna pozornost se namenja otrokom oziroma družinam, ki svoje otroke redno pošiljajo v šolo, hodijo na roditeljske sestanke, otroci pa se v šoli trudijo na učnem in vzgojnem področju.

CSD, Enota Metlika, izvaja več storitev za pomoč Romom. V okviru storitve »Pomoč družini za dom«, družine obiskujejo po domovih, stike vzdržujejo tudi telefonsko z namenom urejanja odnosov med družinskimi člani in ozaveščanja staršev. Prav tako imajo družine v večini primerov sklenjen Dogovor o aktivnem reševanju socialne problematike, s katerim se starši zavežejo, da bodo otroke redno pošiljali v šolo. Mladostniki, ki v okviru rednik osnovnošolskih obveznosti ne zaključijo vseh razredov osnovne šole, imajo možnost vključitve v skrajšan program osnovne šole za odrasle, ki ga izvaja ZIK Črnomelj. Če posameznik ne obiskuje pouka, se mu, na podlagi spremljanja evidence aktivne udeležbe pri pouku, ukine denarna socialna pomoč. Pomembno vlogo pri socializaciji ima zaposlena preko programa javnih del, in sicer skozi program »Pomoč Romom pri socializaciji«. Delavka je dnevno prisotna v romskih naseljih, kjer družine poučuje o vsakdanjih opravilih. Prav tako je izvedla več kuharskih delavnic, nad katerimi so bile Rominje navdušene, saj nekaterih jedi sploh ne poznajo.

Občina za izboljšanje položaja romske skupnosti sofinancira tudi zaposlitve preko javnih del tako v obeh osnovnih šolah in v vrtcu. Zaposleni obiskujejo romska naselja in prebivalcem pomagajo pri socializaciji. Zaposlena v vrtcu spremlja otroke na poti v in iz vrtca ter je vez med starši in vrtcem, saj se večina staršev ne udeležuje sestankov. Sodelovanje občine poteka tudi z drugimi vladnimi in nevladnimi organizacijami npr. z Rdečim križem Metlika, policijo, Zavodom za zaposlovanje, Zdravstvenim domom itd.

Glede zagotavljanja finančnih sredstev je občina sporočila, da vsakoletno v proračunu zagotavlja sredstva tudi za romsko populacijo, vendar pa se določenih vsebinskih področij ne da ločiti, saj se programi izvajajo skupaj z ostalo populacijo (npr. osnovnošolsko izobraževanje, enkratna finančna pomoč itd.). Občina je tako v letu 2020 za reševanje romske problematike zagotovila skupaj 37.110 evrov, in sicer na naslednjih postavkah:

- Otroški vrtec Metlika – oddelek za romske otroke: 12.900 evrov;
- javna dela v OŠ Metlika, OŠ Podzemelj in v vrtcu – socializacija Romov: 12.210 evrov;
- javna dela CSD – socializacija Romov: 9.000 evrov;
- romska problematika: 3.000 evrov.

Sredstva, namenjena tako romski kot ne romski populaciji, so bila zagotovljena še za naslednje namene:

- prevoz šoloobveznih otrok s posebnimi potrebami v OŠ Milke Šobar Nataše v Črnomelj,
- obvezno zdravstveno zavarovanje za brezposelne itd.

Občina je še poročala, da je v občini nekaj romskih družin, ki so se naselile po vaseh. Vaščani kršitve prijavljajo policiji in inšpekcijskim službam, vendar se stanje ne izboljšuje, saj jih Romi ne upoštevajo. Na dvoriščih kopičijo smeti, dele odsluženih avtomobilov, v kontejnerje odlagajo smeti, ki tja ne sodijo, ponoči pa z glasno glasbo in divjo vožnjo motijo nočni mir. Na enem naslovu biva in je prijavljenih tudi po 20 oseb, čeprav objekt ni primeren za bivanje takšnega števila oseb. Občani so resnično razočarani, počutijo se nemočni, predvsem pa drugorazredni. Občina mesečno prejme več anonimnih prijav obupanih vaščanov.

MO Murska Sobota je tudi v letu 2020 poročala, da ima sprejet občinski prostorski načrt za celotno območje občine, kjer se je v vseh nivojih prostorskega načrtovanja upoštevala tudi romska populacija s svojimi bivalnimi okolišji. Tako so za naselje Pušča zagotovljena nova stavbna zemljišča, saj so se že več let ugotovljale potrebe po širitvi naselja z novimi stavbnimi zemljišči, namenjenimi za gradnjo. Vsa romska naselja v občini so infrastrukturno urejena. Naselje Pušča, ki je največje, ima urejeno vodo, elektriko, kanalizacijo, odvoz smeti, ceste, zgrajen večnamenski kulturni objekt, urejeno nogometno igrišče, vrtec, gasilski dom, razsvetljavo. Romska skupnost je zelo dobro integrirana v lokalno okolje. Romske organizacije in društva se enakovredno prijavljajo na razpise, ki jih objavi občina.

V letu 2020 je občina uredila prekrivanje streh za Rome, ki so živeli v zelo težkih stanovanjskih razmerah. Prav tako je odkupila tudi nekaj zemljišč za gradnjo stanovanjskih objektov. Na področju socialnega varstva pa so se Romom, kot vsem občanom, dodeljevale enkratne denarne pomoči. V letu 2020 je bilo porabljenih 48.000 evrov za potrebe urejanja navedenih aktivnosti za potrebe pripadnikov romske skupnosti.

MO Novo mesto je v letu 2020 poročala, da se sprejeta strategija na tem področju s predvidenimi ukrepi urejanja prostorske problematike romskih naselij z namenom izboljšanja bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti dopolnjuje s prostorskimi načrti. V letu 2009 so bila s sprejetim Občinskim prostorskim načrtom v poselitveni sistem vključena vsa romska naselja v občini, razen romskega naselja Žabjak. V letu 2018 pa je bilo s spremembo in dopolnitvijo prostorskega načrta v poselitveni sistem vključeno tudi to romsko naselje, ki se je v letu 2019 začelo intenzivno urejati in spreminjati svojo podobo iz neurejenosti v naselje s sodobno infrastrukturo, kar je bilo končano v letu 2020.

Občina je v zvezi s svojimi aktivnostmi v letu 2020 poročala, da je skrbno izvajala ukrepe, načrtane z lastno strategijo reševanja problematike vključevanja. Pri pripravi prostorskega načrta za prenavo največjega nelegalnega romskega naselja Žabjak 2019 so bili vključeni vsi zainteresirani deležniki, posebej tudi krajanji v vplivnem območju naselja, ki so sooblikovali rešitve. Urejanje infrastrukture se je začelo 2019 in končalo v letu 2020. Poleg novo zgrajenega skupnostnega centra je bila izvedena komunalna prenova širšega območja, ki je obsegala rekonstrukcijo priključka kategorizirane občinske javne ceste, ob kateri je bil med obstoječim vrtcem in novim skupnostnim centrom zgrajen še pločnik za pešce. Delovanje centra je bilo v letu 2020 dokaj omejeno zaradi epidemije COVID-19 in ukrepov za preprečevanje okužb, ki so onemogočili stike, ki so za romsko populacijo še bolj pomembni kot za večinsko prebivalstvo, saj je ravno pri najbolj ranljivih skupinah komuniciranje preko spleta največkrat nemogoče. Za omilitev stanja je poskrbelo Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, ki je s svojimi člani in strokovnimi sodelavci pomagalo najbolj ranljivim članom romske skupnosti.

V letu 2020 je bil poseben poudarek predvsem na dokončanju ureditve romskega naselja Žabjak in rekonstrukcije mirnopedške ceste. Izjemno velik izziv je bilo tako idejno kot tudi gradbeno urediti naselje z upoštevanjem želja prebivalcev že obstoječega naselja tako, da bo to urejeno naselje z vso komunalno infrastrukturo in z novimi izvozi na regionalno cesto. Romi so bili v večini zadovoljni, saj so v pripravi in realizaciji projekta tudi aktivno sodelovali. Projekt je zdaj v zaključni fazi. V začetku leta 2021 bo občina omogočila 36 priključitev na električno omrežje, kar bo izjemna pridobitev za vse romske družine v naselju Žabjak, ki doslej ni imelo niti enega uradnega priključka. Izvedeni so bili naslednji ukrepi:

- na področju načrtovanja ustreznih prostorskih ureditev: v juliju 2018 je občinski svet sprejel Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Novo mesto – SD OPN 3 (Dolenjski uradni list, št. 15/18). S prostorskim načrtom je bila predvidena prostorska in komunalna prenova romskega naselja Žabjak in Brezje, ki je v večini že realizirana;
- na področju komunalnega urejanja romskih naselij: komunalno urejanje romskega naselja Žabjak Brezje. Občina izvaja celovit projekt Prostorsko-komunalne ureditve romskega naselja Žabjak–Brezje. Projektne aktivnosti so bile predvidene in realizirane v štirih proračunskih letih od leta 2017 do 2020. Časovni in finančni okvir je bil določen in usklajen v okviru Sklepa Vlade RS, št. 3030-121/2015/8, s katerim se je investicijski projekt uvrstil v Načrt razvojnih programov RS za obdobje 2017–2020, ki izhaja iz evidenčnega projekta 2130-16-0001 Infrastruktura občin z romsko etnično skupnostjo in skupine projektov 1536-11-S010 Komunalno opremljanje romskih naselij, in sicer projekt 2130-17-8102 prostorsko-komunalna ureditev romskega naselja Žabjak–Brezje. Investicijski projekt je sofinanciran s sredstvi državnega proračuna v sklopu projektov iz Dogovora za razvoj regije Jugovzhodna Slovenija. Za sofinanciranje je bila med občino in MGRT podpisana pogodba o sofinanciranju projekta, ki se je realizirala skladno s programom aktivnosti. V letu 2019 se je izvajala aktivnost 5, v sklopu katere je bila izdelana projektna dokumentacija za pridobitev gradbenega dovoljenja (DGD) in dokumentacija za izvedbo gradnje (PZI) načrtovane komunalne opreme v romskem naselju Žabjak–Brezje, z realizacijo v letih 2019 in 2020. Pridobljeno je bilo gradbeno

- dovoljenje za celotno gradnjo načrtovane komunalne opreme, izdelana in potrjena je bila investicijska dokumentacija na ravni investicijskega programa;
- na področju urejanja drugih romskih naselij: izvedena je bila ureditev igrišča za otroke z igrali v večnamenskem centru v romskem naselju Poganski vrh, redno pa sta se izvajali tudi stvarnopravno in geodetsko urejanje romskih naselij po pobudah in predlogih občanov.

Poleg navedenega na občini sodelujejo tudi z Upravo za probacijo na MP, pri čemer je občina izvajalec instituta dela v splošno korist. Romi, ki jim je bilo v zameno za zaporno kazen naloženo delo v splošno korist, so bili občini v pomoč tudi pri zagotavljanju pogojev pri investicijskih delih v romskih naseljih Žabjak–Brezje.

Občina je v zvezi z zagotavljanjem finančnih sredstev v letu 2020 poročala, da aktivnosti komunalnega urejanja romskih naselij tečejo v okviru celovitega Investicijskega projekta prostorskega in komunalnega urejanja romskega naselja Žabjak–Brezje vključno z rekonstrukcijo mirnopoške ceste, kjer se urejajo še pločniki, kolesarska steza in javna razsvetljava. V letu 2020 je bilo v ta namen realiziranih 1.586.277,01 evra.

Občina Puconci je za leto 2020 poročala, da je na področju vzgoje in izobraževanja v okviru programa javnih del – program »Pomoč Romom pri socializaciji« zaposlena ena oseba, šola pa ima zaposleno tudi romsko pomočnico (zaposlena preko CŠOD). Ti dve osebi opravljata naloge nudenja pomoči otrokom in učencem pri integraciji v vrtec in šolo, pomoč pri učenju, delanju domačih nalog, pri pripravi na pouk oziroma vzgojno delo v vrtcu, pomoč pri odpravljanju jezikovnih težav itd.

V okviru priprave OPN se predvideva širitev poselitvenega območja in so podane pobude za širitev ob že obstoječem romskem naselju v Dolini, Kuštanovcih in Zenkovcih.

Občina skoraj vsakodnevno sodeluje s CSD Pomurje in sproti rešuje romsko problematiko.

V letu 2020 je občina za reševanje romske problematike namenila naslednja finančna sredstva:

- na podlagi Pravilnika o dodeljevanju socialnih pomoči v Občini Puconci je za enkratne denarne pomoči – za Rome bilo namenjenih 11.947,17 evra, za namen pomoči urejanja bivalnih razmer Romov pa je občina namenila sredstva v višini 8.283,85 evra;
- za odvoz komunalnih odpadkov je občina namenila 4000 evrov;
- za odmere in geodetske storitve v romskih naseljih 1.500 evrov;
- za tekoče vzdrževanje cest v romskih naseljih pa 1.500 evrov.

Občina Rogašovci je poročala, da v letu 2020 ni imela posebne postavke za izvrševanje ukrepov za Rome, vendar je s proračunskimi sredstvi:

- uredila otroško igrišče v romskem naselju Ropoča tako, da so vsem otrokom omogočeni podobni pogoji za igro in razvoj na svežem zraku;
- pripravila teren za postavitve igral v romskem naselju Sotina;
- nudila pomoč socialno ogroženi družini iz romskega naselja pri urejanju in opremljanju bivališča (v primerih zelo slabega socialnega stanja občina skupaj s CSD Murska Sobota rešuje bivanjske razmere posameznikov pripadnikov romske skupnosti);
- uredila javno razsvetlavo v romskem naselju Serdica-Sotina;
- razširila križišče v romskem naselju Pertoča in zamenjale drogove za javno razsvetlavo.

Občina si že dalj časa prizadeva pridobiti sredstva iz državnega proračuna, da uredi odvajanje in čiščenje odpadnih voda v romskem naselju Pertoča, saj občina nima dovolj lastnih sredstev. Pridobljeno gradbeno dovoljenje bo kmalu poteklo.

Občina neformalno sodeluje s posameznimi predstavniki romske skupnosti iz drugih občin (npr. MOMS) glede prijave posameznih projektov v Dogovor za razvoj regije na način, da vključuje projekte, ki zadevajo pripadnike romske skupnosti oziroma izboljšujejo njihov življenjski standard.

V letu 2021 nameravajo pristopiti k nadgradnji Pomurskega vodovoda sistem B, ki vključuje ureditev javnega vodovoda tudi v vseh romskih naseljih v občini.

Za navedene investicije je občina namenila 17.376,46 evra.

Občina Semič je v letu 2020 izvedla naslednje aktivnosti:

- program javnih del »Pomoč Romom pri socializaciji«, preko katerega se je izvajala pomoč predšolskim otrokom pri vključevanju v vrtec, pomoč učencem pri učenju v osnovni šoli. Občina je program sofinancirala v višini 2.000 evrov, izvajalca pa sta Osnovna šola Semič in Vrtec Sonček Semič;
- sofinanciranje dodatnega strokovnega delavca na področju romske tematike: strokovni delavec CSD Dolenjska in Bela krajina, Enota Črnomelj, en dan v tednu, v času uradnih ur, opravlja naloge v Semiču. Občina za ta namen zagotavlja finančna sredstva v višini 3.050 evrov;
- aktivnosti v romskem naselju Sovinek: finančna pomoč v višini 1.500 evrov eni družini pri nakupu bivalnega kontejnerja. Zaradi sporov med romskimi družinami pride skoraj vsako leto do požiga enega stanovanjskega objekta. Občina družinam pomaga pri nabavi gradbenega materiala in pri iskanju najugodnejšega izvajalca. V preteklem letu je prišlo v stanovanjski hiši, v kateri sta prebivala dva brata z družinama, do hudih sporov, zato je občina manj številni družini dodelila prosto parcelo in ji pomagala pri nakupu bivalnega kontejnerja. Naselje je komunalno urejeno, zato novih investicij v tem naselju občina ne predvideva;
- aktivnosti v dveh naseljih, kjer živijo Romi med ostalim prebivalstvom: zadnja leta večino starejših, komunalno neurejenih hiš v Beli krajini pokupijo Romi. Trem družinam iz enega naselja in eni družini iz drugega naselja je občina pomagala pri pridobivanju ustrezne dokumentacije za izgradnjo hišnega priključka za vodo.

Občina Šentjernej je v letu 2020 poročala, da romski prebivalci v občini ne sprejemajo in tudi ne želijo sprejemati v norm, ki so predpisane, zato je kar nekaj težav. Ena od teh je, da so lastniki velikega števila psov, za katere ne skrbijo (jih ne hranijo, ne cepijo itd.). Psi so tudi zelo napadalni do mimoidočih in do stanovalcev teh naselij. V zvezi s tem občina sodeluje s PP Šentjernej in zavetiščem za živali, s katerim ima sklenjeno pogodbo. V okviru aktivnosti, ki se v zvezi s tem izvajajo, odvezemajo pse, ki jih najdejo, vendar pa se potem pojavijo novi. Strošek v zvezi z odlovom psov bremeni občinski proračun in se vsako leto povečuje, stanje pa se ne izboljšuje. V zvezi s tem je občina sodelovala tudi z Veterinarsko upravo Republike Slovenije in Medobčinskim inšpektoratom in redarstvi Občin Šentjernej, Škocjan, Šmarješke Toplice in Kostanjevica na Krki (MIR).

Kot naslednji problem je občina izpostavila bivanje Romov na tujih, zasebnih ali občinskih zemljiščih, kjer so brez dovoljenj zgradili hiše. Občina jim je v naseljih uredila infrastrukturo, elektriko, kanalizacijo, vodo itd. Glede na to, da so vsi prejemniki denarne socialne pomoči, občina ne ve, od kod izvirajo denarna sredstva za gradnjo hiš. Razmere za bivanje so neurejene, saj na zelo majhnem prostoru živi več številčnih družin. Na majhnem prostoru pa poleg vsega zbirajo še staro železo in kopičijo odpadke, ki jih potem občina odvaža na lastne stroške. Ker nimajo dovolj prostora, si prilaščajo tudi zemljišče sosedov v naselju. V bližini romskih naselij pobirajo vrtno in poljske pridelke, žagajo drevesa v okoliških gozdovih, režejo ograjo sovaščanov, ne ločujejo odpadkov itd.

Eden večjih problemov je tudi, da Romi organizirajo zabave med tednom z zelo glasno glasbo, tudi po 22. uri in s tem motijo vaščane, ki morajo zjutraj na delo. Vaščani stalno prijavljajo motenje miru. Policisti se vsakokrat odzovejo, vendar učinka ni, saj z zabavami nadaljujejo tudi po njihovem odhodu. Glede na pogostost prijav sovaščanov zaradi motenja posesti in miru policisti PP Šentjernej večkrat opravljajo vožnje skozi romska naselja.

Na področju izobraževanja in izboljšanja izobrazbene strukture pri Romih v občini je občina v letu 2020 podpisala pogodbo o sodelovanju z Razvojnim izobraževalnim centrom Novo mesto (RIC), kjer so pripravili programe izobraževanj za odrasle, organizirali svetovalne programe in programe, ki jih pridobijo iz razpisov MIZŠ. V programe so se vključevali Romi vseh starosti, odvisno od programa. Vrtec v občini skoraj nima vpisanih romskih otrok. V letu 2020 so razpisali krajši, brezplačen program za romske otroke. Poskušali so jih informirati na vse možne načine,

vendar ni bilo odziva. V šolskem letu 2019/2020 tako s strani Romov ni bilo nobenega vpisa v vrtec.

Na podlagi razpisa javnih del ZRSZ je OŠ Šentjernej imela zaposleno romsko pomočnico, ki je bila v pomoč pri povezovanju s starši in vključevanju romskih učencev, vendar pa so kljub temu v osnovni šoli težave. Že na začetku šolanja imajo otroci veliko težav, ker ne razumejo ali slabo razumejo slovenski jezik. Težave pa niso samo te, temveč tudi zaradi nepripravljenosti na šolsko okolje, socialno vključevanje, saj nihče pred vstopom v šolo ne obiskuje vrtca. S strani zaposlenih na šoli je vloženo ogromno truda in dela, vendar učinka ni. Zaradi pogostejše odsotnosti od pouka, slabe podpore in razumevanja šolskega dela s strani staršev, so romski učenci manj učno uspešni oziroma pogosteje ponavljajo razred. Tako prihaja v oddelkih do velikih razlik v starosti učencev. Zgodi se, da je učenec fizično precej večji in dozorel kot drugi, zaradi česar imajo precejšnje vzgojne težave. Majhen delež populacije nadaljuje in konča izobraževanje ter se zaposli. V večini primerov učenec že v času osnovnošolskega izobraževanja enkrat ali večkrat ponavlja razred. Na splošno zaradi pogostejše odsotnosti od pouka (ne samo neopravičenih izostankov, pač pa tudi opravičenih, pogosto z zdravniškimi opravičili), slabšega poznavanja jezika in pomanjkanja domačega dela, v nekaterih primerih tudi slabših učnih sposobnosti, so romski učenci praviloma tudi manj uspešni in pogosteje ponavljajo razred. Vključevanje v šolsko delo od njih zahteva veliko prilaganja, na katero niso pripravljani. Šola in CSD stalno sodelujeta pri reševanju težav s svojimi strokovnimi delavci, ki so v veliko pomoč, vendar so v določenih primerih tudi oni nemočni.

V zvezi z zagotavljanjem finančnih sredstev v okviru občinskega proračuna za potrebe izvajanja aktivnosti in ukrepov na področjih, ki se nanašajo na romsko skupnost, je občina poročala, da je v letu 2020 sredstva namenjala posredno, kar pomeni, da so bila sredstva namenjena vsem občanom občine, kamor sodi tudi romska skupnost. Izdatki, ki so bili realizirani v letu 2020 in se delno ali v pretežni meri nanašajo na romsko skupnost, so bili naslednji:

- pomoč staršem ob rojstvu otrok: 15.800 evrov;
- enkratne denarne (socialne) pomoči: 6.316,71 evra;
- javna dela v OŠ: 2.947,77 evra;
- zavetišče za živali: 12.061,78 evra;
- projekt »donirana hrana«: 4.867,75 evra;
- odvoz odpadkov iz romskega naselja: 8.158,56 evra;
- pogodba z RIC NM: 623 evrov.

Občina Tišina je sporočila, da tudi v letu 2020 ni izvajala posebnih aktivnosti samo za romsko naselje, ampak povsem enakovredno kot ostala naselja v občini vključuje tudi to naselje v vse investicije in projekte, ki jih načrtujejo v občini. Tako je tudi v romskem naselju zgrajena kanalizacija, vodovod, asfaltno omrežje, pločniki, ulična razsvetljava, telefonske povezave, internet, različna romska društva pa se enakovredno vključujejo v razpise, ki jih objavlja občina.

Občina je še poročala, da je ob sprejemanju OPN želela zagotoviti območje za širitev romskega naselja na zemljiščih, ki so v lasti Romov, vendar od pristojnih državnih organov ni dobila soglasja, zato je širitev zagotovila na drugem območju in predvidela pripravo in sprejem OPPN ter ga deloma tudi izvedla, vendar pa zdaj ne more izvesti investicije komunalne ureditve, saj lastniki teh zemljišč ne želijo prodati. Občina je opozorila, da ni samo lokalna skupnost pristojna, da skrbi za aktivnosti povezane z romsko skupnostjo, ampak da bi pomoč morala zagotoviti tudi država in ne, da vse poskuse urejanja samo še dodatno otežuje.

V zvezi z zagotavljanjem finančnih sredstev iz občinskega proračuna je občina poročala, da je za potrebe izvajanja aktivnosti in ukrepov na področjih, ki se nanašajo na romsko skupnost, v letu 2020 namenila sredstva za naslednje namene:

- na podlagi Javnega razpisa za sofinanciranje letnega programa ljubiteljske kulturne dejavnosti je Romsko kulturno, turistično in športno društvo Amari bas — Naša sreča prejelo v letu 2020 sredstva v višini 879,99 evra;
- na podlagi Javnega razpisa za sofinanciranje programov društev na področju turizma je Romsko kulturno, turistično in športno društvo Amari bas — Naša sreča prejelo v letu 2020 sredstva v višini 619,54 evra;

- na podlagi Javnega razpisa za sofinanciranje letnega programa športa je Romsko kulturno, turistično in športno društvo Amari bas — Naša sreča prejelo v letu 2020 sredstva v višini 240,32 evra, Športno društvo Roma pa sredstva v višini 3.306,31 evra;
- za delovanje romske vaške skupnosti so iz proračuna prejeli 525,99 evra;
- na željo prebivalcev romskega naselja je bila v njihovem naselju postavljena hitrostna ovira s pripadajočo signalizacijo v vrednosti 3.634,67 evra;
- iz sredstev, namenjenih za občinske pomoči socialno šibkim občanom, je bilo romskemu prebivalstvu izplačanih 7.000 evrov pomoči;
- za javna dela, v katera so bili vključeni pripadniki romske skupnosti, je občina iz proračuna namenila 15.000 evrov;
- tekoče vzdrževanje infrastrukture (cesta, kanalizacija, vodovod itd.) pa je za romsko naselje znašalo 6.000 evrov.

Skupaj je bilo iz proračuna občine za potrebe romske skupnosti namenjenih najmanj 37.206,82 evra.

Občina Trebnje je v letu 2020 izvajala:

- APZ javna dela – financiranje dveh programov javnih del, v katera so bili vključeni pripadniki romske skupnosti, in sicer za pomoč pri socializaciji. Zaposlili so se pri javnih zavodih OŠ Trebnje in CSD Dolenjska in Bela krajina, enota Trebnje (strošek občine je bil 8.000 evrov);
- projekt »Nogometno igrišče« ni bil realiziran, ker občina čaka javni razpis MIZŠ, ki je predviden v letu 2021 ali razpis Nogometne zveze Slovenije, s katero je občina opravila preliminarni razgovor;
- financiranje romskega društva Romano drom – društvo je v letu 2020 prenehalo delovati. Po smrti nekdanjega romskega svetnika, Matije Hočevarja, se je odnos romske skupnosti do društva in vsebin tako zelo spremenil, da nihče ni želel prevzeti vodenja društva in skrbi za njegovo delovanje;
- Šola za romske starše – izvajalec je Vrtec Mavrica Trebnje (strošek občine je 250 evrov);
- Poletni tabor za romske otroke – izvajalec je CSD, enota Trebnje (strošek občine je 750 evrov);
- projekt Kher Šu Beši, ki je namenjen otrokom in mladostnikom (v starosti od 5 do 15 let) v naselju Vejar – izvajalec je CSD, enota Trebnje. Dnevno se v program vključi med 15 do 30 otrok, dnevni center je odprt šest ur dnevno, pet dni v tednu (strošek MDDSZ znaša 39.900 evrov, strošek občine pa 14.000 evrov);
- strošek najema prostorov za delovanje Vrtca Mavrica Trebnje, Enote Romano (strošek občine je 2.000 evrov);
- dodelitev enkratne občinske denarne pomoči 32 družinam (strošek občine je 8.400 evrov). Poleg blažitve socialne stiske je bila denarna pomoč namenjena tudi za dokumentacijo za legalizacijo gradnje (en primer) in plačilo komunalnega prispevka (en primer);
- na razpisu MDDSZ pridobljena sredstva za delovanje VNRC (romski aktivator) – izvajalec je CSD, enota Trebnje, stroške v celoti krije MDDSZ. Program je namenjen odraslim Romom.

Občina je tudi poročala o izvedenih projektih Centra za izobraževanje in kulturo Trebnje, katerih sofinancerji so predvsem pristojna ministrstva in skladi EU:

- program Osnovna šola za odrasle (javna služba): 47 pripadnikov romske skupnosti, kar predstavlja 80 % vseh vpisanih v omenjeni program. Sofinancerji: MIZŠ 67.960,30 evra, občine ustanoviteljice 4.430,50 evra;
- učna pomoč: učna pomoč se je izvajala preko programa javnih del. Aktivnosti se je udeleževalo 15 pripadnikov romske skupnosti. Sofinancerji: ZRSZ 1.807,14 evra, občine ustanoviteljice 3.301,51 evra;
- Svetovalno središče Pokolpje: v aktivnosti svetovanja in spremljanja udeležencev v procesu učenja je bilo vključenih 46 Romov, kar predstavlja 14,5 % vseh uporabnikov te storitve. Sofinancer: MIZŠ 2.145,65 evra;
- poseben program za etnično skupino Romi: v program je bilo vključenih na lokaciji Trebnje 12 Romov, na lokaciji Grosuplje 11 Romov. Naročnik in sofinancer: ZRSZ in EU/ESS: 6.076,18 evra;
- Projekt IMS – Inovativni model mentorstva za ranljive ciljne skupine: organiziranih je bilo šest izobraževalnih delavnic, tri animacijske delavnice za delodajalce, usposabljanje in

preverjanje NPK »pomočnik kuharja« in organiziran strokovni posvet. Vseh aktivnosti se je udeležilo 45 pripadnikov romske skupnosti. Sofinancer: MGRT 15.784,62 evra.

Občina je v letu 2020 za prej navedene ukrepe iz svojega proračuna namenila 41.131 evrov.

2. Ostale občine z romskim prebivalstvom:

Občina Brežice je v letu 2020 izvedla predvsem aktivnosti, povezane z izvajanjem programov na področju socialnega varstva in izobraževanja.

Sofinancirala je izvajanje programov javnih del pri izvajalcih:

- CSD Posavje, enota Brežice, v obliki programa: »Pomoč Romom pri socializaciji«, kjer sta vključeni dve osebi, ki skrbita za ozaveščenost in vzdrževanje osnovnih higienskih navad osnovnošolske populacije otrok;
- OŠ Cerklje ob Krki v obliki programa »Pomoč pri učenju in druga pomoč otrokom, učencem, dijakom in drugim udeležencem izobraževanja«, kjer je vključena ena oseba iz romskega naselja, ki skrbi za redno vključevanje učencev v izobraževalni proces, večjo vključenost otrok v program vrtca in izvajanje aktivnosti za lažje sledenje učnemu procesu;
- CSD Posavje, enota Brežice, v obliki programa »Pomoč pri učenju in druga pomoč otrokom, učencem, dijakom in drugim udeležencem izobraževanja« s katerim smo zagotovili učno pomoč romskim učencem v osnovnih šolah, kjer te, ker ni zadostne populacije, nimajo priznanega dodatnega kadra (OŠ Velika Dolina in OŠ Dobova).

Poleg sofinanciranja navedenih programov so zagotovili tudi sredstva za vzpostavitev delovnega mesta in redno zaposlitev romske spremljevalke na OŠ Cerklje ob Krki. Na tem delovnem mestu je zaposlena Rominja. Isti šoli je občina namenila tudi proračunska sredstva za nakup šolskih potrebščin za romske učence in za pokrivanje materialnih stroškov za dodatno delo z romskimi učenci.

Ker je bilo leto 2020 zaznamovano predvsem z dogajanjem, povezanim z epidemijo, se je dodatna pozornost namenila otrokom romske populacije. Pri osnovnih šolah, javnih zavodih, katerih ustanoviteljica je občina in so pristojni za izvajanje procesa izobraževanja, so prilagodili potek izvajanja procesa posebej za ranljive skupine – socialno ogrožene, ki nimajo ustreznih pogojev za delo na daljavo in ločeno za romsko prebivalstvo. Slednje je na območju občine vključeno v največjem številu v OŠ Cerklje ob Krki, nadalje v OŠ Brežice, OŠ Velika Dolina in OŠ Dobova. V šoli, kjer je zastopanost otrok iz romskega naselja največja, jih je v romskem naselju obiskala svetovalna delavka, preverila je njihovo informiranost in podala usmeritve. Otrokom je zagotovljena tudi šolska računalniška oprema na izposojno, za opravljanje učnega procesa. Informacije se večkrat tedensko podajajo s klici na telefonske številke, ki so jih sporočili za ta namen. Učitelji pripravljajo diferencirane izročke (jasna navodila, primeri rabe, raznolikost gradiv), ki jih natisnjene dostavijo učencem osebno ali po navadni pošti. Svetovalna delavka in razrednik stopita v stik z učenci in preverita delo, razumevanje in pridobita povratno informacijo, ki jo ob koncu tedna pošljeta svetovalni delavki in ravnateljici. Odziv pri vseh romskih učencih je med 30 % in 100 %. Na drugih šolah je le po nekaj družin, katerih otroci obiskujejo pouk in ne živijo v naselju, temveč so integrirani v okolje. Naloge prevzamejo starši fizično pred šolo oziroma se jim pošljejo po navadni ali elektronski pošti, v kolikor jo uporabljajo, po dogovoru naloge dostavijo tudi delavci šole fizično. Svetovalne delavke so jim vedno na voljo preko telefona in jim podajajo vse potrebne informacije. Naloge, ki jih prejmejo, so prilagojene minimalnim standardom, da jih s pomočjo staršev (ki v večini nimajo dokončane osnovnošolske izobrazbe) lahko v čim večji možni meri opravijo. Posebna skrb je namenjena tudi dostavi toplih obrokov v naselje do družin.

Vsako leto se iz proračunskih sredstev za večjo sprejemljivost romske populacije namenja tudi odškodnina krajevni skupnosti Cerklje ob Krki za obnovo in izgradnjo infrastrukture s ciljem večanja sprejemljivosti romske populacije v krajevnem okolju.

Občina je kot že večkrat doslej poudarila, da trenutno veljavna zakonodaja ne omogoča izvajanja 5. člena ZRomS-1, pri čemer ocenjuje, da je za realne rezultate treba dopolniti že vzpostavljen sistem s pripravo posebnega interventnega zakona. Da je takšna rešitev nujno potrebna, po

mnenju občine izhaja iz konkretnega primera na območju Brežic, kjer je romsko naselje nelegalno zgrajeno na zasebnih zemljiščih, nekoč v družbeni lasti. Ta zemljišča so bila vrnjena v postopku vračanja premoženja članom bivše agrarne skupnosti. Postopki zapuščin so po nenehnem opominjanju in spodbujanju tekli več let, pri tem pa tudi interes dedičev, ki so se zavedali težav in stroškov, v tem primeru povezanih z lastnino, ni bil prav pretiran. Po vzpostavitvi lastniške strukture je razumljivo pričakovanje lastnikov, da se jih z odkupom razbremeni lastništva. Vendar pravni sistem ne omogoča zakonitega pristopa v takšni smeri. Samoupravna lokalna skupnost sme skladno z Zakonom o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti¹⁹ pridobivati zgolj premoženje, ki ga potrebuje za opravljanje lastnih nalog, brez nepotrebnih zalog. Tudi če bi z odkupom začela, dokončna izpeljava pravnih poslov ni izvedljiva zaradi določil Gradbenega zakona²⁰, ki prepoveduje promet z zemljišči, na katerih so zgrajeni nelegalni objekti in tudi priključitev takšnih objektov na komunalno opremo. Občina meni, da je za izboljšanje življenjskih razmer Romov pomembno, da se pripravi sistemska rešitev, ki bo omogočala enotno reševanje problematike. Zato poziva tudi UN, da spodbudi pristojne službe na nivoju države k izvedbi aktivnosti, povezanih z reševanjem problematike, kot je na tem mestu opisana²¹.

Občina Ribnica je poročala, da je v letu 2020 začela z aktivnim reševanjem položaja romske skupnosti in v ta namen je v mesecu juniju 2020 sklicala skupen sestanek vseh deležnikov in institucij, ki se ukvarjajo z romsko populacijo oziroma so udeleženi pri ukrepih za reševanje položaja romske skupnosti. Skupnega delovnega sestanka so se udeležili vsi deležniki na področju reševanja položaja romske skupnosti, in sicer predstavniki vseh treh romskih naselij v občini, direktorica centra za socialno delo, ravnateljica osnovne šole, ravnatelj vrtca, inšpektorji, direktor komunalnega podjetja in direktor podjetja Hydrovod d.o.o., predstavnik sklada za kmetijska zemljišča, predstavniki vaških odborov, krajevne skupnosti, policijske postaje, direktor zdravstvenega doma in predsednik komisije za spremljanje položaja romske skupnosti v občini. Na sestanku je župan predstavil vsa tri romska naselja in ključne točke načrta dolgoročnih in kratkoročnih ukrepov za reševanje položaja romske skupnosti v občini Ribnica.

Občina je izvedla vrsto drugih aktivnosti:

- v proračunu so bila zagotovljena dodatna sredstva za sofinanciranje programa javnih del za romsko pomočnico, ki je bila zaposlena na CSD, enota Ribnica, in se je aktivno ukvarjala s socializacijo Romov in romskih otrok;
- s predstavnikom enega izmed naselij je občina sklenila dogovor, na podlagi katerega je bila zagotovljena redna dobava pitne vode prebivalcem naselja. Podoben dogovor je želela občina skleniti tudi s predstavniki drugega naselja, vendar za tovrstno sodelovanje ni bilo izraženega enotnega interesa v tem naselju. Je bila pa v letu 2020 s strani romske populacije trikrat poškodovana javna infrastruktura in izvedeno poškodovanje vodovodnega omrežja. O dogodkih je bila obveščena tudi policija in upravljavec infrastrukture, ki je poškodbe nemudoma odpravil;
- v preteklem letu je aktivno delovala tudi delovna skupina v sestavi predsednika komisije za spremljanje romske problematike, občinskega inšpektorja in predstavnice centra za socialno delo, ki se je večkrat sestala na terenu in aktivno sodelovala s predstavnikom enega izmed romskih naselij;
- Občina Ribnica je v letu 2020 s svojim predstavnikom sodelovala tudi v Medobčinski delovni skupini za romsko problematiko, ki se je prvič sestala v mesecu juniju 2020 v Občini Novo mesto;
- župan občine je sodeloval tudi v vladni delovni skupini, ki jo je vlada imenovala s sklepom dne 23. julija 2020.

Občina je v letu 2020 zagotovila finančna sredstva za:

¹⁹ Zakon o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti (Uradni list RS, št. 11/18 in 79/18). Dostopen prek: [Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije](#) (17. februar 2021).

²⁰ Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 61/17, 72/17 – popr., 65/20 in 15/21 – ZDUOP). Dostopen prek: [Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije](#) (17. februar 2021).

²¹ Na 4. seji Delovne skupine za obravnavo romske skupnosti, ki je potekala 28. januarja 2021, je bila oblikovana posebna podskupina pod vodstvom župana MONM, ki bo pripravila predlog potrebnih sistemskih sprememb.

- sofinanciranje zaposlitve romske pomočnice v programu javnih del v skupni višini 7.485,46 evra;
- sofinanciranje dobave pitne vode v skupni višini 492,74 evra;
- financiranje stroškov delovanja Komisije za spremljanje romske problematike in ostalih komisij na romskem področju v višini 1.407,02 evra.

Občina Šalovci je za leto 2020 poročala, da na območju občine pripadniki romske skupnosti živijo že mnoga leta in vsa leta v sožitju z ostalimi prebivalci občine. Občina je že ves čas kot za vse druge prebivalce ali pa še bolj, dajala poudarek pripadnikom romske skupnosti. Ti živijo v zaselku v Šalovcih, prav tako pa tudi v nekaj hišah med večinskim prebivalstvom. Do sprejema Zakona o finančni razbremenitvi občin za področje reševanja problematike pripadnikov romske skupnosti občina ni bila deležna nobenih finančnih sredstev, prav tako se za reševanje problematike niso mogli prijaviti na razpise. Kljub temu je občina izvajala veliko aktivnosti. Ob izgradnji infrastrukture so izgradili v naselju, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, kakor tudi posameznim gospodinjstvom z romskim prebivalstvom, tako vodovodno in optično omrežje, na katera so tudi priključeni, prav tako pa so uredili tudi cestno omrežje. Problem predstavlja predvsem odvajanje in čiščenje odpadnih voda v naselju s pripadniki romske skupnosti, kjer ni izgrajenega javnega kanalizacijskega omrežja (brez javnega kanalizacijskega omrežja so v občini Šalovci 4 vasi).

Občina poskuša na različne načine izboljšati položaj pripadnikov romske skupnosti, vendar mnogokrat ni obojestranske pripravljenosti za dejansko izboljšanje stanja. Predvsem je potrebna večja pripravljenost pripadnikov romske skupnosti, da so se pripravljene vključiti v zaposlitvene programe. Podobne težave se pojavljajo tudi s kurjavo. Pripadniki romske skupnosti pričakujejo, da jim bo občina zagotovila drva v mesecu decembru, čeprav jih občina že nekaj let opozarja, da se drva za kurjavo pripravljajo v začetku leta. Drugače pa se občina stalno vključuje in sodeluje z vsemi institucijami pri izvajanju aktivnosti. To se je posebej izkazalo v času epidemije Covid-19, tako pri dobavi dodatnih računalnikov za nemoteno izvajanje šolanja na daljavo, kot tudi pri dnevni dostavi obrokov malice učencem in dijakom. Prav tako je občina skupaj s šolo posredovala pri spodbujanju in motiviranju učencev, ki jim je padla motivacija. Občina zelo dobro sodeluje s pristojnim CSD pri reševanju problemov in stisk pripadnikov romske skupnosti kakor tudi večinskega prebivalstva.

V zvezi z zagotavljanjem finančnih sredstev je občina pojasnila, da jih samo za romsko skupnost v letu 2020 niso namenjali, saj v občini pri investicijah in vzdrževalnih delih ne ločujejo občanov glede na pripadnost. So pa določenim pripadnikom romske skupnosti ob finančnih stiskah nakazali sredstva kot enkratno denarno pomoč na podlagi občinskega odloka o denarni socialni pomoči.

Občina Škocjan je za leto 2020 poročala, da v občini nimajo avtohtonega naselja romske skupnosti in da se na zadnjem popisu prebivalstva leta 2002 občani Dobruške gmajne niso opredelili za Rome. V zvezi z dejanskim stanjem je občina izpostavila, da je število prebivalcev na Dobruški Gmajni preraslo prostorske in druge okvire ter zmožnosti občine in da občina nima zemljišča za zagotovitev bivalnih pogojev za pripadnike romske skupnosti. Občina je prepričana, da bo korake socializacije mogoče izvajati izključno s sodelovanjem vseh institucij, katerih delo je povezano z Romi, ter s finančnimi sredstvi državnega proračuna.

V zvezi s svojimi aktivnostmi je občina poročala, da sodeluje z Romi pri socializaciji in integraciji z namenom, da se razmere za Rome v občini spremenijo, zato občina izvaja različne ukrepe na področju urejanja bivanjskih razmer v naseljih, kjer živijo Romi, na področju izobraževanja, zaposlovanja itd. Na področju vzgoje in izobraževanja se izvajajo aktivnosti v okviru projekta »Skupaj za znanje«, ki se je izvajal v večnamenskem centru v Dobruški vasi tudi v letu 2020. V okviru projekta poteka redni dnevni program za predšolske in šolske otroke, in sicer od ponedeljka do petka. V okviru aktivnosti se nudi pomoč otrokom in učencem pri integraciji v vrtec in šolo, pomoč pri učenju, opravljanju domačih nalog, pri pripravi na pouk oziroma vzgojno delo v vrtcu, pomoč pri odpravljanju jezikovnih težav itd. Občina je poročala, da je aktivno sodelovala z vsemi Romi, ki so vzpostavili kontakt in prosili za sodelovanje za reševanje stanovanjskega problema.

Romi v občini trenutno živijo na zemljiščih, ki so last pravnih oseb, glede česar je občina izpostavila, da tako obsežne bivanjske problematike sami kot lokalna skupnost ne zmorejo rešiti. Občina si prizadeva za izboljšanje razmer, ki so oziroma če so trenutno neprimerne za življenje, vendar pa se Romi želijo preseliti in se integrirati, česar pa sami finančno ne zmorejo. Občina ne razpolaga z namenskimi sredstvi, da bi jim lahko to omogočila in za to tudi nima pravne podlage. V zvezi z reševanjem stanovanjskega problema so v občini večkrat organizirali sestanke skupaj z Romi, Policijo, predstavniki Zveze Romov Slovenije in pristojnim CSD ter iskali skupne rešitve, vendar zaman. Občina je še sporočila, da se občinska uprava dnevno sooča s številnimi prošnjami Romov, ki se obračajo na upravo za rešitev njihovih različnih problemov, občina oziroma občinska uprava pa jim v skladu z omejenimi proračunskimi zmožnostmi skušata pomagati.

Občina ugotavlja, da je nujno potrebno pristopiti k reševanju trenutne situacije v sodelovanju vseh že udeleženih akterjev in da še posebej pereč problem predstavlja zagotavljanje možnosti za bivanje oziroma urejanje romskih naselij. Na eni strani Romi zaradi svojih socialnih razmer ne morejo zadovoljivo rešiti svojih stanovanjskih problemov, na drugi strani pa tudi lokalna skupnost, ki je odgovorna za prostorski razvoj in ustvarjanje pogojev za gradnjo stanovanj ter opravljanje nalog na področju posegov v prostor in graditve objektov, sama ni sposobna rešiti bivanjske problematike Romov. Razlogov za to je po mnenju občine več. Občina upa, da se bosta našla pot in način za razrešitev nastale situacije, vendar ob sodelovanju in ob finančni podpori državne ravni.

Za svoje aktivnosti je občina v letu 2020 namensko porabila sredstva v višini 2.382,27 evra.

V primeru večjih mestnih občin, kot so Ljubljana, Maribor, Velenje in Celje, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, ki so se večinoma priselili iz držav bivše skupne države (Jugoslavije) v zadnjih desetletjih 20. stoletja iz ekonomskih razlogov, ni mogoče govoriti o poselitvi v t. i. romskih naseljih, ampak je poselitev razpršena in mešana z ostalimi prebivalci občin. Kljub temu so glede na dejansko stanje v posamezni občini tudi med temi občinami razlike v njihovem pristopu k naslavljanju izzivov.

Ponovno je o zelo uspešnem vključevanju v družbo ter vpetostjo v sosedsko sobivanje tudi v letu 2020 poročala **Mestna občina Velenje**, kjer ni zaznati kakršnih koli izzivov. Občina je posebej poudarila, da romska naselja dolgoročno niso rešitev in da je prava integracija romske skupnosti med večinsko prebivalstvo edina prava prihodnost. Ob tem je občina sporočila, da od leta 2011 ne beleži stanovanjske problematike pripadnikov romske skupnosti. Trenutno živijo v občinskih stanovanjih štiri romske družine, kar predstavlja skupaj 18 Romov. Vse družine prejemajo subvencijo najemnine. Občina ima sprejeto strategijo na področju socialnega varstva, na podlagi katere je vsem ranljivim skupinam prebivalstva na voljo vrsta storitev in programov. V letu 2020 je občina v občinskem proračunu zagotovila za socialno varstvo skupaj 1.638.653 evrov. Socialnovarstveni programi v občini so naslednji: enkratna izredna denarna pomoč, denarna pomoč iz podračuna za dobrodelne namene, institucionalno varstvo, družinski pomočnik, pomoč na domu, javna kuhinja, pomoč staršem ob rojstvu otrok, pogrebni stroški, brezplačna pravna pomoč, brezplačen mestni potniški promet, brezplačna uporaba koles Bicy, brezplačni prevozi za starejše in gibalno ovirane v okviru projekta Kamerate. Pri izvajanju teh programov občina ni naletela na nobeno negativno izkušnjo ali oviro pri izvedbi.

Tudi **Mestna občina Celje** je za leto 2020 poročala, da na področju socialnega varstva na podlagi zakonskih zahtev s svojimi programi oziroma s subvencioniranjem drugih izvajalcev, ki izvajajo socialnovarstvene programe, zagotavlja učinkovite pomoči v sistemu socialnega varstva ljudem, ki so pomoči potrebni, ne glede na narodno pripadnost posameznika, saj tudi ne vodijo nobenega »registra«, ki bi občini omogočal, da bi vedeli, kako bi se posamezniki opredelili, prav tako pa občina nima organizirane oblike t. i. romske skupnosti. Občina izvaja naloge, ki so ji po Zakonu o socialnem varstvu kot krovnem zakonu na področju socialnega varstva naložene, drugi zakoni in akti pa določajo izvajanje dodatnih ukrepov na področju socialnega varstva in smernice za intenzivno vključevanje občine v programe in aktivnosti države. Občina skrbi za dostopnost do programov, podpira delovanje invalidskih in nevladnih organizacij, ki delujejo po neprofitnih načelih, vključujejo prostovoljno delo in dobrodelnost in s programi prispevajo k zmanjševanju

socialnih stisk vsem občanom brez razlikovanj. V okviru področja socialnega varstva se sredstva v občini namenjajo za varstvo obolelih oseb, socialno varnost starejših občanov, varstvo otrok in družine, za zagotavljanje socialne varnosti socialno ogroženih in socialno izključenih kategorij prebivalstva (starejši, invalidi, odvisniki) ter za druge dejavnosti na področju socialne varnosti.

Mestna občina Ljubljana je sporočila, da se glede na svojo demografsko strukturo ne sooča s specifično problematiko, ki bi se dotikala izključno romskega prebivalstva. Na območju občine sicer so predeli, kjer so naseljeni Romi, vendar ni mogoče govoriti o tradicionalnih oziroma avtohtonih sklenjenih romskih naseljih ali romski skupnosti, saj gre za mešano zastopanost Romov z ostalimi prebivalci. Romi so v občini obravnavani enako kot ostali občani in občina zanje ne izvaja posebnih ukrepov.

Glede na izzive in številčnost romske populacije pa se drugače odziva **Mestna občina Maribor**, ki je za leto 2020 poročala, da je izvajala ukrepe iz svoje pristojnosti (tudi za pripadnike romske skupnosti, in sicer predvsem na področju vzgoje in izobraževanja, kjer je izvajala zakonsko predpisane normative in standarde v vrtcih in osnovnih šolah za otroke oziroma učence Rome (dodatni strokovni delavec za delo z učenci Romi, oblikovanje oddelka v katerem so najmanj trije romski učenci itd.), prav tako pa tudi na področju zdravstvenega in socialnega varstva (uveljavljanje različnih pomoči, sofinanciranje društev, sofinanciranje romskega koordinatorja itd.). Z namenom izboljšanja položaja pripadnikov romske skupnosti, sobivanja in njihovega lažjega vključevanja v okolje, je občina že sedmo leto po vrsti financirala zaposlitev strokovne delavke, koordinatorice za romska vprašanja na CSD Maribor, ki skrbi za Rome, za izboljšanje njihovega materialnega položaja in jim svetuje o možnostih iskanja zaposlitev. Otroke in mlade Rome spodbuja k izobraževanju, s katerim se lažje vključijo na trg dela. Je nekakšen povezovalni člen med Romi, njihovimi družinami in romsko skupnostjo ter občino in ostalimi institucijami. S skupnimi močmi občina poskuša iskati rešitve na vseh področjih, ki vodijo tudi v zagotavljanje nižje stopnje diskriminacije.

Kot je občina že večkrat poročala, je zaradi večjega števila deložacij iz neprofitnih stanovanj v Mariboru, ki so bile posledica neplačevanja najemnin in obratovalnih stroškov neprofitnih stanovanj v lasti Javni medobčinski stanovanjski sklad Maribor, povabila k sodelovanju Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice, kamor so se lahko najemniki in drugi občani Maribora obrnili, ko so imeli težave s plačevanjem položnic ali jim je grozila izguba stanovanja. Društvo je tako tudi v letu 2020 izvajalo program »Preprečevanje deložacij in krepitev moči za ohranitev obstoječe nastanitve«, pri čemer je del programa potekal v skupnostnem prostoru na Preradovičevi ulici 17 A, Maribor – gre za preventivni del programa (trenutno število uporabnikov je 264), drugi del pa zajema terensko podporo posameznikom in družinam, pred in po kriznih situacijah z namenom ohranitve nastanitve (trenutno je kontinuirano vključenih 40 uporabnikov, občasno pa potrebuje pomoč 39 uporabnikov). Z aktivnostmi društva se dvigujeta kakovost življenja in raven zadovoljstva najemnikov ter vzpostavlja zaupanje med najemniki, med katerimi so tudi Romi.

Občina ugotavlja, da število deložacij iz stanovanj v lasti JMSS Maribor upada, kar je zelo pozitivno, vendar pa je problematika še vedno pereča in veliko najemnikov ne zmore rednega plačevanja obveznosti, obenem pa se pojavlja vedno več najemnikov, kjer opažajo napačno rabo stanovanja (npr. kopičenje stvari v skupne prostore in nevzdržne vonjave, ki so posledica zanemarjenosti stanovanja oziroma napačnega vzdrževanja stanovanja). V letu 2020 se je z aktivnim sodelovanjem društva in JMSS Maribor preprečilo nekaj deložacij (v treh letih skoraj 30) in tako občanom Maribora omogočilo, da so obdržali svoje bivališče ter se finančno in psihosocialno okrepili. Sodelovanje med JMSS Maribor in društvom preko antideložacijskega programa se bo nadaljevalo tudi v letu 2021.

Občina podpira tudi društva, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti, in ostale nevladne organizacije, ki se ukvarjajo z Romi. Tako ima občina za potrebe delovanja Romskega društva Romano Pralipe Maribor sklenjeno najemno pogodbo o brezplačni oddaji poslovnega prostora na naslovu Partizanska cesta 12, prav tako pa tudi o brezplačni oddaji poslovnega prostora na naslovu Gorkega ulica 34, kjer je uporabnik prostora EPEKA – Znanstveno raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobraževalne programe in tehnologijo, socialno podjetje.

EPEKI so dodatno dovolili, da v delu poslovnega prostora izvaja dodatne programe in aktivnosti, in sicer trenutno namenjene izvajanju večnamenskega romskega centra (VNCR – Romska postaja), kjer se izvajajo programi in aktivnosti, ki vključujejo socialno izključene v okolje (med temi še posebej pripadnike in pripadnice romske skupnosti), odpravljajo predsodke, krepijo povezanost in vključenost, utrjujejo zavest pri čim večjem številu pripadnikov romske skupnosti, da so sistemi izobraževanj in raznovrstnih usposabljanj ter redna zaposlitev koristni in potrebni za dvig življenjskega standarda in podobno.

Občina vsako leto sofinancira tudi zaposlitve preko programa javnih del, ki so namenjena ranljivejšim skupinam, kot so Romi, in z javnim interesom potrdi vse prispele vloge romskih društev. Na ZRSZ, Območni službi Maribor, jim pomagajo kot vsem ostalim brezposelnim občanom z ukrepi APZ, kot so izobraževanja za odrasle, javna dela in kot podpora socialnemu podjetništvu. Na občini opažajo, da je glavna težava brezposelnost, za kar je vzrok njihova nizka izobrazba. Večina mariborskih Romov ima nedokončano osnovno šolo, zato so težje zaposljivi in imajo status brezposelne osebe, ki prejema denarno socialno pomoč, otroški dodatek in subvencijo najemnine. Romi še vedno predstavljajo največji delež vpisanih v program osnovne šole za odrasle na Andragoškem zavodu Maribor, kjer opažajo, da se v strukturi romskih udeležencev v program vključi izrazito manjši delež starejših Romov, prevladovati pa so začeli mlajši romski osipniki do 18. leta starosti. Gre za mladostnike, ki zaradi nespodbudnega učnega okolja in tudi neurejenih družinskih razmer že v rednem šolanju ponavljajo v prvi ali drugi triadi, kot petnajstletniki, ki se vpišejo v osnovno šolo za odrasle, pa imajo za sabo velikokrat že tudi kakšna manjša kriminalna dejanja. V večini primerov so ti mladoletni prestopniki pod nadzorom CSD Maribor, vpis v osnovno šolo za odrasle pa je zanje pogosto le krinka, s katero izboljšanje svojega obnašanja prikažejo pred sodiščem. Ob sicer rednih stikih s strokovnimi delavci CSD Maribor, njihovem prizadevanju in Andragoškim zavodom Maribor, ti romski najstniki ne premorejo ne dovolj discipline ne vztrajnosti in niti minimalne motivacije, da bi šolo sploh obiskovali, kaj šele uspešno zaključili. Na mariborskem območju še vedno beležijo relativno velik delež romskih nepismenih žensk, ki so se v preteklih letih vpisovale v oddelek opismenjevanja. Zaradi nizkih učnih sposobnosti in tudi pomanjkanja motivacije ne napredujejo ali pa sploh prenehajo obiskovati pouk, saj Romom največjo vrednoto pomeni družina, skupnost pa deluje po principu razširjenega družinskega klana oziroma razširjene družine, kjer družinski vodja praviloma poskrbi za materialno preskrbljenost družinskih članov, ženskam pa je v celoti prepuščena skrb za dom in otroke.

Občina je v zvezi z zagotavljanjem finančnih sredstev za potrebe uresničevanja ukrepov, namenjenih (tudi in predvsem) romski skupnosti, poročala, da je sredstva iz občinskega proračuna namenila za naslednje aktivnosti:

- za zaposlitev strokovne delavke, koordinatorice za romska vprašanja na CSD Maribor: 24.900 evrov;
- za sofinanciranje delovanja nevladnih mladinskih centrov v letu 2020 v okviru triletnega razpisa: 19.729,26 evra;
- za sofinanciranje kulturnih projektov v okviru javnega razpisa: 13.200 evrov;
- za sofinanciranje rednega delovanja ljubiteljskih in drugih kulturnih društev v okviru razpisa: 1.477 evrov;
- za sofinanciranje programa »Osvestimo Rome o Covid-19« v okviru Javnega razpisa za krepitev zdravja: 700 evrov;
- za sofinanciranje programa »Pharrajimos« v okviru Javnega razpisa za socialno humanitarne programe: 700 evrov;
- za sofinanciranje programa »Ozavestimo Rome v Mariboru« v okviru Javnega razpisa za socialno humanitarne programe: 700 evrov;
- za sofinanciranje rednega delovanja ljubiteljskih in drugih kulturnih društev v okviru razpisa: 286 evrov;
- za subvencioniranje najemnin, za zdravstveno zavarovanje oseb brez prejemkov, za letovanje otrok iz socialno ogroženih družin, za letovanje otrok z zdravstvenimi indikacijami in za letovanje srednješolske mladine (sredstva so namenjena ranljivejšim skupinam in se jih ne sprašuje o občutljivih osebnih podatkih, kot so rasno in narodno poreklo ter versko prepričanje (npr. pripadnost romski skupnosti) zato finančni podatki niso možni).

Ugotovitve in predlogi na podlagi dosedanjih izkušenj:

Na podlagi pravočasnega in številčnega odziva s strani zaprošenih občin je možno ugotoviti, da se sodelovanje z občinami, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, iz leta v leto izboljšuje in krepi. Skozi preteklo delo UN (pogosta prisotnost v lokalnih skupnostih in delo skozi projekt Nacionalna platforma za Rome) in v drugi polovici leta 2020 tudi skozi delo vladne delovne skupine se povečujeta izmenjava informacij, ozaveščenost o pristojnostih in nalogah institucij, predvsem pa se krepi sodelovanje med državnimi in občinskimi organi ter vključevanje občin v identificiranje izzivov na terenu in pripravo možnih rešitev za naslavljanje teh izzivov ter za odpravljanje ovir. **Po drugi strani je interes občin pri nadaljevanju aktivnosti, že začetih v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome, majhen, prav tako pa tudi za izvajanje novih aktivnosti.**

Na lokalni ravni največji primanjkljaj še vedno predstavlja vključevanje samih pripadnikov romske skupnosti v zadeve, ki se nanašajo na njihov položaj. To velja tako glede pomanjkanja skrbi posameznika za izboljšanje svojega položaja, še posebej preko vključevanja v predšolsko vzgojo in v izobraževalne procese kot tudi glede prizadevanja vidnejših predstavnikov romske skupnosti in njenih organizacij, da bi s svojim zgledom in preko izobraženih romskih posameznikov pripomogli k ozaveščanju romskega prebivalstva o pomembnosti vključevanja v vse sistemske možnosti, ki so jim na voljo. Vzporedno s tem je za zdaj zaznati tudi premajhno vključenost institucij, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti, v usposabljanja in izobraževanja, ki jim jih v okviru ukrepa NPUR 2017–2021 ponuja MNZ (Policija). **Pri izvajanju tega ukrepa v NPUR 2021–2030 bo potreben bolj usklajen in proaktiven pristop,** če se bo želelo doseči večje in aktivnejše vključevanje pripadnikov romske skupnosti v vse aktivnosti in možnosti, ki so jim na voljo.

Tudi kar se tiče možnosti, ki so na voljo za sodelovanje predstavnikov romske skupnosti na lokalni ravni, so te premalo izkoriščene, ne glede na to, da so v 20 občinah izvoljeni predstavniki romske skupnosti v občinski oziroma mestni svet in da so delovna telesa za spremljanje položaja romske skupnosti, kjer so člani takšnega telesa tudi pripadniki romske skupnosti, ustanovljena in aktivna v vseh občinah razen občine Turnišče. Kar nekaj občin je poročalo, da so delovna telesa ustanovljena, a se niso sestala, v občini Turnišče pa delovno telo kljub dvema poskusoma (še) ni bilo ustanovljeno, saj ni kandidatov, ki bi bili pripravljene v takšnem delovnem telesu sodelovati. UN je v sodelovanju z Občino Turnišče že začel z aktivnostmi v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome, da bi čim prej tudi ta občina imela ustanovljeno delovno telo občinskega sveta.

Še vedno je zaznati premalo povezovanja med obstoječimi ukrepi, projekti in različnimi izvajalci, ki bi se lahko med seboj povezovali in aktivnosti med seboj prepletali in dopolnjevali, s čimer bi se dosegel večji učinek na terenu, **vendar pa je možno zaznati pozitivne premike v smeri vse večjega povezovanja in sodelovanja pristojnih institucij in organizacij, ki delujejo na lokalni ravni, tako v različnih medinstitucionalnih oblikah sodelovanja oziroma rednega povezovanja občine ali posameznih izvajalcev programov in projektov s pristojnimi službami.** Še vedno je zaznati tudi premalo sodelovanja in pomoči pri izvedbi aktivnosti s strani predstavnikov romske skupnosti oziroma njenih organizacij, **izjema so tudi v letu 2020 bili nekateri romski svetniki ter posamezne organizacije romske skupnosti,** ki so poleg področja kulture in jezika v svoje vsebine in aktivnosti vključevale tudi druga vsebinska področja, kot so prostorsko urejanje, zaposlovanje, zdravje, varnostna problematika, sodelovanje romskih svetnikov z občinami.

6. (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI

6.1 PREGLED (SO)FINANCIRANJA ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI DRŽAVNIH ORGANOV

V letu 2020 je bilo za potrebe izvajanja aktivnosti na področju izboljšanja položaja in socialnega vključevanja pripadnikov romske skupnosti s strani državnih organov namenjenih dobrih 8,6

milijona evrov. Podrobnejši pregled sofinanciranja po organih od leta 2017 naprej je podan v **prilogi 2** tega poročila. V skupnem znesku so vsebovana sredstva integralnega proračuna in projektov, sofinanciranih iz sredstev EU. V letu 2021 se predvideva ohranitev sofinanciranja na ravni predhodnih let. V skupnem obsegu financiranja so zajeta tudi sredstva za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih (v letu 2020 so bila ta sredstva namenjena izključno za potrebe regijskega projekta urejanja naselja Žabjak – Brezje) in sredstva, ki jih državni organi namenjajo za predšolsko vzgojo in izobraževanje, za kulturne, založniške in medijske projekte oziroma dejavnosti, za sofinanciranje delovanja krovne organizacije romske skupnosti v Sloveniji in za programe aktivnosti organizacij romske skupnosti, v katere se združujejo pripadniki romske skupnosti. Sredstva se namenjajo tudi za spodbujanje zaposlovanja in socialnega vključevanja, zdravstvenega varstva, ozaveščevalne aktivnosti in za radijske in televizijske oddaje v okviru javne Radiotelevizije Slovenija itd. V letu 2021 se bodo na podlagi 20.a člena ZFO-1 prvič zagotovila sredstva občinam, ki imajo evidentirana romska naselja, za sofinanciranje uresničevanja ustavnih pravic stalno naseljene romske skupnosti.

6.2 (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI

Tudi v letu 2020 so občine, kjer živijo Romi, UN poročale o namenih financiranja, ki jih za potrebe romske skupnosti zagotavljajo v občinskih proračunih. Večina občin je v okviru tokratnega poročanja zelo podrobno navedla višino in namene sofinanciranja. Pregled višine in namenov sofinanciranja sta navedena v poglavju glede pregleda izvedenih aktivnosti občin, in sicer za vsako občino posebej.

Ugotovitve in predlogi na podlagi dosedanjih izkušenj:

Glede na pristojnosti občin je bilo tudi v letu 2020 največ ukrepov in aktivnosti, ki so jih izvajale in iz občinskega proračuna sofinancirale občine, vezanih na:

- prostorsko urejanje romskih naselij in komunalno opremljanje ter pokrivanje stroškov, povezanih z vzdrževanjem v naseljih,
- izvajanje programov javnih del za potrebe romske skupnosti,
- podporo različnih socialnovarstvenih in drugih programov in projektov, ki so namenjeni (tudi) pripadnikom romske skupnosti ali širše ranljivim skupinam prebivalstva v občini,
- izvedbo investicijskih projektov, kot je npr. urejanje športnih površin v romskih naseljih za spodbujanje športnih aktivnosti,
- pokrivanje stroškov plačila obveznega zdravstvenega zavarovanja za svoje občane (tudi Rome), ki jim je priznana ta pravica s strani CSD,
- izplačila enkratnih (občinskih) socialnih pomoči v obliki denarja, plačila položnic ali nakupa življenjskih potrebščin,
- subvencioniranje šolskih potrebščin,
- subvencioniranje profitnih in/ali neprofitnih najemnin,
- zagotavljanje šolskih prevozov otrok,
- izvajanje projektov nevladnih organizacij, ki delujejo v občini (podpora društvom preko javnih razpisov občine),
- zaposlitev strokovnega delavca ali koordinatorjev, ki delujejo v okviru CSD (npr. v Kočevju in Mariboru), itd.

Še posebej v jugovzhodnem delu Slovenije so nekatere občine, kjer so naselja neurejena, še vedno poročale o visokih stroških, povezanih z deratizacijo in dezinfekcijo v romskih naseljih, odvozom smeti in odpadkov, ki dosegajo izredno visoke zneske, in aktivnostmi za vzdrževanje urejenosti naselij (npr. programi javnih del za urejanje naselij in zaposlovanje preko teh programov).

Ponovno je tudi v letu 2020 več občin poudarilo problem pomanjkanja finančnih sredstev v občinskem proračunu glede na investicije, ki bi bile **potrebne za urejanje komunalne infrastrukture v romskih naseljih**, zato si **občine tudi v prihodnjih letih želijo sofinanciranja**

s strani države oziroma pristojnega MGRT v podporo projektom občin na podlagi zakona, ki ureja področje spodbujanja skladnega regionalnega razvoja.

S sprejemom ZFRO decembra 2020, ki je posegel v ZFO-1 in določil, da občinam z romskimi naselji za sofinanciranje uresničevanja ustavnih pravic stalno naseljene romske skupnosti pripada 3,5 % sredstev primerne porabe občine, **je prišlo do bistvenega premika pri zagotavljanju rednih dodatnih sredstev občinam, ki imajo zaradi uresničevanja teh pravic za razliko od ostalih občin višje stroške. Učinki nove ureditve bodo sicer vidni v prihodnjih letih.**

MGRT bo še naprej izvajal 14. člen Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in si bo, v okviru svojih pristojnosti in proračunskih zmožnosti, še naprej prizadeval pomagati občinam pri sofinanciranju izgradnje osnovne infrastrukture, namenjene Romom. MGRT bo podpiral tiste projekte iz regionalnih razvojnih programov, ki uresničujejo razvojne prioritete razvojne regije in izkoriščajo njene razvojne potenciale. Govorimo o projektih, ki se od lokalnega projekta razlikujejo po celovitem reševanju določene problematike v okviru razvojne regije oziroma širšem razvojnem vplivu na razvojno regijo in izven nje.

Občine bodo tako kot do zdaj vključene v pripravo letnih poročil vlade o položaju romske skupnosti v Sloveniji, ki jih obravnava tudi Državni zbor.

Priloge poročila:

- priloga 1: tabela – pregled uresničevanja NPUR 2017–2021 v letu 2020;
- priloga 2: tabela – pregled sofinanciranja na področju romske skupnosti po ministrstvih in vladnih službah ter letih;
- priloga 3: tabela – pregled po občinah glede sprejetih podrobnih področnih programov in ukrepov, ustanovljenih delovnih teles občinskega sveta za spremljanje položaja romske skupnosti in vzpostavljenega medinstitucionalnega sodelovanja na lokalni ravni.

7. SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

APZ	Aktivna politika zaposlovanja
ARRS	Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije
CIP	Center za izobraževanje v pravosodju
CRP	ciljni raziskovalni program
CSD	Center za socialno delo
CŠOD	Center šolskih in obšolskih dejavnosti
DGD	Dokumentacija za gradbeno dovoljenje
DPN	Državni prostorski načrt
DRSI	Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo
DZ	Družinski zakonik
EPEKA	Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobraževalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
GSV	Generalni sekretariat Vlade Republike Slovenije
INV	Inštitut za narodnostna vprašanja
IP	Investicijski program
JAK	Javna agencija za knjigo Republike Slovenije
JMSS Maribor	Javni mestni stanovanjski sklad Maribor
JR	javni razpis
KZ-1	Kazenski zakonik
LAS	lokalna akcijska skupina
LU	Ljudska univerza
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MO	Mestna občina
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MO	Ministrstvo za obrambo
MZ	Ministrstvo za zdravje
MZI	Ministrstvo za infrastrukturo
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
NPK	Nacionalna poklicna kvalifikacija
NPUR	Nacionalni program ukrepov za Rome
NVO	Nevladna organizacija
OPN	Občinski prostorski načrt
OPPN	Občinski podrobni prostorski načrt
OŠ	osnovna šola
PU	policijska uprava
PUMo	Projektno učenje mlajših odraslih
PZI	Projekt za izvedbo
RTV SLO	Radiotelevizija Slovenija
SLR	strategija lokalnega razvoja
SOS	Skupnost občin Slovenije
SRSRS	Svet romske skupnosti Republike Slovenije
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SŠ	srednja šola
SZ-1	Stanovanjski zakon
SVRK	Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko
SVZ	Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo
UKOM	Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje
UN	Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti

VNC	večnamenski center
VNRC	večnamenski romski center
ZFO-1	Zakon o financiranju občin
ZFRO	Zakon o finančni razbremenitvi občin
ZKnj-1	Zakon o knjižničarstvu
ZMed	Zakon o medijih
ZMOS	Zveza mestnih občin Slovenije
ZOS	Zveza občin Slovenije
ZRomS-1	Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji
ZRSŠ	Zavod Republike Slovenije za šolstvo
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZRTVS-1	Zakon o Radioteleviziji Slovenija
ZŠtip-1	Zakon o štipendiranju
ZUTD	Zakon o urejanju trga dela
ZVrt	Zakon o vrtcih
ZZVZZ	Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju